Title रघुनाथगुणोदयः

Author नव्यचन्डीदासः

Extent १५८ Age

Subject काव्यम्

नं० ६२६

११६

रघुनाथगुणोदयः

नं० ६२६

पत्राणि १५८

काव्य बला ३०

१७ ॐनमोभगवतेवासुदेवाय ॐश्रीगणेशायनमः ॐयतोजातंजगत्सर्वं
२ स्मिन्नमात्मस्थतोमया तंवाचार्थमिवालंवे श्रीशेशाद्यार्थसिद्धये १ गिरंदेवींस
। मभ्यर्च्यस्थहृदयेस्थितागिरामहं ऊर्वैकाब्धिमदागस्त्यंरघुनाथगुणोदये २ गुणाः
। श्रीरघुनाथस्यक्वतीर्णाउनिधेःसमाः क्वाहंचाल्पगतिस्तत्रयत्रहंसाःसशंस
याः ३ ईदितास्त्वैःसतस्तापिडस्तरोःहंतवीतकः केवलायाःसरस्वत्याःप
ल्वलस्येवटिट्टिभः ४ सोःहंसंदेहदौलस्यडस्तरोःसौभविष्यति तितीर्षेः

ममहायोमेटिरिभसेवपविराट् ५ पुरीश्रीराघवेंद्रस्यराजतेःयापिविश्रुता श्रेयो
ध्येतिदुर्गापान्तैरिन्द्रस्येवामरावती ६ उल्लिख्यादेवमार्गेवयाप्रयत्नपरैःपरैः रम्या
साहित्यविद्येवविचित्रार्थपदैःपदैः ७ परितःप्रवराःप्राकाराशिपरंपरा विभा
वरीवाविभवत्याराभूतेरगोचरा ८ सफेनयांकस्थितयासरय्वारामवल्लभा हास
यंतीभुवंसख्यासपत्नीमिवसप्रिया ९ रत्नभारंजिताकाशैःक्रीडागारैःपताकिभिः
निरुद्धोडुपथैःसिद्धविमानालीवभास्वरा १० यत्नोन्नतेनवप्रेणवष्टेनपरितोम्बशाम

२७ शुदितामध्यमात्नूनमुजलयोषेववासमा ॥ ११ अगाधसलिलांस्निग्धामलेख्यामलवीयः
६ सी प्रकाशयन्तीपरिखोकन्याकांचीमिवाभितः सतोरणोल्लसद्धस्तिनखोशाकारमंडिता
२ २ श्रवेडितार्यागमनामसमुत्थापितगोपुरा १२ विकीर्णनानाकुसुमंपरिसिक्तपथान्तरं स
मेराजपथेरम्यंबद्धतन्वबद्धमुज्वलं १३ लसद्वैतलदाराशमयंद्वारातूच्छकपाटिका उद्द
ण्डवित्तापणिकासमृद्धागरुगंधिका १४ मनोःप्रादुर्बभूवायापादेकावनोधरा ।
निदानंराजधानीतांमायाकृतिरिवात्मनः १५ क्रमेणोपगतांशुंवीराजादशरथोनिजां

जगतीतामयिष्टायशशामोदीपिमेवलां १७ प्राप्यसिंहासनंपित्र्यं रंजयामाससप्रजाः
दर्शयन्राज्यसम्प्राप्तेः फलंलोकानुरंजनं १८ सतामभेद्यामपरैः परचारविवर्जिताम्
सदोपगूढामकरोन्मंत्रशक्तिमिवात्मिकां १९ अथिजण्यवाप्यविवसन्नपितांशयिवीम्
तां सर्वेषामवश्यस्तोऽभूत्सज्जौभानुमानिव २० वाक्सुधेवशशीवश्रीःकरःकल्पल
तासमः ख्यातमाप्तस्तथर्मार्थ्येर्देवदेशपस्यचाभवत् २१ पुनंमयथा पावकोपन्यरैरः
वैराणीयन्ननुयायिभिः कल्पवृन्तायमानैःस्वैःपुत्रमानमवत्प्रजाः २२ मंत्रिभिर्मानय

१ ग्र न्देवगोब्राह्मणकुलानि च गोविन्दवेदंसो वेदिराजसिंहोन्तपाम्सने २३ यंयंनेत्रांबुजेना
८ सौम्यद्दर्शमनागपि तंतंचिरविलासिन्यो भेजिरे सर्वसंपदः २४ प्रशशंसह्यस्तमालो
३ क्यसन्नद्धंसमरे भटाः वीर्य्यशौर्य्यमिवोदग्रशौर्य्यवीर्यमिवाधिकं २५ स्तुयास्तमंवचो
3 वाणीसमाश्रीःश्रीसहस्रवपुः वपुस्तल्यंबलंतस्यबलवद्विक्रमोऽभवत् २६ क्रियमा
णंकृतंकार्य्यंनेनयद्यच्चतत्फलं तत्सर्वंकाकतालीयमकस्मात्तस्यवैदान २७ नम
नोनंदृष्टेविस्मयःसतदुच्छेनपत्सभः नेत्रासेवनकंनापियस्यतल्लाभवेदिह २८ ।

सुहृन्नदीर्घौभुजयोर्विस्तृतोवक्षसीतथा विपुलोमेनकेषांचिन्मनोहृन्निर्गृहारमः १९
समाःपरेपिचात्मीयाःशीलशौचदयादिकान् निश्चित्यरचलस्थितास्तद्गुणास्तद्गुणानि
व २० मातादृग्धात्रिकामस्पर्शंभोगशासनतोधरो समानामद्भुतेकिंविहितेपुत्रंतत्स्यनिर्णयो २१
प्रस्तावेपुत्रकामस्यशैशवस्यैकदात्मनः पूर्वोक्ताकेनपुत्रेष्टिर्जगादेतस्यमानसे २२
ततोन्वपृच्छन्नृपतिःसर्वज्ञंमुनिमादरात् प्रदेहिवेत्सिभवान्सर्वंमयेष्टिंतामवीकरत् २३
सत्यंमयानिर्दिष्टेनभवतातच्चिकीर्षुणा सर्वोपकरणंतस्याभांडागारेस्तिसंस्कृतं २४

२७ ६ ८ ५

शक्तोसितां न वा कर्तुं क्षितिमेषेशयोधुना स्वविशिष्टमिषोः क्वापि द्रागांन्यस्यथराघुरं ३ ५
प्रपेतोयं प्रभावत्ते श्रीरप्येषापरैवते वचोभंगीयमवनीप्रभोत्यंतविलक्षणा ३६ सम्
लघातेनिहताः सपत्नानिर्जितावनिः प्रप्रयत्नाः कृतादेवाद्विषतापोपशांतये ३७ रा
जसेराजशार्दूलत्वं दितौ कल्पद्रुवत् अयान्किं तु विशेषोस्ति सोनभिज्ञोभवात्पटुः ३८
यत्र ऊचे कृतस्वस्य वीतमाणस्य भूभृतः स्वपातञ्चाद्रुषं तस्य भवज्ञोचरतोविता ३९
नाराचास्तकृद्गर्भक्तावप्रनिर्भिद्यविद्विषो दृश्यंते निर्विशंतोंतर्धरायाः पन्नगा इव ४० ४

प्रलब्धितेषु क्षेथानमेवचनो नुरणं भवान् उच्यते यापि किं वाणान्निं जिनयस्यापि वर्ष-
ति ८१ तवाह्वाने स्मरेत्स्पप्लाद्धाय्येयलब्दाशुगैः हतानां ते द्विषां तत्र देहः पिशुनता
फ्लवं ८२ वेगेभवल्कलं वानां दृष्टेको निश्चितो तितेनो मानसेवा तत्रेनेत्रौ च मनसां मन्द-
गामितो ८३ पुरैव व्यथते शत्रोः हृदयं वैरिमर्दन पश्चाद्दिशे तितत्राशु तनवतीन्दुणाशि
लीमुखाः ८४ जवेन पिदयत्या जौ सैनिकांस्तेन भूभुजः तेदीर्घतिर्ष्क्षांग गमितास्तिर
येतिवहंयरो ८५ कोशलेशाकृतादेशोनपि देशाविवित्सया सेपरेच समीत्पंते

२३ सहोपायनपाणयः ४६ आयातीस्तुदितेःनर्यवीजंनहैरियोषितो भवेत्समर्थितः
८ प्रायेतानवेनव्रतत्स्वाणे ४७ कषायेयोपिधिनोस्येवकृतस्थितस्वाश्रितान्भवान् श्रुकाणि
५ म्वेदयसैदोभिन्नेप्याग्निभुजोमुदे ४८ भवंतभवतांभूमिरन्येराजन्वतीतमी शुक्तापि
5 गृहन्तत्तैःशशिनेवप्रभावती ४९ सायंतनापविधयेसरागातीर्थसन्निधौ इयस्तुः
कंदितासंध्यासज्जनेसम्पदीहते ५० प्रथवच्चोदयवर्णितं पूर्वाद्रिदीपिशपामेवोद्ध
तातमसाहृता उदेतिरागमाधित्सुरस्यामेवकलानिधिः ५१ शामयन्सर्वतस्तापं
५

निरयत्सर्वतोरम्यं कथमाभून्नमर्वैषांदर्शनीयोद्दिमद्युतिः ५२ अपथेवर्तमानस्य।
महेन्द्रस्यसहायतो ऊर्वन्नैषफलंलेभेनियतेस्सगलांछने ५३ अत्रमुञ्जेभमासाण्याः
ऊमुद्दत्ताश्वरश्वटः धृतिःत्वंकेत्रकीवंधात्पतिवाप्यनुभूयते ५४ विधियासाधितः
संधोयाम्यदेहदृष्टुमाश्रमं सपत्नीकस्त्वयाकार्य्यमवेक्षेपनिरीक्षणं ५५ सपत्नोवा
विपत्नोवायोविशेषेणपश्यति विशेषस्तुकसर्वैपिसमयेध्यानमीक्षते ५६ गते
तस्मिन्निवासायतिर्वैर्पतिमुनीश्वरे ध्रीयियामततःसोपिकृततत्समयोचितः ५७

१७ ८ ९

सानुरागाः श्रियं विभ्रतं विशांतमभिव्रजन् सतताधिकृतं पूर्वैकौशल्यायै ह्यशादि-
शत् ५८ निशावसीनम् प्रहसन्नर्मसचिवं प्रत्याहेति पुरोगता नीलांबरनिशाछ-
न्नात्मा वीगूढवारिणी ५९ एषाम्नाय्यनगामैवैः सर्वेषां सर्वथा दृशः सर्वत्र कृतेः
साधी स्वप्रकाशाभिलाषिणीः ६० इयमासं नयत्येव सहालेभ सर्वमिति स्तुवन् जगामांतः
पुरं शांते सनिशानिर्विकेकतो ६१ ध्रुवत्रैवेतरा दृष्टो रत्नदीपप्रभावती पूर्वश्रेणी
ददर्शाग्रे विचित्रां चित्रशालिको ६२ स्वंतर्विशत एवास्मात्तिलपुष्पानिलो हृतम्

विज्ञमिहृज्ञवोसीरसैारभंद्रतेमनः ९३ वदन्नेवंमतत्तेवननरयापुत्रकामया कोश
ल्पयातदासेद्वादशभुज्यापिश्रुजया ९४ किंचिद्विवितमालद्यमातेमालंकृतिःश्रि
या तदाप्येवचवाक्यस्यानलंपस्यादशोभुग ९५ नवपथेःसीमसैांदर्ध्यश्रुताशोभाम्र
गीदृशां नास्किाभरणंकर्णौकर्णभूषाकरांगुलै ९६ त्वङ्गःसमुद्रज्ञोयंतेनेदकः।
स्वाधिनेदकः द्वैतैतज्ज्ञातयारोव्योविलीनाःकोटिशोरयः ९७ नवैनपसेतंसमया।
लेचितेपरवादिनी नालमर्णश्रिमायातेतिकद्वानेशारव्वैनेः ९८ कान्तिकोमलवर्ष्मा

रग ६ णस्तत्स्वपत्नाश्मेशिताः प्रभासयंते तृणीरं वज्रमागाः शराः कृते ९ दिधितोस्त्रैरिदा
वस्याक्रणयामिलितोदृशा ततः शौर्योष्मदत्ते ततयाशं दहतिते शराः १० सागसो·
पिनतिः शत्रोः पुनः स्वोत्थपदायते उन्नतिस्तस्तु स्तस्यनीचैराचरणायहि ११ विधि
स्तताव्याद्रोणीतलं निष्कंटकं त्वणान् परोपकारिणा ह्येवं पदमैं इतथाकृते १२ त
यशः शौर्ये सौदर्यो णार्थि शस्तार्थि स्वभ्रुवो विशंस्तस्मादसंतापानुरागेर त्वद्देहहृदि ·
तं वंद्रहामसंपातसंपोतैस्तवादितैः सदृशीतकरद्वेषि सवर्णातं भवतो यशः १३

सतथातद्गिरःश्रुत्वासस्मेरंसोपिसस्मितः आह्ववंद्रोत्तुथेजातस्मादेषववोंतुथिः १५
सातेनकृतचेतन्वीजितपंचेषुकांतिना रतिगर्वापहारिण्यासतथाशुशुभेतदा १६
अन्योन्यमितिसाकूतंसमूयानंदसंस्तुतौ शनैःशनैरनीयेतांसख्यातौशयनालये १७
सखोपविष्टयोस्तत्रशयनीयेनयोर्द्वयोः परस्परेणसंलापःपुनरासीन्मनोहरः १८
वाण्यान्नमपराभूतिंमत्वानेनामुनारवेः पशपत्मन्मुखेतादात्म्यवताङ्गंजितमिंदुना १९
नायमिंदुःसखेकिंतुकिंचिद्व्रनशातक्रतोः पिंडीकृतंयशास्तेयशुचौर्देर्शपतेमुदा २०

१७ सपवोल्लसद्वेणीकोवीद्यद्वक्कौगौरवं प्रसारेणात्मनाराज्ञात्तूर्ध्वमाक्रमते प्रिये ८१
८ नाथंशशीनतत्रैणः किंत्वयांस्यादिवंकरे त्वत्कीर्तिवेत्रमंजूषा नन्तमध्ये मृगनाभिका ८२
८ प्रस्लादेशान्नमोदैनेनिहत्यानयत्रसंगते भानौभामिनितत्रासौ विधुस्त्यक्तद्वायोहति
8 ८३ नैमैभास्वद्विधू किंतु प्रतापयशसीतव परिवृत्योर्ध्वमारोहाद्यामिकाद्धपरीतके
८४ यथात्वमुन्नयस्यासंहृत्यमेतितथा शशी त्वल्लूनतोन्नतिहंतिविपक्षाणापि हृच्छ्रियः
८५ कंदर्पकांतिदर्पघ्नवदनश्रीर्विभासते वहिरंतः प्रशोन्यत्र सर्वदित्वत्तमेवमे ८६
८

वामादिपक्ष्मगात्रीणां प्रणयीक्षितरोचकं नेत्रवक्त्रत्वमत्यन्तं तद्धितस्य प्रबोधकम् ९७
श्रुतभूतमिदं भाति भवतस्त्वपदे पदे श्रुतिश्रीमणिकापांगान्नाहृणात्येकमिष्टं ददत् ९८
सत्यमित्यपि ताहृण्यांकुरं दत्वैकमात्मसात् हृतनोत्त्वंपि पंचेषुः कुरुते मे द्विधं मनः ९९
यौवनारूपसंपत्तिस्तस्याः सर्वांगसौष्ठवं लावण्यं तेन तल्लज्जा वाऽठंनायनततभ्रुवाम् १०
यद्यप्येवं स्वहृन्मेलितथापि क्रियते स्थितिः नस्याल्लेनांगशाःश्राघोः वशं पतेनीयकात्मनि ११
श्रीकर्णलोचने कर्णोदविदोर्दंडमंडले दोर्दंडविलसज्ज्ञानैमसर्वंत्वखेवनायके १२ ।

१७ अवदातप्रतापैस्तद्गुणोहृदयंगमे सर्वक्षोलमदाश्चर्यमाधुर्यैस्तेनभूपते ९३ किंमु
८ धांशोः कलाकिंवा समन्मणेः शालभंजिका इयमस्तीति संशय्य विबोकैरवतुष्यसे ९४
९ विहारव्याप्यां विहरन्स्वैडरीकंप्रतीहिते ग्राणप्रेयोयड्ल्लाभिलवन्नेत्रसहृशोभवेत् ९५
१ अपारसंसंभाराः सततोऽङ्गाविर्तातराः नार्थ्यानेयानवर्षाभिडुर्विदप्रभवाः खलु ९६
राज्ञानेण्यव्ययश्चापि भवेत्सेव तथा प्रभो नोचेत्स्तुः पतयस्तासां वाहिनीनां च तेकथं ९७
विधिनातिनिर्मिता नैव तत्त्वंगिसहृशी तव यदि स्याडुपलभ्येत स्वविक्राण्यंबुजानने ९८

एकएवाखिलवंशेस्मिन्नाकेशारिनिषूदनः द्वयोःसार्वजनीनेतिकिंवदंतीहभूतले ९९
यथास्यकारितापूर्वासंगतिःकथमप्ययं ताभ्यांनिवर्तयत्यास्यमपाकृष्टमानसः १०
विकसंत्यांसरोजिन्यांसत्यामेकेमधुव्रत कैरविण्यालिसंसर्गात्संजातंचेत्त्याकिमेतया १
मुक्तानांशिशिरीभावस्तद्विभावनकोविद श्रुतमापयतीत्येषकालःपरिणितेंमति २
शीतलत्वात्समीरस्यममाप्यंभोजलोचने प्रियासतीत्यनुमितिर्निशाप्यब्जाभिसारिका ३
दिनेनाकारपूर्वाणांसमुदेनापितेनवा दुर्विभाव्योस्तपंत्येपिसमयस्यास्यसंभवः ४

२७ अन्योन्यमेवं निर्वाणमप्राप्ताभिप्रायमुपस्थितं नानुभोगक्षणादिष्टं चिंतयामास तत्त्वतः ५
८ गतोयावधिकालोयमावाभ्यां विमलाशये नानुभूतं त्वदङ्गसङ्गस्पर्शसुखं मनाक् ६
९ स्वप्रकाशौ सदाचारैरञ्जनत्वतमोहृतौ भावां यथा प्रदीपस्य प्रभाभागापराश्रयौ ७ ।
10 अतोय गुरुराहूतः पुत्रेष्टिविधये मया समर्थो भूतभाविज्ञः कण्वोते भिमतापि वेत् ८
एतदर्थो हि मे वंशो नैव प्रभो नान्यकर्मणे सर्वं नावेतदर्थं हि गार्हस्थ्यमनुनैव हि ९ ।
विधेयमेव तत्कर्म येन स्युर्नः सुप्रजाः तस्यामित्युक्तवत्यां सभाञ्जगारेयवीतया १०

वस्तुविशेषंवीक्ष्यवरंतत्रतडक्तंतेहृदयं प्राप्तत्वंपत्योःप्रमुदंसर्वमनुष्ठमर्गीपदं १
ग्रन्थिलिशाण्ण्युनाम्नभुजेगद्वपदेत्वरथैवनिजे मामपिपशपद्भावलजेगत्यपरीकृ
तमन्मगाजे २ श्रामतत्वंवदनेकविधेतौतडपेत्यततःसविधे ऊवत्वध्यहृपेतिवि
धेर्येत्स्मरणंपुनरिष्टिविधेः ३ एककृतिप्रतियोगिभिदाभावत्वधौनियतेहितदा
तौतपरस्परतोःभवतांभ्रांतिरियंहृष्यमितत्ववतां ४ तत्समयोवितमात्मभवंश्राः
क्तितयाःप्यनुभूयमहत्वं तौउतुयातडभौविधयेचक्रतत्वगाश्नमोविधये ५ श्री

रघु
२
॥

शय्यानपुत्रसूक्तिराजमहिषीसाकूतसूक्तजुहलमल्लुर्गादत्तस्वशर्मपानकवरीपुत्रस्तोर्थैकृ
तोः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्टस्य सेवासिनस्यंडीदासकवेः कृतावुपगतः सत्सू
क्तिमायोमुदा ९ इतिश्रीमन्महाराजाधिराजजंबूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीर
णवीरसिंहवर्मादिष्टकृतेचमण्यरेखांतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवालवंशावतं
सश्रीदुर्गादत्तात्मजजनव्यचंडीदासकविकृतौरघुनाथगुणोदयमहाकाव्येमंगला
चरणपुरीवर्णनराजमहिषीसाकूतसूक्तिवर्णनोनामप्रथमःसर्गः १ ॥

१

ॐ अथ समस्तरमौघसंविधां ह्रविधायेतरकोशलेश्वरः सचिवैः समलंकृतो मुदा सवि-
दानेन समासदत्सदः १ सकृतानतिराश्रितास्सतोऽनुमतस्तेन न तदानतदाज्ञया शुश्रुमे
महितो विपश्चितः स्वसरे विश्वसृजेव वासवः २ विदिताखिलयज्ञपद्धतेरितितस्या-
भिमुखीभवन्नृपः निजगाद ततो गिरं गुरोः स मुहूर्तं विमृश्य शास्त्रतद्विधेः ३ इति गाय-
वचोननाधिपेसतिनृसींतदवोचदर्थवित् श्रुपुनैव विधीयतामिति सवसंततः कुरुते
पि सन्निधिं ४ वदतीति मुनौ मनीषिणामपि मान्ये मुदितो महीपतिः नयवेन शनैः

१७ समुल्लसज्जलनागेश्वरणमसंचैमेदत ५ जगतीतलगदेकैगिताकृतिविल्लसणगयःश्रि
८ यंवचः वदतिसमसंसारन्निरंकृतपूर्वीसमसनत्कुमारतः ८ प्रभुणापिसमीदृक्का
५ रिणागुरुणानिश्चितभूतभाविना त्वमणीयमिदंवचोममशिशुरंकेपिनकिंप्रजल्पति
१२
७ युगमम् कृतपूर्वमिदंममप्रभोमदशिक्षापिसनत्कुमारतः ततयोहिविभांडक॰
स्यचेदशुमिक्षाववतयाजयिष्यति ८ त्वयिमातिगितत्त्वतविंदितनयानांतरलाचत
पूर्यो चतुरास्यतदैवभूपतेःसमुदंवत्सपलाभविष्यति ९ करणीयमिदंतयादराडम १२

यस्मैयदिरोचेतचेतनं ब्रुवतेहिहितैषिणः प्रभोः सदृशाश्रपिनीतिकोविदाः ९
मदिदंस्मृतिमेतिमेपितुर्हितथ्यंनैवमहर्षिरब्रवीत् इतिचापमपिदितिर्दितांनतु
मृतोनृपमेनंउपवदिह ११ सरसंब्रुवतीतिभूभृद्रेमनितस्मिन्निगमार्थविन्नमे दिति
पोपिचवादमुक्तवानितिसूक्तंक्रियतांतदेवहि १२ कथयाशुममेचक्रुजमकथम
ज्ञागमनंभवेद्यत इतितस्यनतापपेनमवदतोक्तरमाविस्मरणतो १३ तमुवाच
सरोमपादभूपतिर्गेहेतिसशांतयासह सरूपंतमिहानयाधुरेसदितंपाणिगृहीत

१७ यातया १४ अवितर्क्यमिदं किमुत्तरैः सवचोलंकारणाय समुद्भवा अनुकंचुकिकाम॰
८ मादिशन्न दन्तुलौष्ठमुत्तरे गिरिणीपतीन् १५ अवरोधवृत्तोवनीभ्रस्तामसवलस्तेननतयाम
१२ मन्विते वकमेः नुमतोमनस्विनामतमानेनमुदारवर्चसं १६ पृथगाश्रितगोपुराः
13 पुराच्चिरपुत्तद्भूजिनीत्रजाः पुरा अभिलक्ष्यसमुद्गतस्तराः सरिदोघानगतोयथोत्स॰
रात् १७ शुभमुक्तियुताः सद्भर्मिभिर्विशदावर्तविरोचमानकाः तरगावसुधांवभु
लदातिरयंतः पतयोभसामिव १८ पुरं प्रथतोनरायेणभावनाविलसंतीः सविधाः पृथक्पृ॰

१२

पृथक्

परिचेतुमुदात्तचेतनो भुवियाताः परिमज्जितंपयि १९ मावसिष्ठमुपाधसंमतो दृष्टव
ल्गाखिलभेदभावनः नववीथिशुकश्चित्स्वगोग्रामयामासहृद्यंतदाश्रमं २० भुवमा
र्थ्यहृतंहृदयोन्नमाः सरयालेखितमच्छमादिभिः त्वरयाननमंसंगसंभ्रमवल्लभावलीनेव
लयोवभूविरे २१ यतरश्मिशिरोधिकंचनोन्नतिनीतां सभगेत्वरंगमैः श्रपिदृष्टिन
त्वाटदृशंकितैः समनीयतंतरसा शनैः शनैः २२ विदधत्कृतत्वोग्रजन्मनां स्तुतिजातताः
स्तुतिगोचरागिरः गुरुणाकृतमंगलोलसन्मततः स्पंदनमाप्यितोययौ २३ शाफ

२७ जेनविनीतवाजिनोऽजसमास्फुटतमांशुकश्रियः सत्वसिद्धिकरोवैवदत्यथितस्या॰
द प्यनिलोनुकूलताम् २४ ग्रथविशेषकं विविधात्मसमुद्भवस्थितिकलनाकाम्य॰
१४ कलापिसोग्रतः श्रवतारमिवाघमेश्वरंसदमज्जालमरालसंश्रयं २५ स्थिरजंगम॰
14 भावभाक्षुरस्थललीलाचरणोऽप्युपवत् मधुलिप्समरंदसन्नमनववल्लीस्त॰
वकञ्जनोञ्चितम् २६ प्रतिदिग्विहरद्विहंगमंप्रभवद्वाकृतझंकारगसंगमम् नगरा
जिविराजितांतरंसततोदंविददर्शकाननम् २७ उपयातिमहीपतौऽपरः ॥

१४

शुशुभेसाहसतंरोत्वनायके ललनेववहृतप्रभापनाधृतशुभ्राभरणाववनस्थली २६
स्मितनाभिहफेनहास्मिताःकमलास्याःशफरीविलोचनाः कमठोरसिजाःकृतान
तिकाःस्रवन्तितीर्थतत्रसरित्सराःपथि २७ अपिवेदहवीक्षितंगतैःकुटिलत्वंनसखा
धनेपिसः तदवैतुमहोन्नतभ्रुवामिवनासामपरत्रकःतमः २८ तमियायपयोधिया
हमुखितंतरणीपारतटीप्रणोदिता सरसाविदृष्टाविटेनकान्तरसानर्मसखीववैनी
मता २९ सविलंघ्यततःसरिद्वराःस्वबमर्यादानुपदंद्विजाशिषः पथिचोपचृतानिदा

१७ पश्यन्ति शृङ्गाण्युपसीम्नि चाविशत् २२ विदितं सजवाश्वमायतं त्वरितं तेन ततोनुया-
८ यिते विहितानतियायिकद्वयं नरनाथायतमाश्वजित्पतत् २३ स वनमम्य बहिः पुरा-
१५ च्छिन्नं समस्तवाग्यं निजमार्गभूपतिः सचिवैः सह समेनयाश्वयन्त्ररयोगात्तमभिप्रहर्षि-
15 तः २४ चलतोस्य पुरात्सवादिते समुदस्तस्य ततोभिगच्छतः पृतने चलते स्म शोभ-
नो चलपूर्वापरतो यथाविते २५ उपसंगतयोरनीकयोः शुशुभाते तत एव महीपती
उदितौ जुतयोरुदन्वतो हिमरश्मीव समुन्नताननौ २६ स च सैनापतिः प्रविश्य तद्धि १७

दिलोदंतउदारमथोमहर्षिः तमृषिंसमुपेत्यशांतयासहदेवेशांतधियंप्रणम्यतः २७
इदमाहसतेसंस्तुतोमुनिनाभ्यनुज्ञातयोस्तयोरयं स्वयमुपगतस्त्वदंतिकेतनयोपिहिंभ
वतोविधिमया २८ सतमोमितिवाक्यवान्मुनिः कृतसंभारमुदारमाविरे समयोः
पुपवर्ततेविधिंस्वविधास्यामिहिरण्मसत्वरे २९ सतथेतिविहृष्टसत्मनाः प्रतिसं
कृत्यसहैवशांतया उपवेशपरथेतमायथोमखविनातेनतस्वपेणकोशलो ३० गुरु
णासतदाप्रवेशितोविधिनामहर्षिकृपेत्यसादरम् स्थियाः भिहतोनिजामसनेविदि

रघु
द
१८
16

तस्यस्त्वयपनेनोनिषेद्दिवान ५१ सततस्तत्क्षणमेवभूपतिः समुपस्पृश्यगुरोः पदांबुजे श्रा
पितस्यविधानविस्तयोर्विधये भ्यर्थनमाकरोत्तयोः ५२ स्ववंधुभ्यस्तदर्शिनामुभे भोभ्य
तसंभारमनेदृसंचतो तमबोधयतामशेविभुं नववाटीकरणायतद्धिये: ५३ सत
दृष्टमहार्दकोतिमन्नवनानाकरणैरलंकृतां सरघूतटिनीतटांतिकोद्भवितांतो सहकृ
तामदर्शयतां ५४ कृतमंगलमार्षजानिलोलपतिंतत्रशुभेह्नितेनगुरूक्त निगमध्वनिना
गजन्मनांसहपत्नीभिरवीविशन्मुनिः ४४ पुण्यदेशोपितदंतरोद्भये स्तकितागावणगोषवन्हितः घु १८

तटमाश्रजागग्रयायिनो गहनाश्रितिवपल्लिताङ्गगणाः ४६ समितावतयावदंशुपिंड

शुधेतेस्वयमादिपूरुषः समनंतरवांछितेस्तणांनतुलव्यमपदार्थसिद्धये ४७ ।

समुदोज्वलयाः जितस्पतेविजितोषः कचदंशुजस्त्रिया स्वदशापरिशांतचेतसस्तम

नुस्तोत्वमथोपचक्रमुः ४८ निजभक्तभयापिनाशिनेसकलव्याधिविनाशकारि

णे मधुजित्समतेनमोः स्तुतेऽनुविधेहिपशुरश्विनः शिवे ४९ जलमेकरसंप्रये

कमपनुदेशंलभतेरसांतरं त्रिगुणोऽतथावमेककोऽनुगुणांनूपसुपैत्यविक्रियः ५०

र ८ ९ मुदितो ध्वनयाम्बभौ चतद्रिदशायातसमीहितेवयं । अविगात्मसमैवचक्रतोभजतो ।
रामइतिप्रियाभिधां ५१ अवतीर्णस्तैदेवक्षीणतल्पसातसुविधेरवधानां मनुजात्म
तिनस्यरत्नमाशानैतेरत्नभित्यनाक्ष्यया ५२ स्वकरेणशिरांसितेनवैनवच्छिन्नाति
निजासिनार्चने दशास्यदनेनहृंतितेनहितलक्षोंशरवासमेरितः ५३ अहमेमि ।
चतुर्विधोभवत्स्वपजायापात्ततयेः पुनेवदि यजतः परमात्रकैतवादितपूर्यतजलेव
नौकसां ५४ अभिवर्धितिनांततांतकंदशकावग्रहतोवचोमरैः सरशास्यमरेति ।

गेरुयेनवनीलांशुधरस्थ्वतेयथुः ५५ परमान्नयुतांपरःशुमान्नवपात्रीरजतापिधानि
कां कनकस्यनिगृह्यवह्नितोयजनतामाविरभूत्तदंतरे ५६ सतदर्द्धमथार्द्धमस्यत ।
स्तुनरेंद्रस्त्रवशिष्टमाशयत् तद्भेचयुमितिकांक्षमान्नदत्तांपरमैविधौनभेदधीः ५७
विधिनाथपरिनिर्हृतेक्रतौस्वमनाज्ञाप्नभिकृत्यसोविशत् तिसृभिर्वनिताभिरन्वितः
शुचिमूर्ताभिरिवत्रिशक्तिभिः ५८ नृपतिस्त्वथशान्तयासमंश्रुतिमाहृज्यकृतेऽपमा
दात् विविधांबरभूषणादिभिर्नृपतीनप्यपरान्यसर्पयत् ५९ सुकरप्रतिमासहस्र

१७ तिस्राववलग्नतामसमवमततोतरः शुचिभूमिजगुणांमनेकधाप्रतिमावंदइवांतरेऽभसो
८ ८८ परीदर्शितपंकुरश्रियोंतरमनोदयिकालदांगनाः स्वरभाविवकार्थमंपदःस
९ फलारंभविशेषितावभुः ८१ स्मितपूर्वरवंरहोमुखंविभ्रयतीस्मेरववक्तदाननम
18 शमितस्परराजतत्रयीनिद्रामसेवनवसत्रूपिणी ८२ नवदोहदलक्षणांततोदया
तोत्तालसलानतयुतीः समवापसमीत्यसस्वदंतिनजशाक्तीरिवमेघिमंपदः ८३
उदयतदभूतपूर्वकंसमकालोपगतेविलोकताः किमितीतिपरस्परंदाउदरं

स्वंस्वमदर्शयन्मुहुः ९४ सकलाश्रपितेऽमुनातत्तदाकृतिराश्याश्रपराइवाभवन् पर
मार्तिविलक्षणात्मभूदपितद्यावरकोशलोद्भवा ९५ बहिरप्यवमायशक्तिकामिद
मन्योन्यमभावीजनतयोः नृपतेर्नववधूपिणीमिमामुभयोरंतरगाममन्यत ९६ अप
रेऽपित्वमानयन्मुभेदृदयंतत्रववंधमोयिके परिभातियथात्मनोकृतिः सुभविष्य
तिकिंतथाभवेत् ९७ समपेक्ष्यतत्तदाशयप्रकटीभावपटीयसीं सखीम् ।
रहसीतिसमीहतेतराम्मदृषीकिंकिमशेषवस्तुषु ९८ त्रिदिवेऽपियदीप्सितंभवे।

२७ हृतनमः ह्रत्वमाथमेवतत. किमिदं तन्पमामनुदत्तां मदमाहृतेमुदीरतेःशितं ६५
८ सविमशपवचोनेरवेराःरदमेवाम्पन्हापपतम्वं ममममाविभिवत्नभोह्यतेतमनयोः
१९ श्राभुवमयिमेवलो ॥ चपलायतनवाकलोचनाचनत्रामर्लीमुपागतेभ्रिये क
19 थमणुदतिहदासनाडदाभंतवलोकमहूतेः ॥ नवदोहृदजातकार्यवनत्ल
तुमप्यासतनुःपरैवाह शयितामविधेवमूवमाशुकवदोजगुणोपलालिता ॥
किमसाविपमंजलिर्हशोः किमुपारिल्लवनानुकर्षिणी भ्रमतकमसोःग्रकर्षकं १२

सुहृदाकर्षणकाममंत्रिका ॥१३॥ शुचिनाशिखिशिरोपवारितोऽगणपतेनकृशापिमाभ
वत् रविचंद्रकैरूपाहितांतरतेजः शुचिनेवशार्वरी ॥१४॥ सावकारणकानदानने
पुनर्योगोपचयाद्यराजत क्रमतः स्वकलाभिवर्द्धनात्मिनपतीयमिंदुमंडलं ॥१५॥
प्रथमं सवनादिकाः क्रियाः सततं तस्यणाययानुरूपिणीः सविधाय समस्तिकाशृहे
सुसहृतैसकलानवेशयत् ॥१६॥ समयेपरमोत्सवेगेऽसततनयं सापतमोपहं ध्रुवा ।
प्रथयंचसनकमस्थगोष्ठतिगज्योतिरिवोन्मदोषधीः ॥१७॥ निलयेऽपिकरोविषाततोः

१७ धिगतैनाः स्मरिष्टशाखिकां समशोभतैतेन स्मातदादितिं भोजन्हृशोवजिस्तना ॥१८॥
८ शयितानतिकृशोदरीवभाउपमाज्ञार्पितमैत्यतं कृशा शायदाहृतिं भं हृतैः शितांउजन
४ हां स्मरातिम्लगोवसा ॥१९॥ मदमाकुलदीपकस्मतैः वनदीपाहस्तभाः स्मभागुपि ।
श्रमवन्नभितोविस्मारिणोदितनाशइवतस्मभाखतः ॥२०॥ गगनेनमनोंसिवासनाः
सममाशाभिरंशुःपयोभुजैः सकलंडमयेवनत्वांमदलंजन्मजयाहितायदि ॥२१॥
इतभगातस्मवित्रमोःप्यवकुलावरणाःस्मीरणाः रविरुज्ज्वलमोऽत्रपार्दितायतः ।

२१

मुक्ताश्च भूमिपावभुः ८२ पुरुषादविरश्मियत्तदाविनिपेतुः स्थूलाश्रुवाभुवि २
शकंपरमौलिविच्युतहारमुक्ताफलमालयैतवात् ८३ निपपातमहर्षिरंगणेनव
मंदारमयीमहीभृतः स्फुरितामरकारितातदापरिघातस्तदशाननालये ८४ दि
तिजांगनगंडमंडलोद्दिलसन्मंडनखंडनेपटोः प्रभवेः स्वपरस्पशंकयानलुले
कांडुयिमथ्यगाभवत् ८५ विकटाग्रणखस्फुटकोटिशस्वपुटोर्भटकोटिरुद्धेटाः
परिविस्यदिवाधिकारतः मविदारोरुरवदस्तवेषुखरः ८६ रणस्यमतियानिपेतुरवीत

१ग रकन्याकरणलवचुताग्रमनन्ततितादिदेवमावतरीतिःशिवसंभवतेरभूत् ८७ स
८ तजन्मनिवायसंडलप्रकरेहर्षमुपाक्रमेपथि हृत्विनोश्रवणप्रियधन्वैस्पतोर्द्धे
२१ दमयोदिवस्पतेः ८८ तदनंतरमात्मजंनृसामन्तडवेकेकयभूमिपात्मजा शुभल
२१ क्षणमंकुजेलतांस्पाचीवोदमिपाकशासनिं ८९ समलंकृतवाहिनायतनुतिरा
गेणतदैवमातरं परमप्यमनेननलविग्रपविद्यामिवमापुसाधितौ ९० शुभविद
ह्लितौसुमित्रिकायुगमप्याववतिस्वदाकृती जननीरुचिरागवर्द्धितौ शशिभामाववि

२१

वत्सुलकसंधिका ९१ सविशेषमशेषसंपदाविलसद्दैवधुराविशाम्भजनं जनतालम
मेत्तवीत्यननमनुस्वर्गमिवागतं भुवि ९२ नत्रभूतेनांतवसेन नरेशोविवलकाके·
नकिलाःनिदेशं प्रथाविमलत्यापितनः सदेशंनयोः सहानंदयुनाम्नवेशाम् ९३
शुभवर्णविकाशिसंदर्शसमसर्गग्रवणायभूपतिः सविशेषमसुत्त्सकोंतिके
सरसोऽतिहृद्यतांस्मरन् ९४ श्रीरामादिकजन्मदेशविलसन्नानुसंगोनो·
द्गीतादत्रमहाशर्मपानकवशीवत्सोतीर्थेऽक्रोः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनाःऽदि

२७ दृश्यमेवाश्विनखंडीदासकवेः कृतात्तुपगतः शुभैर्निद्वितीयोध्यलं ९९ इतिश्रीमन्महारा-
८ जाधिराजजम्बूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीजम्बूक्षेत्रमध्य-
२२ देवोंतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवालवंशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मजनवखंडीदासकृ-
तौ रघुनाथगुणोदये महाकाव्ये श्रीरामचंद्रादिजन्मादिवर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः
२ ॥ श्रीः ॥ ॐ निशम्य तस्याः सुतजन्म तस्मै विनैकवालव्यजना-
तपत्रैः । अगोचरो मेऽस्त्वदमूहि दित्सोऽत्र पस्य तस्यादिमनःकृतीनाम् १

२२

समीत्यसाकेतपतिः सुतानां सुखोनिलोकोत्तरकांतिभाजि जहर्षचिंतामणिसूरि-
तानामिवाधनः कांचनकुंभकानां २ सुजातकर्माणि विधायतेषामुपस्थितेना-
मियोगकामे सदाशिवाग्रे तदनुद्विजेंद्रैर्विदधिरे तेस्तनपायिनोपि ३ पुरैवतेषां
कृतसंस्कृतीनां चमत्कृतिस्फारतरोल्लास सुशाणधस्मज्वरकालएवयथामणीः
नांपृथगाकृतीनां ४ विविक्षितेष्वात्मनिदर्शनस्य सदात्मवक्के सुतनामभावे वि-
मुच्यतामेवमुदारहर्षो हृदन्तमैप्यात्ममुखे हि वेधात ५ त्रिलोकराज्यकामे सकलाभि

२७ गामेवपूर्वंनृपमंडलेनतस्य तदग्रजस्यापितदामवक्रेसर्वात्मनासेरमणाश्रयाततः ६
८ सकैकधीनातमयोमुनीन्द्रस्त्वकारनाम्नाभरतंततोन्यं सलत्ग्रौलेत्मणमित्युवाचा
२२ ऽपरंचशत्रुघ्नमुदारमत्तः ७ कृताभिषेकाश्शरणाःकुमाराःकुमारकल्पाःकमनीयभा
सः समुद्यताःवर्द्धितताग्रजेनसमंपरांवृद्धिमवापिञ्जेः ८ इतस्ततस्तेभुविदिग्गमाणा
विभूषणांगाःस्मरवेदसंतःसहैवसर्वार्द्धमैत्रिद्यार्थेनराधिनाथस्यहृदात्मचकर्षुः ९
निसर्गतोनिर्मलचारुचिताःप्रकाशयामासुःरलंसमेताः कुलंरघोरस्यनवप्रसूयत्रि

२३

विषयोद्यानमिवार्त्तवल्ले १० समेपितेषांमदनानुरागोत्वलंभिसौभाग्यमलंचक्रिभिः
युगीभवद्भिः प्रवृत्तरागानुरागैः समग्रहृतमन्मोहपदोपमाने ११ द्वयोर्द्वयोरप्युपवीयमाने
कदापिहार्दैर्विविधैर्दैन्यतेषां परस्परेणानिलहृद्भवाद्गोर्यथायथावेद्गसमुद्दयोऽस्य १२
प्रजेश्वरालेमरसाः प्रजानांमनोविनद्धमेदस्मारसेन शुचिव्यापायेदिवसारवोयस्को
नद्भविपणामलवारिवाहाः १३ चतुर्विधः सप्रभवः प्रशास्तोव्यवस्थावभौतस्यधरापि
पस्य धर्मादिकानांसकलस्यवर्णाग्रुपातसन्मूर्तिरिवावतारः १४ यथोपमाद्या॰

रग कथितं वचनेन मम तु गाले वयगुप्तलीगाः करांगुलीर्नैमुत्पातशिखालेनमुद्दंतेनपि
८ नम्रहिंभाः ५ सकीटशोथमपशीघ्रमूनं म्राडुमोग्रकलिकास्मतागाः गुवहरी।
२४ कीटगसैचयेषां फलानि मुक्तालरवाविनेके ६ गुणैस्तनैर्गुरुवत्सलालतमु।
२५ ङ्गणं तस्यत्संतिकेशे प्रतनुस्वनंतरसालयतानाः प्रशालरतैर्विवादिनीशाः ७
सन्नूनतूडाग्रलकाकपदैरमात्यगुहैः सदितावयसैः नयमसीगुलिपिसंगृहेणाय।
यागवाहेणनदीनदीनं ८ प्रत्येपदीनानिविधितालभैनानसमाशिषत्तेशुशस्तिहयत्ताः

वभुस्त्वशेषागुरवोविशेषात्क्रियाहिमद्दलानिमित्तिमेति ॥१९॥ उपात्तविद्याविनयोपप
न्नात्योपमन्नागुणगौरवेण मनोहरंतःप्रकृतिप्रजानांवभूवरामेचनकानन्ताभाः ॥२०॥
श्रियंकरःपीतपटेवसानोभुजंगभाजानुविलंविवाहुः ततत्रयकोदंडधरस्ततेषांवभू
वरामोनयसिंधुचंद्रः ॥२१॥ अधीतसंपूर्णकलोथिकश्रीःपितुःप्रकर्षावनलब्धवर्णाः
श्वेतोदयःशारदशीतरश्मिर्नेकस्यरामोहृदयंजहार ॥२२॥ अथावनीशोजितमीनकेतुं
स्त्रिषात्मनोःवेदमहर्षिताङ्गात् विचिंतयामासममंत्रिमध्येविरोधमात्राविधिंसते

रा
८
२५
25

धाम २२ यदा समुद्दिश्य गतोयमंतं तान्न विवदंति स्मोपि पतौ वसिः स्थं तदैव तस्य प्रति
हारवती समागतं कौशिकमभ्यवष्ट २४ ततः समेत्य श्रीमत्सुतः पुरोधाः सभार्य माक
र्ण्य कलं व वक्तुत् तमभ्यगाज्जातमहाप्रहर्षो गदेन वेदाध्यमिवाप्तवेशः २५ ततः
देवीं यथा हरिणीगृहीत्वा पुरस्कृतो गाधिसुतेन गगा सतेन सार्कं मुदिताप्रहृष्टैः सः
भीतेः स्वनगरमाविवेश २६ यथार्हन्तत्ते भवनाश्रमे प्रस्थिते प्रमाने दमनाय तपस्वी ।
तदागमोद्भूतगुरुप्रहर्षं तमाशितं शर्म समप्यपृच्छत् २८ पुरोच कौशेविषयेषु

२५

स्नसवांपवेद्भूतताप्रभावः श्रुतामयंतेतेवरिवर्तिनाजैस्ततस्तमावबमुनिःप्रहृष्टः २८
समानदारोश्वयाप्रसस्सहुत्रजन्माऽनुदकेप्यिवर्षे यथाऽऽपतिर्नेष्टतिथेस्तथैवत
वागमेस्त्वागतमस्त्वमद्य २९ मुनेःस्त्रिसर्वत्रमत्वानुभावेनानुगृहीतस्यभवान्दृशोमे
नदिस्तुवाचवृतिष्कृत्यस्त्वतयोयथनेसश्रुतिभाग्भवे ३० श्रवैसमद्दन्नूननमहर्षिकंत्तेम
मर्थमप्यागमनंतवैतत विबोधयस्वात्मविमोमहर्षेकरोमिकिंतेवदभूरिकामे ३१
यतोहमश्रावमुपहृदिंपेंद्रलपेयमासीन्ममसहशभाता मराजविशर्षिपदाश्रयेणाव

१ग यातपूर्वा यत्कृतार्थितोऽहं २२ विलोकनं यद्भवतामकस्मात् कृतं मया प्राक्तनपुण्य
६ पुञ्जैः हृत्स्थितं तत्सकलामेव यथावद्विभावयत्यात्मनि भाविभक्त्या २३ विधेयमस्मिन्रत्न
२६ 26 वं मज्ञानायविधिज्ञ सेतुर्हितं यदस्मात्सुधियः पद्यैः परीक्षावत्तत्वमदीयैः शारीरशोषेण कृतं त्व
विद्धि २४ इति प्रगल्भोऽपि रमीश्वरस्य पुत्रोऽभवद्विद्योविनयप्रधानो प्रसिद्धकीर्तिर्निश
मय्यमूर्योविवक्रमर्ज्योऽनुपवक्रमेसः २५ तवानुरूपं हि न मे परस्य विभो विशिष्टव
पदेशभाजः कुलेषु तत्तस्य मनोर्मनः स्वं विमर्शपद्भवतस्तमेधः २६ ॥

१३

यदर्थमस्त्रागतस्त्राप्यितोऽस्मि ब्रतं ततद्विषेः खिलविघ्नरूपं स्ववाक्समारीच गुणं प्रसिद्धं वि
धूनयेतस्य च टेदिरामं २७ तयोरजस्त्रं प्रतियत्नमग्रे कृपल्लवैस्त्याजितपवदेशः प्र
भावतोऽहं सिनवेक्षु तोऽसौ तथा सभावोनहियत्रशापः २८ सपुण्यनामः क्षितिपालवा
लस्लमीतमोऽग्निवैरेणकालः यथाहरीः सत्वमरीचिमालः समीहितद्वैपकराल
भालः २९ युधिष्ठिरं त्वयमथोऽनवद्यं वचोऽमृतोऽहेन समीरितेपत तथापि तस्या
त्मनिवज्रकल्पं वभूवनामार्थनकोटिकूटं ३० ततः सशापोऽहमभीतितास्य त्रिक्रय

१ग चेतोयाचितं न वेद्भ्यः तदास्य शीतांशुचकोरनेत्रो ऽभूतांजलिस्तं गुनमाववदे ८१ मु
८ नेऽक्रमारस्तव दासभावः कदाहृदय दृष्टा हृदवतहि शेषः वजाम्यहं स्यायदि ते निदेशः
२२ स्वाहिलिः संगुणासिद्धवेषः ८२ जगत्त्रयासादियशोऽभिलाषी विशांपते भूमितले
27 यदित्वं विशिष्टमाप्तुं विदोऽपि वाम्यान्निसर्जय स्त्वांशुमयाप्तहेनम् ८३ मयाप्य
मंकुशिकात्मजेन स्वाहाग्राणातमकोट्योऽपि विलोकितं कृष्टशानशात्याः कृते
ऽस्मारेत्वविकत्थनेन ८४ वदंतमेवं प्रतिभास्यंतं स्वतेजसो सांशुमिव स्वमन्याम्

२७

समस्तमालोक्य तमग्रजन्माजनैर्निशान्ताकारविदोऽभ्यवादीत् ८५ नसांप्रतंनाममनिरो
धनंतेनपापुनेल्लाकुकलोद्भवस्य यतोऽमुनागममिवामर्त्ततैः नलेनशक्यंतिवि
पर्षिवेके ८६ प्रसीवपुष्मान्नृपतेर्गत्तिर्धर्मस्थगावेवीर्यवतांवरिष्ठः सवेतिमकोहृ
गणांनचैवंविदंतिवेत्स्यंतपरेनकास्ये ८७ प्रयत्नतोलव्यमपिक्षितीशादेवोविशि
ष्टमतोऽथराय सलक्ष्मणंतेमनयेऽन्वयेस्मिन् '''''''''''''''''''''''''''''''' ८८
प्रबाधस्यैसचकारपावततपोनिदेशंगमनायतावत् प्रकाशितानन्दरयोप्तवाहे

२७ वैवप्रसूनान्वितगुच्छवर्षैः ४९ विधायमानंपितृकन्ययातौतौप्रेणमस्तत्स्तनयद्वयोः
८ प्रहर्षौ तयोर्निधेवर्नतयोर्त्वमण्डवस्तलोःशीर्षणिचाशुहृदाः ५० मद्वाशिषानेव
२८ जवाहितगलौपितृर्मनागुलितकाकपक्षौ नमेहताणाधवनमीदमाणोनमन्व्याः
तांश्चिमातचापौ ५१ मणिप्रभाभिर्विलसत्कलापावनुव्रजंतोमुनिमागमत्नम्
शुनिक्षिपेतांचिरदिवेनुयातोकविविर्विवस्वैयपौसौ ५२ शूनुभयांसस्थितचापवह
हवाणतृणीयुगोपलस्पौ श्रुतौविषात्ममुदितात्रकायोपशिचिशीर्षाविवपन्नगेंद्रौ ।

सलक्ष्मणैकानुचरंतपस्वीतमाश्रमंलेतमुदैक्षदेकं तदाशिषंसंयुयुजेसनाथ्यांव

लेनतैरस्वितमत्समन्तत ५४ किरीटकोटीकटिवेधयत्नकलापकल्पेशुभ्रुङ्गःक

रस्य समर्पयांणवर्जमपिलभानतयोःशिशुत्वाद्भिशावयोर्वा ५५ ददौसखड्गको

शमपेयमृद्वैवलांतयोःसातिवलांवराय अथप्रियांत्वाहमुदस्त्रयाणांप्रहर्षिणी

भूमिसुतामिवर्षिः ५६ विदित्वतेसोधिकमात्मविद्यांजेनसाकंसहयूतटांते स्व

भासमुद्रामितिजोपलाभायुतोस्विनाथसंवांउदांते ५७ कृतान्हिकोनेनसमंत:

र ग्र ततो वनस्पतयस्तद्वस्वभावजाते पादस्यास्मिन्पमिवीदयंतोऽश्वेललतर्वत्सतिसममनीव ५८
२ नयोः प्रभावेण पदाक्रमं तो नमन्नतस्तो विशदातपेपि पथिष्वतोऽल्पां परिधावमा।
२५ नो यथाजनन्याकृपलालनेन ५९ मृगांश्चितोयैः सरसैः पयोजैः पतत्रिणः काणिस्व
29 वैर्विराणैः हरिद्विरशोगंधवहाः सपुष्पैः सिषेविरे तोऽप्रतिरूपयाद्याः ६० तदीत्वमा
णां सरसूर्मिमालाः सलक्ष्मणं वाक्यमवोचदार्यः प्रभीनमाराधितमस्तिरक्षामती
वसंध्याः तुजपश्चिमेयम् ६१ समाप्यसायंतनकर्म सर्वं प्रणाम्यतं तनस्यनिदे।।

२५

शातस्तौ निषीदतुः सहरणावह्नेनल्पहृद्ये विनीतावपि वसिंहशावौ ९२ कृतानुमत्येव वध
रामवाग्रेश्रियानिदिष्टेवनिशाचराणां उपेक्ष्यमुत्कंठितयास्वयंतंविभावरीप्रापविभा
वरीव ९३ प्रतीयतेत्यर्थविलत्नाणांयंभवोभवार्त्तिप्रशमोपलंभात् समस्तुरेवंजना
तास्तदानीमुपेन्द्रवज्रांचितसर्गदेतुः ९४ तयोकरीद्भाश्वरथप्रयायिनोःपदाध्वचा
रस्यपरिश्रमादिव सतस्थिवांसत्रतरंगिणीतटेतमालतालावलिरंजितोटजे ९५ स
उत्तरत्नाणांसंस्तरेष्वतौतौऋषिकथितेशुकथानकेशमत्वुः निजपितरतिराजमाशया

रघु
८
३
30

तां यत्नकृदयानुद्योगो विमर्शं यंतौ ८८ तन्मत्वं स्फुतिगाधिज्ञागमनतद्धामार्थनासुहृ

मनुगादत्तस्पशर्मपानकवरीश्वतस्यतीर्थेजूरोः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनाऽदिष्ट

स्यैवाश्रितस्फुंडीदासकवेः कृतावुपगतः पूर्तिं तृतीयोध्यायं ३ इति श्रीमन्महारा

जाधिराजजम्बूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीऊकदेवम

ध्येवांतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवालवंशावतंसश्रीउग्रात्मजजनन्यवेडीदासकृ

तौ रघुनाथगुणोदये महाकाव्ये श्रीरामादिसंस्कारादिवर्णनो नाम तृतीयः सर्गः ३

३.

श्रीः ततःप्रभातेविमलेकृताह्निकोमुनिंप्रशस्यममुष्यितोऽग्रः अपश्यतांपुण्यपत
मंतपस्विनांवनंविशेषोपचितंजितात्मनो १ परस्परस्मैप्रतिपादयत्क्रमंपरीत्यवंधैतौ
वनभावसंपदः प्रचेलतुस्तत्रवनस्थवत्सैतिप्रकामतस्पैतिजन्मसमनोवतौ २ इमाह
रिणिपाःजितबालवत्सलाविचेष्टमाताम्रगुकाननुस्थले प्रवुद्धवंश्यःस्थगिताद्ववासि:
तायथान्नुकूसंवतनःस्वमातरः ३ समाहृयंतीवसमपतचारिणोविहृतंमन्योत्यमले
विहारिणः पतत्रिपोताःकलकूजितैरिमेसमुद्धयस्थाश्ववनोःत्रभूरुहे ४ समेत्यमु

१७ लावन्तिमर्भकाश्रुपि समानिरातंकमिमेत्रपोत्रिणां प्रकुर्वते कांतकराग्रपल्लवं
८ कलेवितं कर्मविदा तदुत्सवम् ५ इतस्ततो स्मित्विपनेविपश्चितोपरिभ्रमेतोः ग्र
श्री दिशं मतंगजाः महीमिमां त्रिनमेप्रकुर्वते स्वबन्मदाः शीकरिणो घनाइव ६
31 मृगारिरेषोऽतिवपुर्बलोत्कटः करीन्द्रसंभावितभूविहारवान् विभाति मध्ये सुग
राजमुख्यकैः कृपेत्य सिंहासनमेकराडिव ७ ग्रमीभीष्टितौंकेसम्पहृतोः प्रियं समत्तो निजः
समं भावयते मृगेशानो संहृष्टशीलोत्स्पतेरिवात्मजो नराधिपस्यं युवराजसंज्ञितः ८
श्री

प्रकाशिताः चित्रितवर्द्धवाससां ससतालषड्जसरसमूर्छनाक्षताम् परिस्फुरच्चंद्रविपं
विकात्मनं नवाग्निगणमञ्चभिदाकलापिनो ९ समीरसंयोजितपल्लवच्छलादिमैः
नुवद्धांजलयो महीरुहाः द्विजाश्च वाप्दिमसूर्यवर्त्संस्थवंससंध्यामुनिमधुपाश्रिताः १०
श्मानि किंजल्कसुवर्णमुद्रिकाब्दरोपदालंभिकरोद्धजान्यभि सरोसिसामेतज्ज्ञला
न्निनोपितः पथीवर्तिष्वंसभयन्ननोऽध्वनः ११ इतीदृशं तौ विविधावनश्रियौ विलोक
यंतौ मकरध्वजाश्रमं कपालकीलालकरालमीपतवंनं ततो व्यालसृगालसेवितं १२

१७ शरासनं सज्यमुदारविक्रमो जनस्य संबाधविवर्जिते पथि विभागवाल्लोकसमंततस्त्रया:
८ ववल्गुकारं टंकारमुदीरयद्दिशः १२ निशम्य तं नादमशेषसंभ्रमा किमा विनये
२२ 32 त्यग्निशाहूमहूतो विलोकयामो विललोकतत्तवविन्मसंशमस्येलत्वमणमभ्यभाषत १४
विद्याकिमेषानुजकिंक्कविद्वुद्रावयदाःस्थपाल्दत्वमथेतिकालिका मतिश्चिकायेति
वितर्कतांटंकावलद्दलाकान्दकपालमालिका ॥१५॥ इति ब्रुवाणोत्तदलंतरत्नाणगुरोपिवा
स्वामिवसंप्रधावती स्थियं तमन्योन्यमुखेक्षविस्मितौ निरीतमाणौ तमणमभ्यतिष्ठतां १६
२२

समुच्छलद्वाकृतरंगतुङ्गलताङ्गराशयादीर्वेतगात्रिमत्स्यिका तदापतंतीवह्नयेससंभ
माद्यनागमेभास्करकन्यकेवसा ॥ ९ ॥ स्रोथमाशामनस्प्रभुतेजसंजवेनजंभात्मजिः
काजिदुर्जेया तनूलसत्स्वेनपटाधिनिस्वनाश्मशानवात्येवमहद्दीपिति ॥ १० ॥
श्रनर्हमण्णिलिनिर्हंणंस्त्रियास्तथापिसोऽथनशरासनेशरं महीभृतामित्यनुशास
नेस्मरन्नस्थेविनिघ्नन्नकलोवधार्हणः ॥ ११ ॥ वितर्कयंतीतिशुरःस्थितापिसावततोड्या
मामतनमशुगातसी शुसौकदात्मापतलूष्कार्गकोभवेन्मनोभूर्नमयाविहन्यतां ॥

१७ पुराकदाचित्तातापविस्फुरिताःबलाः किमेतद्देशोऽयंभुज्जेतिचिंतयन् मयाचवेपितम
८ मंत्ररक्षितोऽप्यतिष्ठदीक्षुःप्रथमंततोहृतेः ॥ २१ पुनःप्रदत्तंप्रसमीक्ष्यतोबलोसमुप
३३ तोतेनविद्रुमलतामिति समीरितःसप्रमदोबधेदपांशुरेणसाकंसहमासमभ्यजत् ॥ २२
33 समामकामाशुगपीठमर्दकोहृदिप्रविश्यादरकर्मकोविदः तपाचवीतोकपिरंग
गणिणीमनोनयज्जीवितनाथमंदिरम् ॥ २३ कलेवविद्युद्विसमानतद्वपुर्निपातसं
जातमहाप्रकंपने तडनंरयद्दिपनेतद्रल्वणोवभूवलेकेशगुरेगुरैवतत् ॥ २४
३३

हृतोंतकामस्यनितांतरोधनाद्विचिंतितश्चापपरप्रवेशने पतत्रिणाःश्वाननतुर्गे
माश्रितेकपाटमुद्धाटितमत्रनतते २५ पुराप्रसन्नोभगवान्मदर्शनेकथंविदेकं
तपस्मद्दैशिवः ततःसतस्मैसततिशाचराधरहस्तचक्रजालंमुदितोऽवदाननतः २६
ततोऽस्यदेयान्यपिघान्यमन्यतः पुरामतस्मैसकलान्युदाम्मुनिः सदैशिकोऽस्थाणि
निदेशकारिणोददातिशिष्यायहिगोप्यमप्यलं २७ समाश्रयन्नेवसवामनाश्रमंततो॰
नहर्षमतिविचमत्रकिं पुराभवेभ्यस्ततमेयदात्मनोविनोदयस्येवहिवीक्ष्यतेपितत् २८

२७ गृहीतशिष्यापचितिः प्रयोगविद्विलोकमानोऽखिलयज्ञसंभृतिं विवेशतावभ्यासमहि

६ तौ निजाश्रमे पुनर्वसूभ्यामिव शार्वरीश्वरः २९ प्रवर्तमाने समनंतरध्वरे ततोततायो

३४ त्क्षितिपालनंदनौ शरत्तनोतौ सकलेवकार्मुकौ तदाश्रमन्नारवधायविभ्रतौ ३०

34

न्नृपात्मजौ तत्र शरासमंडलद्वयोल्लसद्दाणगभस्तिभास्करौ श्रमान्निषातां मुनिशुश्र

येजनैः क्रमादयंतौ रविरात्रिनायकौ ३१ प्रवेदनावैरिकृशियरप्रदूषितं मुनेः मत

स्यानियतात्मनोंवरे उदैननान्नाध्रमिवाग्रवायुना विशीर्णमाणं पिशिताशिनाववं ३२

२७

सयावदस्यानपहायनत्यतिं हरिर्गजेन्द्रं कलभानिवाकरोत् । शरस्थलस्थं शरदेवबाः
हवत्सवीत्समाणोपि गुरुसिरोदये २३ ततस्तमेतद्दितमत्सपाणिपं विहाय मित्राविं
पर्याम्पलापिते सधीरनादेन निनादयन्दिशो विवेकमारीचमवोचदित्यलम् २४
ह्रचीर्णचैरप्रकृतिस्थितं ततः नास्य राङ्मुखोन्मुग्रागतस्तपस्विनः विमोहयन्नयतिजो
रुमायया चिराय रामस्य गतो तिपद्धति २५ इति ब्रुवाणं स मुवाच राघवं शरस्य वाचे
सतिशाचराधिपः कृपां करोमि हृदि वीरपर्वहेते परो नु देहस्तव बालविग्रहम् २६

र ग कुलेकलापःप्रभवोविसारिणांनतेजसांमूढवयोविलोक्यते हृपीदयोनित्यनुरः
६ फलेमहावनस्पदाहारयद्दिकेवलात्मना २८ समानवाहेणमहत्स्यधर्मिणात्पणाम
३५ नोनोरक्षिताऽस्तोयततं विघूर्णमानोमहत्येवविस्मृतः च्छदःपयोधावपिशैलसन्नि
35 भः २९ परत्विणायेवविदेहकन्यकाहवोपलब्धेःसमहाङ्गमण्पं विभज्यवाणैरिव
शाकुनिस्त्वाहितंगमेभ्योवहितामुमेवलिं ३० हतेषुताभ्यांमितितेषुरातिषुगृहीत
मौनस्यमुनेर्महात्मनः प्रशंसतेतोकृतककारिणोविधेरनेषुरंतविधिनाखिलाक्रियाः श्री
३५

मत्वांतरायप्रतिघातिनात्रभोमतौस्वसज्ज्ञोविबुधाशिषामस्ट कृतप्रणामौ चलकाक
पक्षकौक्रमशोग्रहाःः कर्कशपाणिनास्पृशत् ७१ निमंत्रितोभूपतिनाकृतक्रतुस्ततः
प्रतस्थेमिथिलांप्रतिव्रजन् मगाववावध्मनयन्सदैवतौसमुत्सुकावीक्षयतुर्विलोकने ७२
उपेयिवांस्तत्रततस्तदन्वितौरघोःसुपाध्यायिनिपत्रमंतरे शचीपतिर्यत्रक्रषेरपत्रपः
कलत्रमस्थेस्वयमासदीदिनः ७३ पुरेतिकेतस्यसमुत्प्रभास्वराशिवेववद्धेःसदि
मोद्यदाविधोः कलेवशस्यास्पदमेवचांभसिरेवरकस्मादुदपादयभामिनी ७४ ।

२७ सपादपद्मान्यशन्तिप्रियामुनेरुषः सपादंदधतंशिलातले प्रदक्षमाखंतमदक्षमापदं
८ पतिंप्रपदेप्रतिशृङ्गराघवं ७५ विधृतशापामवगम्यतोततःप्रियांमुनेरात्मपदाङ्ग
३८ रेणतः श्रणम्यतांसोपिसमस्कृतस्तथामलस्त्रणोःगात्रपपन्नवाटिकाम् ७६ उपे
तमाकर्णपतमुग्रतेजसंसमेतमात्मोपवनेनराधिपः सराघवाभ्यामिवसूर्यमभ्यगाः
त्मपर्ध्यामाचरपिंगलान्वितं ७७ विलोचनैस्तावनिमेषवृत्तिभिःस्तांणपिवंतोऽपि
गताम्बरश्रियः समेत्तिरेभूमिगताविवाश्विनौदिवौविदेहाधिपपत्तनौकसः ७८

३८

अनन्यसाधारणसंभवश्रियोस्तयोरहंपूर्विकयोपसर्पिणं मनोमनाक्स्वलितिपा
नमच्छमानम्महात्तरांपिवतोहशानने ४९ वपुस्तदासेचनकंजगद्दृशोर्विलोक्य
मुह्यन्नवयजन्मनःशिशोः सराघवस्यानुवचोमुहुर्मुहुः निनिंदराजापणमात्मनोहृ
दा ५० तदेंगितज्ञोमुनिरात्मनांमुदाविधेःसमृधेःश्वसितेसकालवित् शिशुंशिवे
ध्रामनिरीक्षणोत्सकंतमेवतस्मैसदसिन्यवेदयत् ५१ समस्तमेवंप्रतिशृण्वतद्ववो
नतानने व्याहितदुक्तदानने विवक्तकामोमुनिनाभ्युदीरितोवदेतिवद्धांजलिर

१ग अभाषत ५२ अधिज्यमाधातुमिदं महात्मना मम साध्यमेतत्त्रिपुरारिकार्मुकं विलोक्यावी
८ रावलिनाग्रतोपि येयथार्थिनास्तेपुपतद्विरेजिरे ५३ यथादिहन्तामिषतो मनस्विनो यद्
३० व्यपाश्रोपगता यशस्विनः तथायशुश्रापथगास्तरस्विनः प्रशांतचिन्ता इव केतपस्विनः ५४
तदाददत्कोपि महत्करांगुलीमुवाच मौर्व्यर्जनकर्कशत्वचं प्रशान्तमस्माकमनेंद्रस्य
योविधिर्भवेत्सज्यमिदं न वाकृती ५५ उपांशुवोच्चैः सहृदामुपश्रुतिप्रयुक्तमप्यात्म
वतामिवेतिमः तमाकलय्याकलनीयमेवतत्स्वाविकिमेतद्दनुरित्यवीवदत् ५६ ।
३०

ननामसंतैजसमाप्यमानिलेनभीमसमेवेदमुदारमाम्बरं विरुद्धनानागुणराशिसंश्रयंस

मत्समत्प्रमममानतेनोत्पले ५७ तदंतरेभूस्वरकोपिमसमयः प्रलेववाङ्गर्विगतद्विषड्रा

पः वितयनादीवमसमुपसत्वरंशरामनेकर्तमथीज्यमुपतः ५८ यथावलेविक्र

मतापतःस्ततोननेननस्याप्यरितिर्विचालिता रणीकृतस्तैणारतेर्थतात्मनोमनोभुवा

हृतिरिवोर्ध्वरेतसः ५९ यथाधिकारंद्विजतस्यतिष्टतोविदेहजाहृपविशेषसिद्धये

पदेमदेनाभिहितामिवामरस्ततःपदादेशरवाप्यितोऽपरः ६० सवापिविद्यावल

२७ बुद्धिपूर्वकंभ्रमन्नुपांतैःस्यात उन्नयन्नपि मुहुर्मुहुःसंस्थितितोमनागपिचचालनोवि
८ न्नमिवाधिसंपदः ८१ उदस्तपक्षावद्रुवेगधावितोविलक्षवीरंतमुद्दतमुत्थिताः निपेत
३८ रस्मिन्गुगपन्नगाधिपाःखलेकपोताइवतिश्चितामयः ८२ स्वमुद्गभिद्विपिरकोटिको
38 तिमहद्रक्ष्णांगोष्पतिगीतिगैरवं पुरःस्थितैस्तैरभसासमागतैः क्षणंनकिंचिन्नद
लोकिकेवलम् ८३ निवर्तमानेषुकृतप्रवृत्तिषुसमानसद्बेषुविवर्तेषुराजसु ।
प्रतिष्ठतांतद्बलवलानुभोययाविशेषसद्धेविषयेप्रवर्तितं ८४ समानसत्त्वोःप्यवरा

३८

स्तयोर्ययौविचक्रमेतस्यपरेणपार्श्वयोः पदंपदार्थेद्विपरंप्रवर्ततेतेनचाऽवरंविप्रति
षेधउत्थिते ८५ ततःसमागत्यकृतप्रदक्षिणाहूतास्तेनेनापिचतेनमौनिना स्वया
लयाल्लब्धहर्षैःस्थिरात्मनस्तदावितेनेतलनातपस्विनः ८६ परैःसमेतैरपिचालि
तंकरैःपदान्नचैकंपदमप्यदोऽचलत् शनैरनेकैरथिभिःप्रधावितोऽम्बुदान्तधीरोति
रथीवसंयुगे ८७ जगत्त्रयाधारशिवाद्धितोऽलनात्वसिद्धवीर्यातिशयादशातनः
निलीयमायांसमुपेत्यरात्सीमकामकोप्यत्रनकिंसमागमत् ८८ इतिब्रवीतिस्म

रघु त्पणोमतंगजानामदोत्कटानांमंदरमानहारिणः गतस्तुलायत्रतत्रकेवलस्वभावलो
८ लैःकलभैरलंमुनेः १९ अवोवंधुरेवंधुमंभोजराजीसमुपयन्नमरेंदस्वमडंगशेषम
३९ मवंशास्यहृत्तोहमतस्मर्गावंधंनिशम्याधिविद्धानविशेषप्रभोःभूत २० तेप्रस्तुवावतः
पमांनिधिरप्रमेयोवाचावलेनवयसाःलमयंश्रुणुध्व अथैवमिद्धिमुपयास्यतिकाः
मेकेतेहृद्धिंयथावलिमत्वेवत्ववामनोपि २१ ॐमित्युक्तामैथिलेशोमुनींद्रंसादत्वे
होडावरामोचितांग पशपन्नांमंसर्वलोकाभिरामंशृंगीमेनेतन्नाणादात्मकामम २२

२७

तेनस्थापनतात्कावधमवेषामोक्तिसंभूषितोदुर्गादत्तस्यशर्मणानकवरीपुत्रस्यतो॰
थेंद्रोरोः सर्गःश्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्टस्यसंवासिनश्चंडीदासकवेःकृतौवपग
तःशूर्तिचतुर्थोध्यलं ११ इतिश्रीमन्महाराजाधिराजजम्मूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीश
श्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टकृतदेवमध्येरवांतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवालवंशाव
तंसस्यश्रीदुर्गादत्तात्मजनव्यचंडीदासकृतौरघुनाथगुणोदयेमहाकाव्येश्रीरामादिग
मनतात्कादिरातसवधमुनिमावहूर्तिमिथिलेशसंमेलनशिवेष्वासवर्णनोनामचतुर्थः ४

२ग प्रथयामपुणार्णवेस्य धीजेलपायीवसमुद्विते त्वणः मन्नसातिममज्ञतिलसन्नवमुक्ता
८ वलिकीर्तिलक्ष्ये १ पुनरुन्नतकंधरस्यतन्म्रवणाकाशशिसंगमेच्छया समयापि
६ं सदलपत्रकैः सदलैनोर्ध्वचरीचकोरता २ नृपतेश्चचकोरयोरिदंबलमुन्मेषनिमे
५० षणोग्रा प्रदमस्मिमुखाब्जचंद्रिकामितितस्यातिपिपासतोत्सुरा ३ विक्रमैकपलदि
तेघ्नैनैकपरिहादयरेखिषांचयैः परमस्यललाटमार्ष्यतेजलदार्हीतरितः सतांशवे ४
वदनस्यरघूतमस्ययस्त्विरपांकजनकेत्वणाद्वयं तदुदापितिमेषकैतवादकरोदंत। ५.

रिवाधिकंभुवनः ५ नयनेऽनुतदेशसोष्ववग्रहणेनाधिकशंकयाकिल दशरथोपि।
णीभ्रकलसदासमधुक्लेषतिमेषधारणी ६ तमवेक्ष्यमवाङ्मलसहृदिसंस्त्वयन्तु।
लगुप्रभं स्थितिपातनमाशुनिर्विशत्स्वविशान्दिन्द्रिवांबुदैःभवत् ७ स्तवतोऽनुपदे
गृहेपितेनृपतेतानर्ममसलीपदाःशृणोत् गदिवंतदुपेत्यसस्मितंस्थितिनायोवरयो।
पचक्रमे ८ मृगयामशतिप्रगल्भयतक्लिमपिक्षामतितस्मालोजने इतिप्रश्नमिवक्र।
तःस्मकिंस्मतिमूलागतेतदेदिणी ९ निशामयतदाक्रमेवतद्धृदयंसावरवणी।

१७ नीतदा सुनिधायनिमीत्यलोचने स्वोदमस्मारशुकोपदर्शितं ९ कथनायकिमशुप
८ स्थितोऽशुनराद्देशविशेषमिच्छतो विजितोऽकचवंशुजन्मनानयनेनो निमिषतैवस्मा-
५१ दिशत् ॥ ग्रपिवल्पितधैवतोस्थितावतस्मारम्यरवाभिकोदिली शिखिनीवसमुल
सद्धंदोचपलापांगविकाशितातरां १२ शुवबुध्यतदिंगितंततस्ततताभ्यंतरवा-
रिणीसखी स्मितपूर्वमवेत्यतन्मुखं मधुरं तामिदमभ्यभाषत १३ विदितावा-
पितेपिवर्मुखोन्मुनिभागायिस्वतेनमंगुलो शुरुमोपवनेनिदीतितौ नववद्रुतो -

विदुषीतितुच्छतां १४ कमनीयकरातनकार्मुकौ कनकालंकृतकांतसायकौ क
लकेंदिकलापकेशिनौ किमु कामौ कलया कृतद्वयौ १५ जनकोतनमार्त्तिहारिणा
वकृतायावधिपाणिपीडनं । इममाधिमुदातमागतावपनेतुंतनवौ किमश्विनौ १६
सततापतकांतिमुख्वणौ सस्लौ शीलवयोविलक्षणौ समनयौ तरलाननयुतीतन·
यौ पंक्तिरथस्य भूपतेः १७ वलतो भुवि बालकावपि श्ययितौ वीरवरेषु वर्मणा वि·
लसडुविरामलक्षणौ नयनाभे वनकैकलक्षणौ १८ स्फुपितवचनस्तु च शोभनो भुवि

र गु योगाम इति प्रकीर्त्यते सखितस्यपदांगुलीविषोवदिह्निकामोलभतेकलामपि १९ म
दे दनोःस्यतनोात्तलेस्मयानतुशंभोनयनानलेस्वलत प्रतनुत्वमुताप्तंतानदिह्निमदः
४२ त्वामग्र्यसमीहनेशिवं २० विनिनेतितनुमदोद्दहद्रामसादतनुत्वमेवमः प्रथितेव
जगत्यनंगतानदिभागेपनविनेहशिहयः २१ चपलेनविचालयंतितेविक्रुरात्तस्य
नकस्यचिक्रमाः सजलांबुदभंगनीलिमात्यवलंवंमनसोविलंविनः २२ वपुषा
विनयेनविग्रयावयसासाधिकुलेनसंश्रिया विशदोत्तपितन्नेह्वणांस्डलाल्तेक्रु
टि ४२

लाञ्छनं तलाः २३ इति सार्वजनीनमूढ़ं नैवि पिरे लोनुललाटमालिलिखत् इहस्मोऽस्मत
तच्चतङ्घ्रीचतुर्थ्यान्वितरिक्षतीत्ययं २४ वङ्कशालिलिखिताः स्वयंभुवा निजरह्नलश्रि
तयेयथातयं विरिंनतदनलसोऽथवाञ्चिरसंपादितशिल्पपट्टिका २५ मकुटीमिव
मित्रगुणाद्रिहितं बलिनाभंगाभियाः परंयतुः नघनेवतवाजिरः कदाकरचापाः कल
नेभवेन्नवा २६ कमलं समतर्जि वत्तघा विजितो धनमुखेन चंद्रमाः नतमोऽस्तितः
घोरतद्वयीजयिमिन्नेतविरेचवावे २७ नडमेवुजनमितुपेदितं सकलेकोपिहिमं

२ ग
८
४३
43

गुह्यितः इति तस्य मुखोपमालये भुवि दारिद्र्यमनन्यदर्शनात् १८ अधरीकृतबिं-
बशोणिमातिशयेन तस्य तु विस्मितैः परं न हि कापि लक्ष्मीत्वशत्वलिखविद्रावेद्रिणी
वराननी १९ न समागमपेतमिच्छति स्मरगोघापि वनेतयाविधं विदुषीकथमत्र
तत्वजे यदि गाशीप स्तनापि दुस्त्यजः २० प्रकृतोदयमीहते सदानु विभाते नु जनापि
पद्मिनी सततानि गामोदयाश्रयं स्मरलेकाक्रमतिर्न संश्रयेत २१ कनकधारिरवोः स्य
केयूरः कङ्कतेकेयूः स्फुतिभेदितिस्वनः कनकद्युतिरेषभूसरोरुहमेवाप्यतथोपवर्णने २२

४३

भुजयोर्युगमप्युरुल्ललद्युतिदंडीकृतवज्रयोरिव अधिमानियदंतरेवह्निः परिशुल्माति
मृणाललालसं २३ भुजगाधिपतीरसातलं भुजयुग्मासितभोगसौष्ठवः अधुनर्ग
मनायशिशिवियैऽस्मिभवः पातिभवोद्दिदुः सदः २४ परिवीपरडुर्गदारणोल्वणरेतोद्धि
षदागमेऽर्गले प्रविलाप्यपविं प्रसारितं सडुवलस्यतिरः कपाटवत् २५ अतिमंज
लयोरमः श्रियायुगलेनापिनिगूढजत्रुणोः उपलक्षितमदिमादिकं वपुपादेयम
पिप्रतिहृयं २६ मरुदद्भुतमेतदद्भुतेनिजकादिव्यमयोपिमार्दवं अनुवादयतीव

रा वल्लभानन्ददोऽमृतबृहद्गुणान्तरं ३७ नवपल्लवमङ्गलो विभुः किरणासहस्रमपि लिखा
दु रवेः अपि वोधितमेकुजेमनाङ्कनत्यथाप्यस्यकरश्रियार्चिते ३८ नवनूतनपल्लवां
४४ गुलीचलशाखालालितोऽनुपर्वणि प्रतिपादकयाचितार्थदो नाभिदाकल्पतरुः करो
ऽस्यवा ३९ सरसोत्तमकल्पपादपः परशोणोर्जितमौक्तिकावलिः मथनोद्धृतशंख
संग्रहो नसमुद्रोऽस्यकरो विभाव्यते ४० त्वयि कांचनपर्वतोऽभ्युविश्रुतपर्वार्थिजनोपले
भते वयसीदृवरेऽप्यनेन मोः पुण्डपालेऽप्यनवेलमिन्यसौ ४१ अपि संभ्रतवर्म।

४४

एताहृतविविनितावर्ततेवराखनाभिकावह्निंतत्रगाधिभासतेसमजलंभोदहृतेवकौमुदी ८२
अथिटेक्वयुग्ते:गमितद्यभेर्मणिभिर्वज्रमयेः र्वभानने सविपायविरं चिकल्पाके: वम
त्वे: स्याकृत्स्नानुमिहृये ८३ विधुतांगुलिवैयटंकनामसविदंतोऽविधिद्यमातिन:
अधुनाप्यतपवजर्दतेयवमेतामनुपेटकाधरं ८४ अपदर्तमलौकिकींकृतविंव:
दनस्यास्यकदोरवल्गमा: अवमापतयाशर्जितोदशाथाभूपपदेनखोपयेः ८५ ।
गमनेनविलज्जितागजा:समदाशकृतिकेनकाननं विविशुर्वलिनोऽस्यविक्रमादि

२७ वभीतावकृष्णोस्मरगाधिपाः ४६ अमलवर्णोश्रुतिशश्वषितोयशास्त्राभानदिवौजसाशशी
द वकितैतदनूद्दयाचलमुद्दयात्तेऽप्रतिमेपरस्परं ४७ रिपुपर्वतभेदनेपविः स्मरदा
४५ सेषविधौहिमद्युतिः युतकल्पलतालेशमर्थिनांसमुदाकामदुघोऽनुपायिनां ४८ दद
45 तोऽस्यमन्वालयंकियदितितिनिश्चित्यतिशांतकैतवात अभवन्नुहृशंकिताः स्वराःप्रति
दिकतत्त्वतियामयामिकाः ४९ नयनानुगमस्यपंकजेरविरित्यत्रउपाकरार्ष्णणो ।
ऊरुनेत्रदयायपृकृषः स्तत्रभूर्तपवर्गवर्तिति ५० ऊर्णदानिविकाशपतन्नुणानुचराणी

४५

तितनोऽस्मिंस्त्वयत् नवकीर्तिमुद्दंवितस्तथापदमुच्चैःक्रमतोऽधिलभ्यते ५१ स्वजना
ञ्जविकाशकारिणोमहसोमुष्यमहर्विलंघिनः रविरेषलवोऽब्जभासकोऽनतिदेहस्र
कृतिःस्वतोभवः ५२ निलयस्त्वलतोनिलीयघट्टशादिद्विजिदृशौरवंदिशत् यतिना
कविसर्पिणोविधुःस्वकलाकायशसोऽस्यतानिकाः ५३ गणितोपिविरासपन्नगो
गुणराशिस्त्वधुनापिशिष्यते इतिभावनयेवकिंस्वदृःस्वयमप्यास्मनशोषशाद्भाक्र ५४
कथयन्नपिभर्तृरंकगावद्धसंस्तवमन्नोनियक्तयाः श्रनुमायमुपेत्यसंभ्रमाक्रनु

र शु ट ५८ 58

साचीकृतदृक्शचीभवेत ५५ समयामतले मलज्ञयामरमाङ्कं चितयापि तन्मनः श्र
पुनैव हृशाश्वदर्शपते परकीयारतिरंगभंगुरं ५६ प्रतिपर्वणि मश्रियापिपाङ्कृतीर्थैः
हृतपुण्यमंचयापरिहृस्य मंशेशामक्रुबः सविपेमामस्य मंवंशापिष्यति ५७ मङ्गलेशि
रसाः वलंब्यतज्जुसमाश्लिष्यचकावदिष्यति शायिताः मृतमस्मितादवंशियकेषुरत
टीपराङ्कृत ५८ ललितालकमुन्नमप्यततत्त्वसौन्दर्यविलोकनकुलात निज
मामम्नुरः स्पयाकपाविदशेशापितिरस्करिष्यते ५९ सदृशास्तवतात्विपश्यते ।

५८

त्वमपि श्रीरिव तस्य शार्ङ्गिणः अनुरूपगुणाक्तविग्रहे यदनूनानतिरिक्तयोर्द्वयं ८८
अपि सैंधवशिरोगृहे शरवन्निशि शैलेंद्रकलाविलेनानरे अपि कंपितवतन्स्वलश्रियं स्वच
कोरीवस्वधांस्वधांशुजो ८१ अपिमहत्ति शांतशोत्वोरंविहरंतीस्वमुदोःस्यमतन्वियो
वाणदाम्भतिजानननश्रियाम्लवमांवोऽस्मसीमयाक्रुत ८२ अनुदात्तवचोहिजस्वरेख
रिलोदात्तशिखंडिसामगे सरसूशारणूपशोभिते विहरस्वापवनाःश्च रालये ८३ प्रति
गेहस्वधांशुजालिकामनुवातापनपंकजामिव वदैनैनयनैतेक्रवांत्वमयाद्याम

र गु
द
५०
47

नुर्वीयिमावय ९७ भवतीवदनश्रियोन्नघांमधुराः कर्णविशालतांदृशां सफली-
कृतमत्रपेत्तैः शशिलेखेवतनुतन्त्रगीदृशी ९५ मनलोज्ज्वलशातकुंभिकाकलशा
लंकृतवेदिकांतरो प्रतिवलरुचिषमंतलतोकुतकाहूकजैलेरिवापरो ९८ तदनुश्री-
विविशपभूभुजोमहिलामाईशतत्रयाजिरे भवतत्रतदविमंततेः कुमुदालेरिवन-
वकौमुदी ९९ मदकुंकुमरंजितस्तनैर्विहरंत्यावयितत्रयोवतैः सलिलेसरयूःसर
स्वतीलविरतोर्मीमिलितेवभास्वति ९९ मरपूमरालडमोकुलनवनिर्मामसगांयवंधुरः ५०

पवनःप्रथमंप्रयास्यतितवतन्वीत्विशानैरिवातिगः ८९ सरयास्फुरदंशुजालवल्लीक
लकंदीभिरुपाश्रिताश्रया सरयूस्तपतिष्टतेऽथगाप्रविशेत्यापथिमालिनीवते ९०
स्वजनैस्तपकंटमाहृतासमयेतास्तुपलेछ्यनन्तरः प्रविवेदपसितत्रतेतनतैर्दिविदेवै
हरिणेवचासवी ९१ समनीयतसुंदरीमुखविपिनह्वतांतरसर्गमंसतिं वद्दिशीतदपि
तैनिजांतरेस्वधियासायतपेववर्णिता ९२ आनंदसंदोहभरालसांगीविज्ञापितेन
थंसखसर्वीजनेन सांगीकृतंतामवदन्नकिंतमंदस्मितैस्तज्जरयांचकार ९३ विदित

रा ग
द
५८
56

विशदभावंतंकरेणावलंब्यपाणिपिहितगवाक्षेमंदिरेंतर्विवेश कथितमपिदृशानेह
यितंस्मादिमंवैकिमपिविमलचित्तेगोपनीयंनमित्रे १४ अपिरहसिमंत्रीतांप्रत्युवाच।
नितंबिनीशृणुकिमितिहिमेमत्प्राणहृन्नेविशेषः कथमपितस्मिंहेवस्तानयस्वप्रयाहि
स्मरसकरुचिरवाग्भिर्वीथ्यपिलेख्यमेव १५ किमितिवदसिभूयोमामनालोचितंत्वं
वचनमिदमपथ्यंकिंनतथ्यंपितृत्वे पाणिग्रहणमिदंत्वारोपणंमेस्फुटश्चावराणु।
तिविधिकृत्कोभूपमात्रेप्रसिद्धम १६ कथनमपिवस्यामानमेतत्तवस्याः ॥ ५८

किमितिपरिहृतंत्यास्वांगभंगायनूनं अभवदपितवैवोन्मादितेःपंडुहृष्णाङ्कमामि
तमसहकारेवज्रपातेनतल्पं १७ मुकुलितनयनांताम्लायमाननश्रीःशिथिलकरयु
गासातेनतस्यास्तदासीत् अथयदुदितशुभ्राङ्कसंभावनाशातपनकरकुलेनक्लां
तपश्चालतेव १८ किमहमितिहसामियामितस्याधयामितवहृदयमशेषं किंनजाने
वयस्ये पुनरपिनिधनंतीलन्निशम्यास्थिताहिस्खलितपदजनस्याद्वाकमेवावलंवः १९
तदतिमधुरवाचातर्पितांतर्भवंत्याकृतिविवरविशेषाद्विश्रणालीमुखेन स्फुरदमल

१७ रुचासालक्ष्यवर्णान्तदासीदुभयजललनिषिक्ताकोविनीवल्लरीव ८ श्रीरामोरुगुणाव
६ लीचणमालीवाम्भूमिजोत्साहरुगुडर्गादत्तसमर्शपानकवरीगुरुस्पतीर्थेकुरोः सर्गः
७८ श्रीरणवीरसिंहविभुनाऽदिष्टस्य सेवासिनश्चंडीदासकवेः कृताऽनुपगतः संपूर्णतां प
49 चमः ५ इतिश्रीमहाराजाधिराजजम्मूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवा
मादिष्टश्रीऊरुदेवमध्येऽखंतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवालवंशावतंसश्रीदुर्गादत्ता
त्मजनव्यचंडीदासकृतौ रघुनाथगुणोदये महाकाव्ये श्रीरामगुणवर्णनो नाम पंचमः सर्गः ५

७८

श्रीः सैंद्रनीलमणिमंदिरान्निशितन्तस्तोविधुमतीवभीततः तन्कपाटमवघाटयन्ति
स्तावेंद्ररश्मिभिरिवनीरदांतरात् १ नीलचैलगुगलेनसंवृतास्माततोनुभस्तनीलशा
टिका राजमार्गमपहायसन्त्यतिकामुकीवपरमन्यमग्रहीत् २ सेतितीयवलभी
तलेश्रमातिष्ठतीपथितथापिविभ्यती मन्त्रराजनगमागमोद्गतादेवमापदपयन्त्र
वाटिको ३ किंकरोमिकथयामिभूभुवे किंनचेदिहमिलेत्तदात्मनि किंविधेयमि
तिसंशयाकुलेप्राडरामकुतकीमराचवः ४ किंतिशेयमितितामतर्कयद्दीदृ।

१ गु वांतरतडिल्लताघटा किंतमोंतरितकौमुदिःशशी सोपि मांशरणमात्मनाऽगतः ५
८ नीलपटमिदमस्तिनोघटानांगयष्टिरितिकिंतडिल्लता ध्वानंनेनविधुरेषपौर्णिमो॰
५ यौरियंप्रतनवपुर्नभामिनी ६ किंसतीयमवनीभुवाममप्रत्यपायपरिवेवकामया
50 प्रेषिताकिमयवापतिंवराकापिकस्यचिदिणीभृतःसृता ७ किंममैवमनसोधिदू
तयोःसुतांस्फुरदिलात्मजागुणाः ध्यायतोनिशमुदैतदात्मनालोकवर्त्मनिगतावि
येयेया ८ चारुलोचनयुगेनकामिनीनांविधुप्रमतदंतिकेभवन् कामिकस्यवदमेमनोधुनां
५०

दोलहतिस्वनैर्विधेरिव ९ विद्धिमां जनकजानुगामिनीं प्रेषितामपि तया भवत्कृते ।
त्वद्गुणग्रथितमौक्तिकावलीं ग्रथ्यनाः श्वसितयेत्सुवाच्चतम् १० श्रेन्तरे तव तया गतेत्स्त्रः
याश्च हृदि वेदितिकथं शृणुष्व तत् योऽस्य गाव हृदि यस्य मस्य भोः किंनभेदपतितं तिमेः स
ह ११ पश्य गामहृदयं यथा निजं तन्मनोऽपि च तथैव निश्चिनु श्रुत्तितत्वच तथेति मेश
येमाहि विश्नभयोर्हितापरं १२ सत्यमेतदुदितं मयाद्गुधा नात्र तेकथितमप्यलीगि
रा पनदेवफलमुक्तं यिथोलत्याणैर्यदपैगितोऽदनं १३ तेयतः प्रभृति गाधिजन्म

२७ तोः स्निह्यतेतदटवीसमागमः सा ततः प्रभृतिपंकजेच्छणोत्कोप्यहर्षिरमीवतिष्ठति १४
द प्रांगसिष्यतिशेषामलस्मतः कौशिकोपिरवमिस्रसाहृतं सा क्षिशम्मामुदमेत्यरुवनमं
५१ कैकिनीवञ्जशलातृनधाति १५ कीदृशीमिवदतिप्रियस्ववेश्चम्बोचदिद्रुखलसन्तु
51 त्वा तेतस्कलरवागतन्नमामारलीभवमिवेत्सवेश्च्वित १६ तादृशीलुविपिना
न्तर्लिनातद्विसेवरणमयानिदर्शयेत कोपिपांचदिविभाव्यतेशारतकौमुदीकि
मणिमाहतेमनः १७ कोमलंकिशलयंतनमभूमवोपलवपातिपमीरुपवेधसा ॥

इत्युचैर्दितमतो हि गयतेपल्लवः प्रतिविमत्ववाकृतः १८ शाणशोणितनवेंदुमंडपि

तोत्पलवाग्मस्तणोशुमिश्रिते स्यायदाज्ञमपितत्पदोपमासंभवेस्मतिविशेषमेव

तत् १९ तौकृतोपि कथमप्यनुत्तमौ संविधायचरणावधावत तत्कृतिं खकलहेम

शावतस्तौततः किमपि भर्तुरभ्रमोः २० प्राईपादपदकावलोकनेत्वय्यवेदिशपदा

र्पितद्वा द्रूपसंमदितनागमस्फुवासाऽनुमूर्द्धकृत्लेपदांकतो २१ जंघयोस्तकद

लीविकीर्णयामध्यमेवरमपांनिधेर्भ्रमे नाभिमण्डलरितविद्रुमद्युतिं शार्णयतद्रसैक

१७ पद्दिकाम् ॥ २१ रत्नसानुशिखरद्वयंसुधीःसंययाचरस्तितद्धिरस्शपस्म श्रुत्रकांतकदि॰
८ नेभ्रविष्यतिपीलमन्नतमुरोजयोर्युगं २२ तेनतीरमुपरम्यसामभिस्तत्रिकालमुप
५२ तिष्ठताद्दरीं दीरसागरमपालमाप्यलाद्प्ययाचिमम्बममाभुजश्रिये २३ सत्रिरेखा॰
52 मङ्गतासिमांसश्रवंकंठमस्यतलनाजगाद्येय नोतदुद्दिरयतोःपरंविपेतत्कानिष्ठरा
लद्दलपवदि २४ तत्कृतेसकलहंसपोतकेकोकिलेश्रितरसालमञ्जरीम् तेत्रि॰
कांतिभ्रतपंचमध्वनिमभ्ययाचतयथावयोरवं २५ विश्वकृष्टतरवल्लसंहृतीः।

संविविच्यविविधाविभाविते विभ्रमश्चचिबुकेयतेचिरं स्त्रुष्णयत्निवविरेचिरामनः २७
नाभिकेनलिननेत्रभूभुवंसन्ननत्वनलिकेमनोभुवः निर्मितेवपिविमोहकेमकदात
कटाक्षनवनालिकद्वयं २८ सालिनीलसितपद्मतद्दलकौंचवंजनतमस्तगेन्दुभासुषा
पकदाश्रविजयायवायथासंभवेनघनश्रग्गोभटो २९ रामनामयदिकर्णगोचरम
स्यात्तदैवतरलेतदृशिणी संभ्रमेहरिणशावनेत्रयोः पूर्वमेवकृतविभ्रमश्रपयतः ३०
सोयमेवमितिकीर्तिनेकयाःस्मुत्मिषकमलकुड्मलोपमे तन्नपैंगलमाश्वनिद्दि

रगु
ट
५३
53

पद्दृष्टकीटवलत्वंजरीटयोः २१ नेत्ततेमहृचरीभिकतमवेपश्यपश्यकिमितिप्रलोः
भिता ध्यायतीतवमुखेंदुचंद्रिकांमाचकोरनयनाविरेखिता २२ जायतेत्वयिनिरू
ढभावनात्वांमपुश्मिविषयेपिपश्यति पुकमन्यपरयातयामतीप्रस्फुरांतराकनीति
काकयं २३ उक्तिरित्यपिमनोविलीयतेतत्रवीतवरयुक्तिरिष्यते प्रत्ययाययदितथै
वतेशृणान्सोस्थितैवकथमाश्ववर्णायेत २४ गोत्रसंस्खलननोपितेतदाज्ञायतीवत
वतत्रसंस्मृतेः प्रस्तिचात्रनियतंमनोयतोनोभयंविलपितेतदीर्यते २५ ॥

५२

स्वमदृष्टभवदंतगाद्विमोन्नयत्स्मतललतल्लुनैः शनैः तार्य्याहतविभज्जितोत्मिवदंता
गलवलभंगपंकजे २९ तद्भुवोस्मभुजनैवकिंतुतेकार्मुकेनुरतिशष्यवाणयोः श्र
त्तिणीदृनतसंधिमौशशौस्वाज्ञिरायरद्गुणंतत्समत्फलौ २९ लंविनौतदलकाग्रदान
नौनागिनीविजयमीरितेध्रुवे तद्दृस्यमिववक्त्रमाश्रितौकर्णमूलमधिपातवा
पलौ २९ केवलंमुखविसंगिपिलोभिताः गछतिभ्रमरपंक्तिरित्यलं किंतुतच्चिकुर
मर्थितंमिषान्निर्जितात्मकविलज्ययेश्चनः २९ तेस्वभावकविराःकचवृजायेधृता

शिरसिविन्यस्तयातया तिर्यंचाजमपियोःप्रस्कृतस्यामरल्लडपमेतिकोवदेत् ५० ।
रोडुमूर्धमुपसर्पंतीमिवतन्मुलस्यहचिमैंदवीभ्रमात् केशवेशाभिषितोह्यिधाक्षि
तासेनिशीथ्यतिमिरविभागगाः ५१ मापितेतिपुरजित्समाभुजन्हेंद्वनिर्जितमसाः
लमंडला वांछलीकरविलासतोःप्युद्दन्विऽमेविमरसीमहांशियं ५२ सेतिशाम
विलसद्ध्योह्नुताह्ननमर्गरचनांमतङ्गिरं राघवोतिमुदमापमापितेहंविधायसम
मीतणानिधिं ५३ सानतमप्रणिपत्यपादयोर्निर्ययौनिलयमात्मनोयथा ।

प्रागतामपदिसोपितांनिशांसंनिनायशयनेमनोरथैः ८४ कीदृशागिरिसुतेशाका
मुकेतनस्यकोद्रगापिसिंजिनीगुणः एवमाविमृशतोरुणोदयोऽभूद्धरेशिवपदार्थ
शालिनः ८५ दर्शनायपथगुषःकृताह्निकंतंप्रणम्यरविवर्चसंततः तौपरानीपतया
तपोधनौलक्ष्यतःसदस्मितैःसमसत्कृतौ ८६ प्रेक्ष्यवाविपद्दमर्चितेश्वरःसंस्मृतार्थिव
वतोनराधिपः अध्वरागतनरेश्वरैःसहरामलक्ष्मणयुतंतमाह्वयत् ८७ अथया
मनवकामकांतिजित्तेमसमेत्यकरमाश्रुतहृत्तुः ऊचुरैशामपिभंगमेष्यतितेशमं

र गु
ट
५५
55

यतमसंरवेरिव ४८ उक्तवन्त्विति तपोधने गुरुतेज्ञाज्जगाम सचिवो महीपतेः वोधनाय
निजनाथभाषितं धीमते मुनिवराय कार्यवित् ४९ एतदुक्तमवनीभृता मुने शृण्वतो
विदितवेद्यभावतः स्वेपुनीहिरघुनंदनान्वितः पादशौचसलिलेन मे गृहं ५० तन्निश
म्यविनयान्वितं वचः प्रोक्तमिंगितविदार्थवित्तमः आदिदेश गमनाय तौ सुतौ स्वेजनं सो
तिथिरलेच्छशासनः ५१ तेपुरस्कृतमहर्षिगाधवा निर्गतावहिरुपाश्रयं कृतौः ग्रल
विस्मृशाशिभस्मशोगामावेजरश्मिनिलयातसहारव ५२ गच्छतोः पथि तत्र सं । ।

ध्रतेवारिणाकलमीक्षणातिथिं कौशिकस्यफलसिद्धिसूचकं राममध्वमखगुरोःप्रवी॰
करत् ५३ तेनतेन्द्रपवरान्मुनीश्वरोभूतभाविभवतांविशेषवित् मेनिरेमुनिवरा
न्नृपात्मजोरामवामतनुलक्ष्मसंश्रयं ५४ तत्रयद्यपिविहारवाटिकालेभिनत्तव
द्रवोपिमत्यथाः तेपरीत्यपरितोविचक्रमूराजमार्गमभियोगशुंत्रगा ५५ प्राविदे
द्रनगराद्विरंतरोरञ्चकन्मनरसालशालिनः गच्छतामुभयतस्तमुत्सवेष्यापिताः
वद्दत्तातपत्रिणः ५६ तेषुराममवलोकमादरंहेपितेभगतिमध्यगावलिः विस्मः

१ ग तात्मनियतार्थकार्य्यतातस्य स्वार्थमपि कार्य्यतोऽग्रहीत ५७ वारितापि बहुशोऽग्रया।
२ यिभिर्वैश्रवद्भिरपि वेपि नाम मनाक् नापि कापि पथमाःऽपि सा तया पथ श्चकुञ्चपथि विच
५८ मिच्चता ५८ कोकिलःस्वरमुदाजमुद्वहन्नग्रतोऽनुपदकं तदध्वनि तस्थिवानपि गता
56 श्रमं जगिरिंमंगलार्थमिव सामगायनः ५९ श्राद्धगोःस्खलितवल्कशोषकोत्थबमव
मुपलभ्यतत्पदे श्रीगणनानस्तुगच्छतां जगस्माणश्शुपदये किलाभिधाम ८० तत्र
तेसमवलोकितंवल्लाडुतिमिषस्वमनसामनेकशः संविधायनयनातिवीकयोः।

५८

प्रारूढत्रनुनगेयथागताः ८१ तस्यसंकलयतःपद्मावलीकह्लारसमिथिलोपवश्रभा
श्रेतैरंतरितपांथलोचनाचिंतितेवतडितांचमत्कृतिः ८२ तस्यगोधिकविनालमद्भुतं
नैकरूपमवलोकितंदृशा शक्यतेस्मसमयेयश्चौस्करज्ञानवीयमिवमंडलंत्विषां
८३ यत्रनीलमणिमयरोचिषांचयतोऽवनिपतेरवीवसत् वासरेऽभिरविमन्वहं
तमस्तह्निकाशविद्रुलीभवन्नमे ८४ यत्रकांतमभितोंतरीयकाद्रूतरेजुरवनेरुहस्ता
इव सौरताःस्फटिकनिर्मिताःगृहाश्चन्द्रभिन्नविनिमिन्नभिन्नयः ८५ साभिमानममि

१ ग साधमुर्वंसीशूलिशैलमथिरोहतीकलं अक्रमस्त्वावलाजनोः जयराशवजकृतद
द र्मशेखरान् ९९ तामवाप्सशनैः स्वरदित्तं भूभुजापरजिताः पराञ्चितं तेः प्यगुः।
५८ समममनेकशोभितां शोभशैलसममसौधशोभितां ९२ तस्युरेन्यतडपोत्यकाननेमत
57 णाः दाणशुदीनाणोन्मकाः तेविहारमरसीमरोरुहस्पर्शनदापितवर्तितीश्रमाः ९ ८
राघवेतदटवीतदीर्घितं पातितं समनुपत्नमात्रजे अजगामजनकोमहीपतिः सा
वधानमनसोमुनेः पुरः ९४ पुष्पितोपपिकमत्रचंपकश्वेचरीकचरितान्पराङ्मवेः ५८

नैवभान्त्यनुजनभूषणानि चितेः प्रत्यर्थिमार्थविमुखोयथायतो १० सौरभाणि सततं समम

ध्येयतन्नयुगालिशुविभातिसौरभः याचकेष्विवधनानिनव्यरुक्कुसमध्यश्ध्यश्ववभव्यभा

वनः ११ इधमत्रसहपत्रशोभिताःनुजलज्ञालुलताविलोक्यतौ नमतीवविलोक्य

विभ्यतीकरयोगात्कलजेवकन्यका १२ इतिनिशम्यतयोर्गिरंतं मिथोमुदमवाप

परोमिथिलाधिपः सरसमाहमुनेर्धनुरीतलयमपदिगात्वशरींसफलीकुरु १३ तौशा

रदेन्दुवदनौकमलायतानौकोदंडवीतणविशेषविलोलचित्तौ संकेविधायविग

र ग्र
द
५८
58

तोदितवाक्यशंके लक्ष्मणेन्द्रिजोऽग्रसमागताभिमुखो बभूव ॥ १४ ॥ बहिः पुरद्वारमुपस्थितानां
समीक्ष्य रामं सकलाभिरामं समेत्य सीतामथ मित्रभूद्धाव्युरप्रवेशाय समेयुजन्मानां ॥ १५ ॥
पुरेवादिष्टानां परीताम थतानह्नुणतयाल्पदावादोऽभ्राभूदिति निजहृशामेत्तिसहृद् ।
प्रवेशात्प्रागेव प्रतिपदमशेषापि नयनैर्नवोढानामासीत्कमलितगवाक्षेव मिथि-
ला ॥ १६ ॥ सीतानमैसावीरन्हततवचोराजागमात्कुलसन्तुर्गोदत्तस्वशर्मपानकवी
पुत्रस्यतीर्थैकरोः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्टस्य सेवाभितस्वंडीदासकवेः

५८

कृतान्तुपगतः पूर्तिं च षष्ठोऽध्यायं २९ इति श्रीमन्महाराजाधिराजजम्बूकाश्मीराद्यनेकदे-
शाधीशश्रीरणवीरसिंहदेववर्मादिष्टश्रीऊरुतेचमध्यरेखांतरगतपुंडरीकपुरप्रसिद्धस-
वालवंशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मजनतव्यचंडीदासकृतौ रघुनाथगुणोदये महाकाव्ये।
श्रीरामसीतासमागमादिवर्णनो नाम षष्ठः सर्गः ६ ॥ श्रीः सत्संगालब्धति
भिरग्रजन्मरत्नं कृत्वा समेतमनपेतधनुः शराभ्यां ताभ्यां विवेश वसुधाधिपतिः
सतस्मामशपानमानहृतचंदनसारवीथ्यां १ तस्मिन्नुपेयुषितयो रघुरामनाम्नि-

१७
८
५८
59

सौन्दर्यमात्विनयरागजमप्यपुरस्तात् दृष्टिःपपातपरितोम्बुदशोंदशांत्वोदाकस्मिकी
वविकचचन्द्रवनीरजानां २ तासांनकेवलमुदारविलोचनानांनेत्राणितत्रविनिपेतुः
रुदाश्रितानां अप्युन्मनांस्यपुनरागमनायसाकंतैकन्नतान्यतनमाश्रितयेगुरोर्हि ३
कस्मात्तदब्धिनिकषानिलयंप्रयाताःश्वत्यंगमेषुवमुदीदितमन्नकायाः विंवा
नुरागमुषिहृल्लवनुमेच्यदम्भांतस्याधरविषितदोतरथांवभूव ४ प्रागेव
मंडलविलेवितकुंडलस्यमध्येविलेविलुलितालककांतिजाले कालेनकापि

५८

कलयाः कलितेकयापि त्वं कुंतले हविमपोह्यः ववंधयतस्य ५ कस्मात्त्वमंजनहः
शोर्गुंगलेविलोलेचोलेचलेतमविलेवितममरेंस्याः तस्यास्यकोत्पजिरमाश्रपिते
तदानीमुड्डीनयोः स्वयितं खंजनयोरिवासीत् ६ उन्मेषणं किमपितस्य सुखारविं
दंकांतेनदायिपिवतोः पिकवाल्लुपैव एकं दृशोपितृषितस्य जनस्य चान्यत्स्फार
मुज्जृंतमुदारमिवापरस्याः ७ वंधूतिनिलिमितं पंकजयोः खीनामदीर्णिमुझारपा
णिहतत्रपाणां कांसांतदायदपितस्य विशेषभासां लालाटकी श्रियमभीतगाम

रघु
८
९
60

भुपेषुः ८ तस्यावलोकाविकुरान्बकुरं स्वकेशीस्नागुह्यभूषणमसमर्पितमुत्तसंतं
श्रुण्वात्मसंभवदनेनतरवीतरणोच्छाकापीत्तणांतरभिधानततदाददर्श ९ स्वभूःस्वके
तलजितोरगराजसुभ्रूः तस्तुयुगंजितमनोजसकार्मुकभ्रूः काष्ठेवबीत्पनमनाः
त्वतयोर्वेतभ्रुःसंस्तोदृश्याविविविकिंत्वपराजुवभ्रूः १० मंदस्मितोत्तमदनेनतरदंततरो
चिःसंवीतमिस्तुदितवक्त्रासपश्य विंवाधरेप्रयममाक्वधरीकरोतिमुक्तावलीकले
तविद्रुमवद्दलेलो ११ गत्वामदस्यलदलेश्रतिपादपूर्व्वातिष्ठवलेचितपदेरघुनंदनस्य

रा

काचिन्मनोनुगमनागमयोस्तदानीं दोलायमानमबलानशशाकरोद्धुम् ॥१२॥ एकंथ
यंतमबलें वितमथजाने गृह्णांतमप्यतितरामपरं करेण लव्यं विरोमलनयं स्तनमु-
द्दिश्य तन्नयेन कानुपदर्शितभूरिहाय ॥१३॥ तिष्ठंतमन्यमबलें व्यपदेशदन्यदुद्धं
नटंकमपिसा हसतो हरन्ती संभर्त्सयन्त्यपि विहस्य पथिमबलेतीतछेदनामगाय
त्यभितेतयाश्यात ॥१४॥ लज्जीकृतेन कुलमेजितमेजनेन तावंजीविधात्तमिवावंजनन्यु-
गमेकम् नैवेति गृह्य वृषतीमपि संभ्रहृता हृतानि वीतदयमस्तिताः स्मृतयाजगाम ॥१५॥

१३ पीनोन्नतं स्तनसरोजयुगं नु कस्मात् स्नेहाणपरिधावनतत्परायाः नाकं पतंतं रवि
८ वर्तिश्रुमार्यके सुधीरं रणेषु विवभटद्वयमेकहस्ते १९ उद्वेल्लमंवरमिवांवरमत्तिपंत
८१ मध्याह्नितं मकरपल्लववंधनेन वत्तोजयोः पयिगतैरपरातदानोहंहंवहंस्वपजस्ता
६१ रसंतोमनोसि २ संपादयं समनुपदोहराणं विशेषाद्विस्तारगौरवभरतोर्भरमालसां।
गी मध्येनितंवरुचयोरियमस्तिकिंवानास्तीति संशयमुदारधियांमनस्स २० श्यं
विलोकयविविधावरवाणीनांलीलास्थिरंतनमनेरपिकर्षयंती चेतोः विरागिरु

६१

विजित्सुवलत्कटाक्षैस्तान्मोनमद्धैरिवमितागुवानः १९ एवमवयस्यपरिशेषइवस्मरः
स्यकांतानुकृतेःस्थितरुचोविपिनाःनुपश्य सर्वैर्वशेषुगाणयतोद्गमनोभवस्यप्रायाभवे
दिद्दजनोवरकोप्यवश्यः २० एवमपरागुलकितानिवपूंषिपुंसांकुर्वन्त्यनूनविभवाम
रसंदरीभ्यः मूर्तैर्वभिन्नमुदितोदितमंत्रविद्यामस्रातिमथरगतैर्नमतांसिकेषाम २१
भ्रस्याविलोचनयुगेललितालकाग्रेकोणेकरोतिक्रूपयैवनिरीक्षकाणां नोचेन्मना
गपिनिपातनमप्रगल्भेभूपान्ननोयमुकृतिक्रुतयेःवलापि २२ एवंतदागुवस्मसो

रगु
द
६२
62

पिपरस्परेणमद्भुतनानुगुणगौरवमुक्तबन्ध लोकोत्तरोदयदनिर्वचनीयकांतिः शोभितैः
स्वनिशितततमेवगुरोर्ध्यतिष्ठत २२ तस्मिन्नलौकिककलोहसदंगसंपत्प्रदीकृताखिल॰
जनात्मनिमत्तयाम्नि वर्द्धितत्रसममेवमनांसितेषाममुष्मावचाः खलश्चाभ्यपतन्क
पोताः २४ दृष्ट्वाविलोकविषयोल्लसितपद्मनाभंतंपुंडरीकनयनेनवनीरदाभं भक्ता॰
र्तिहारिणमद्भुतशार्ङ्गपाणिरित्थंस्तुवेषतरुणीभिरिदंत्वभाणि २५ सत्वंसएवसम॰
नोगिरगोचरश्रीः साक्षादियंजनकजानवचोमरभोग्यं वेदत्वयाशशिभृतोस्यशरासनस्य

६२

ज्यायोयत्तोस्थितिमतिर्नकदाशिशुस्स्यात् २६ किंवात्वदुक्तमिदमत्रकथाविवक्षेश्रद्धी
यतेसतिमयानवसंस्थृणाव सीतामुदेद्धतशिशुवमवैहिमोपिकेलीकरग्रहविधिःस
मयोःसवाय २७ यद्यंनचेद्भवतिकस्यकदापितथ्येनोत्वादृशीवचनमस्यापिवक्ति
किंचित् किंकिंनकारयतिकारणंवपदीनेशाकेमऊवगतयोस्तभयोस्तमाभ्याम् २८
उक्तंत्वयापिपरंतवयोक्तिकेहिमिहेतथापिकिमनेनतथाविधस्य वाल्यात्परंयद्
भयस्यसर्वेहतस्तेरयोत्यवीत्तणभवंपरमप्रमेयं २९ कापादृगुक्तमपिकेवला

रघु वीणांकिंपारस्यगाणिस्मरतद्विगुणीकृतानि प्राकृतैयौवनजनोऽनुभवन्स्वबानि॰
८ जानातिनोदिननिशोस्तगतागतानि ३॰ सस्मेरमेवुजनमुवीत्वपरावयस्यास्त्वकात
६३ थ्येतिपरमुत्तरयांचकार तेनैवतान्यपिवरोकसदेहकानिनोविस्मरेत्यएवनिदानम
63 पिकृतज्ञाः ३१ वक्रोक्तिगुंफितगुणाःस्वरसाःसभावास्तत्राधिकांतिकमनीयतराः
स्ववर्णाः तासांतुताइवस्वलायसरीतयोपिवाचोविचित्रपदसंगतिकावभूवुः ३२
पद्येहिपश्यपरितोतमुपागतस्त्वांसीताक्वोपिनहिदेपरितोध्यतित्वां पवंविधेस्पगतांगे

६३

पदं तैदैनं कन्याङ्केलकलरवं कलघोचकार २३ वातायनस्थितवधूरधिसमीरितानि
सीतास्मितस्तवकपदानि च सेतुवीथि वालावचांसिव कुशेशयहृद्यगमानि शृण्वन्नवाप
नरराजसभानिकेतं २४ रामं विलोकय धनुरीतणमात्रकामं स्वातेन तमुग्रमुनिनानु॰
मनस्तदेव योधंस्ततोपि कवलान्सवहून्विशिष्टान्नाना॰ग दिदेश धनुरानयनाय मे
त्व २५ तैर्यत्नवद्भिरपि दीर्घभुजैरनेकैर्नीतं परैर्गुरुनिपातभयादुपान्ते भूमीश्वरो
विपुलवक्त्रपिधानगुप्तं लोलां समत्यदीयिपद्मगणपशिरोपिरूढं २६ विज्ञाप्य तां सवि॰

१ग नयेमुनयेमनस्वीतेनाढ्नोवक्रमतश्चततोपरेषां तेषांगुरःसपदिहृष्टवंशीचयेषां॰
८ तेजाः॥हितांसमुद्दवाटयत्रुक्तदैस्तां २७ येषांतद्दृष्टचरमेवमनस्तेषांयानिजगणा
६४ नितदत्तुद्दराणोद्भवानिभूयोनिराहृतिरसौस्वगुरुंचनंदितेषांतदाहिगुणितायतये
64 वभूव २८ येतेरणारघुवीरमनंतवीर्यैर्यैर्ककषंपतिमतामपिनेत्तितंततः तेषां
मनोपिवलचालननेतोपिलोलांदोलांतदाःस्वकृततत्रगमागमाभ्यां २९ तद्भूमिपाल
तिदहस्यचतस्यचेतोहतिःक्रमात्समजुहूतभिवर्तनाभ्यां पकार्थिकापिपलभाशति ६७

शूपिके वक्त्रोपगाहृतविषयाविभिदे तदानीं ५० मैत्रीरितोपि मुहुरास्फुरताभुजेन वा
मेतरेण तनयेन न वीतृणाय न त्रस्य द्वारपितहृचनाभिलाषी नैवोदतिष्ठदपरि
छृतयापि शान्तः ५१ रामं विलोक्य मुदितं हृदयेन रूपस्य कामप्रभं सुडलवाङ्करं यत्
स्य वक्त्रोपमं मलिनरोचिरभूद्दिवाङ्केतत्रोडदान्तरवहिः प्रतियाति भानौ ५२ उत्ति
पूरामहृविपेहितदासमत्तं पशफनरेशवदनद्युतिमित्युवाच स्वाभाविकोक्तिविष
यां समयामुक्तिं न लब्धसावतिशयोक्तिमिव प्रतीयात् ५३ इत्युक्तएव मुनिनामह

रघु सोदति हृत्सिंहासनात्मशिशुरप्यविलापिमलः सत्वागमप्युनिवशात्तथितः सुमेरोः
८ शृंगाग्रयोरुपगतिरुग्रमगेंद्रशावः ४७ तं द्रष्टुमागतवतां गुरुपदां विमानैर्ध्यानैकवा
६५ द्धमतमात्मगुरुभाविप्सातैः गानैरनंतमपि मंजुलमाश्च विमानैर्लानैस्तदाश्च मयमि
ताध्यमभाविताने: ४५ उत्तिष्ठमानमवलोक्य विलोकनीयं तं तत्र वामनयनावलिरि
त्यवादीत प्रत्यीकृतो रुगिरिसारमिस्थत्रुःक्ष्मायेशिशुःसरसवालमृणालवाहुः ४८
तत्रैवमुक्तवति राजवधूसमूहे सूदेन किंचिदपि कर्तुमुदंचितस्य विसोर्विशेषवतितस्य

६५

शृङ्गेऽपियोगमार्गेवसाननकनामिगवाह्नमासीत ४७ सोऽप्युत्थितोऽभिनिर्जमाहृतांघ्र
यातांसीतांसरोजनयनांनवनीरजाक्षः ज्ञातागमावपिदिनांदिवमाहृतद्वैदैत्यालया
द्विगिरिवाब्धिसुतांददर्श ४८ यांतेप्यवलोचनपथंयमनुहृतनीयंहस्तेगृहीतमपितत्कटि
वंधनाय त्वमसारयज्ञमलमासवतस्यवाकंसामेहृतीवमुहुरधिस्मृतिर्मिहृशं ४ ९
स्तुहेन्द्रनीलमणीसंस्कृतपद्मरागप्रत्यङ्कमाश्रवमसोहृतराजिरम्याः स्वेमात्यपोर्तेघन
योहृविभित्तदीघाःकांतिच्छलाविघतिसंवलिताविरेज्ञः ५० तस्यात्मनितितिस्हता

रघु ८ ६६ त्वमतयापरस्थपुंसोपियाति परिणाममिवापितस्तणाः तत्वेनतेः विडम्बरूपांत्यजनात्स्त्वदे
संयोगेनत्वयोः प्रकृतिस्थितिमिहाप्यैरैः किं ५१ मृतामिवात्विगुगलेनपरस्परेणाकृष्टा
मिवालमनुलोमविलोमगत्या रश्मिमथिवात्मदृशामासममभिरूढवंतीमादाय ससोत्व।
वरिवर्तपदस्थितिंनीता ५२ भूयोविलंवितमुदस्यतडजनीयं स्त्रीयं समाहितमनाः करि
मावनेघ नांकेवलामपितपत्त्विपत्तयोर्हि स्थितेनिजेपिवसुः सदृवाच्यवेषा ५३
सानंतपि अपितमप्रतिमंतदीयं वाहोर्वलेप्रकृतिताणानुभूतश्टवे क्वाणुङ्घेपदपिसा ६६

सरभेत्यवादीत्कामो न यावद्दत्तानपणाः क्वचासौ ५४ तस्मिंस्तदेववचनैः वलि-
नानिकृत्के ग्रुके मनागपि गते श्रुतिरंध्रदेशे हावैः स्मरप्रतिपदार्पितगूढभावैस्तस्मा
त्पदात्परिकरं कलयंश्चचाल ५५ गच्छंस्ततोऽनुपदमच्छकटाक्षकालीनालीकल-
स्यतिपद्धतिमाससाद तासां मनोभ्रमशमाय शनैः शनैः सोऽध्यानंदमंथरगतैर्नभि
याऽथपस्य ५६ तस्मिन्नुपेत्युषितनतस्तदुपांतभूमिं भूमीश्वराभयकृशोः स्मयशोभयोः
श्च केचिन्नदापि करणान्यपि पेयवांसः केचित्कलापततदृशा स्मरहृदेदमूर्छः ५७ सामं

र ग्र ६ ९ 67

त्रिलोकमसकलोपि शुंभेयिवशैर्गोवाकैरमीभिह्रमयोगाधियैंजयन्मः शोणपनकस्यतव
वाजनकस्यकस्यमीतेस्तपीज्यममुत्रैतटयैत्नमेगं ५८ एवंजनेवदतितत्रमदोद्ध
तातेभूमीभृतेंसद्मनोभिरनोभियायत् वामेकरेसततदलदिततलायवेसोक्रुत्वा
कमेकृत्तणवद्धनुग्रावभंज ५९ यावाथंतेतरमनंतरवत्समंतात्कुर्वत्रिपातयितुमा
श्रुतरांसमर्थ्य तावद्धनिस्तपरिविसवलतः सततमलेकेशविज्ञगृहभिन्निमदोपले
पात् ६० हेदारकाःसपदिमेमदिशुष्कवृंदैर्मंदारजैरथपुरंदरस्यपुष्पैः दिव्यांगनाकर

६७

सरोरुहकांतिमिश्रैः सर्वैतदापरमुदाममवाकिरत्तं ८१ पौरंदरीशमुखविरिंच्यवधूवि-
मुक्तमंदारमेडुरमरंदमिलन्मिलिंदैः संकारमंगलरवोविशदोव्यधापितौर्यत्रिकैरि
वपुरानुसदोत्सवस्य ८२ गुंजारवैर्मधुलिहामनुधावतीनांमणीदृशामुपरिसंततमि-
न्नितैश्च मंजीरमर्दलमृदंगमनोहरैस्तैरेद्वमहोपिमहदंतरकारिसंगे ८३ तद्भुं-
जनेनपरिरंजितचित्तहृतेरानंदथुर्मनसियोऽभवदप्रमेयः राज्ञोऽनवद्यपितदामत
थापरेषामालोक्यकोऽत्रशतितत्त्वकमेऽत्वयोध्यां ८४ भर्मंविलोक्यसकलोपिजनस्त

१७ दानीमानेतुम्मायपञ्चुरपाधिकं कत्येयोः सीताद्भितं तद्रपि नस्मतदायितसैषाविज्ञाधिः
८ तेवकस्युग्मसम्बेदमागा ॥ ५९ ॥ तोतन्मात्विशिस्मितसमुद्वीतिनदेन्जितत्त्राशेवावचारुच।
६० रितेः विद्यैतत्देव सीतेशरीषकुसुमादपिकोमलं सङ्गेनचास्यकिमुततरूविताव
68
दंशे ॥ ६० ॥ अभ्यंगदीर्घरथनुर्धतिनाविलम्बेलग्नेतदेवलतयोः करपीडनस्य ॥ ज्ञातं
हितत्वमुनिवर्य्यतथाविधेहिनसाध्यथाजनकयामनतामिसुवाच ॥ ६१ ॥ श्रुत्वावचोवि
शदवर्णमुदीर्णरागंराज्ञोमुनिस्तमवदीद्दतोवशिष्ठः त्वंगांतयापदशरथः प्रतिबोधनीयोरामस्य

संप्रतिकरग्रहणोत्सवाय ८८ निश्चित्यतावदुभयोःकरपीडनस्यसद्धामसरंगमथयोगो॥
रवियुक्तपत्रे केनापिनत्रमदर्यिष्यितेनगुंसाराजनिजोक्तविनेयायविवाहमत्रम् ८९
वाच्छंयदुक्तमितितेप्रतिभाष्यभूपोमान्योविशेषगिरमात्मपुरोधसंसः प्रास्थापयद्दश
रथायथयाममजायाःपाणिग्रहाविमिकुलेकलयेतिसत्वे ९० तस्यस्तुषांतदनुनृपपु
णोकुलीनांसप्रापसंविसृष्टातोनृपतेःपुरोधाः तत्रानुकूलवचनोपमितानामिवाज्ञा॥
मयःफलेतिसुकृतांहिसमीहितानि ९१ संप्रेषितोत्रभवतांभवतांसमीपेराज्ञाविदे

रघु इपतिनेतिनिशामयधं गमस्यसत्वरमितोगमनंविधेयंखोवावसरांतरदिनेभविता
८ विवाहः ॥१२॥ ततोदितेः सुतगणानुमतस्तदैव दृष्टासमंत्रमिदमात्मनि हृष्टहर्षः त
९९ द्विनष्टवंमपिपूर्ववदस्मीतमाणाः स्थितंकंतणंतणविचलणश्राववदे ॥१३॥ सुग्रीववर्यातमि
69 थिलांतिविलामदीयाः कोशाधिपाः सकरभास्वतरीधनस्य संस्थाप्यभूरिवसनाद्यं
विणोकरत्नद्रव्याणिशुक्लधनान्यपराणिपूर्वं ॥१४॥ प्रस्थाप्यतान्सपदिसत्वरयाप्रत
स्थेरामावलोकनचनर्गणायाधिरूढः दिव्यंरथंहरिदिगायिविहारहारीहार्यं ॥ ॥

स्खलद्दलाजैंतरिताभ्रचारी २५ अग्रेसराद्विगुणितात्मजवाधिगत्याशीतायगुस्थपथि
रामदिदृक्षयाये किंचिच्चमत्रपशवोपितदागनाम्याः शस्थद्विचित्रगतयोभिमतावभू
वुः २६ वक्रैःस्वतुर्भिकपरस्थगतिप्रकाराश्राद्विस्थतिजपरस्थगतास्थवाराः चेतोज
वाश्वगतिकछुमकत्यवारास्तस्यास्तथाः ःस्फुरिवतेरयसंप्रसाराः २७ सीमोपयातम
वतुष्पसतेनजनेभ्यः प्रसूज्जगाममशिवरायविदेहनाथः आरूढयोस्तुरगवारणयोः
पथोर्द्वैयोगात्तयोर्वरुणावामवयोरिवासीत् २८ न्यायोममणिपिलसंनसुदारकां

१ग्र तिंश्रेकावनेसविनयेमिथिलाधिनाथः एवंत्वमर्हसिविवर्तयितुंविधानेवैवाहिकेरघु
६ वरस्ययथागमेमेत्वः ७९ कृत्वासतत्पतिगमत्रगणोगिरंतांमाद्दममतेप्रतिदत्तस्मितशो
७। भितास्यः धर्मज्ञवत्सभविष्यतितत्तथैवदेयंतदात्वशमेवदंतिवेदाः ८० ततःस
70 मागत्यनृपोनिशांतशांतेधवैोजनसमूहभवेदितोते श्वेतःश्वेरेश्रमुदितोनुशशंसमा
त्रीजामातरंरघुवरंत्वमवेहिदेवि ८१ संपाद्यतांसपदिकौतुककर्मसार्द्धंभव्यो
विधिःसरसगीतिसुवासिनीभिः गच्छामिनैगमसमशेषवतपार्श्वविद्धि ।।

७।

रामं च तं तमहमप्यनुसाधयामि ८२ तन्नैवमेव मम जीवितनाथ नम्रीभूयेत्यनूय
तेन यावन्नदेहरंध्रे मांगल्यसूत्रमपरं च वितान दत्ता रत्नाविधानकुशलाभिरतीतन
न्ता ८३ प्रेंके निवेशपनवमंगलवेशवल्ला वक्रांबुजश्रियमिलाम्मभुवे भवानी मेने
वमानवपतेः सहधर्मिणीं तां चक्रे पुरःसदसि तत्समयोचितायं ८४ तत्रोदितं च बहु
तिप्रस्तवैः प्रशस्तागासत्कृतामरसमसारसमेतोदरात्मा वद्धुं ततोऽंघ्रिकमलेकरपल्लवे
मारत्तां च मांगलिकसूत्रमुपश्चिताभूत् ८५ तत्रोल्लसन्मणितरुन्मणिवंधमभ्या

१ग नीतंतयाजपालयाहठवेयनाय तिष्ठकरेत्वणमुपागतमीत्वयंस्यातस्वविणविशार
द योक्तमिवाभ्यतिष्ठत ८८ उत्तीर्यनीरकलशीः कलशीत्वगनालक्कांचनीः कृतकवि
७१ ड्रुमवेदिकाधो नालामथास्थितकुलाचराणाः कुलस्यनार्थेन रेन्द्रतनयोत्वपयोत्व
71
भूत्वः ८९ सांख्यंयदाप्रमथयोगलदंभक्षागाहूर्येतद्वपुकविविंड्डरदेतंतेस्यात शंपाक्षि
गासितयदाःस्तुतदोपमेयंतस्यालदेवारमदेवाराभ्युपितायाः ९० तस्यत्यनीकमुप
वित्रमनुप्रतीकंतिर्मीयनेतिमनुदेश्यतिकर्मदत्वा यदुत्सवामतममत्व ।

७१

दृमात्मनैवकिंतस्यपश्यमतिविंमस्तनमंडनेन ८९ तस्मादुपश्रितवतौश्रुणयाईवितो
दोणीपतीसमयपवसभासमेतौ तौस्वानुभावमहृशोमृदृशोविलासैःकन्याक्रमा
रकरयोगविधिंव्यधत्तां ९० मूलेगतासपदिकौतकवेदिकायांतामैथिलेशतनया
यास्तनुमध्यभागाः देदीप्यमानरुचयःशुचयोभ्युपेतावभ्राज्जुरर्चिषइवाहितविव
भानोः ९१ यद्वत्तिणोनदाउंचितनेत्रपालिनालीकजिह्मगायनंनत्रुतत्रनस्याः के
पायराबणावधूमनसामकस्माल्लेपाविकाशरवतामवपुःश्रयेत्याः ९२ तांभूपजा

रगु मुदवहदनघगृह्यहोमांतस्यानुजस्तदनुजांसमभूर्मिलाख्यां यामांडवीतदनुयांश्रुत
८ कीर्तिनाम्नींतेतौकुशध्वजसुतेभरतादितद्वौ ९३ तेराच्चबाललितमध्यमनोहरा
७२ भिस्ताभिस्तदाचतुरभिःसहिताविरेजुः मूर्ताभिरेवचतुसिद्धिभिरम्यनूनंसामाः
72 द्युपायअवनिपतेरिवमूर्तिमंतः ९४ भिन्नेंद्रनीलशकलद्युतिरग्रजन्मातेषांतथाक
नककांतिरुदंगयष्टिः सातेनभूमितनयाशुशुभेतयोःसयोगात्तडिज्जलदसंगु
तिसंनिभोभूत् ९५ एवंगृहीतरतिकल्परकोशलेंद्रोवीरान्विवाह्यचतुरोगुण्णिनभूरिकीर्तिः

७२

तस्याः सतो ऽखिलपदेश्यविसृष्टमीतां तातो ऽन्यवर्तत निजां पुरमादृतः स्वैः ॥ ६९ ॥ तद्गच्छतो
ऽनुपदमेव ववुर्विलोमा वाता विमर्दितवनाध्वजभूमिजाता नीचैस्ततो विदधते ऽभिमुखं रवे
न्नपसाविनेस्त्रिरे ऽपि भयमुल्वणमादिशंतः ॥ ७० ॥ द्रोणीस्थ एव वदति तत्र गुरौ किमेतत्वा
द्व्यंभूव विकटोक्तजटाद्धानः तेजोंतकृत्कलय वह्निरिव ज्वलंस्तन्मार्गे निरीक्षितवम
लेशप्रपद्यजनैर्यैः ॥ ७१ ॥ आलोक्य भार्गवमुदत्वरमर्घमर्घ्यैः भीतं शृणोति मनोपस्पनमास
सादं रामं भवंतमभयं समविवर्तयैस्तवाणी वौरौलिप्तगौनविहृदमस्त्रः ॥ ७२ ॥ राम

रघु
८
७३
73

स्वदेर्वलखणोज्जगतोल्लेःस्मिन्नवतपालिमिरभाक्तरपकपव नामस्मितामवल
तोविजिहीर्षुमस्यकीर्तेःगुणाणधनुषोद्दलिनेपरीते ८० सङ्गंविधायममचापमिः
मेममदलमारोप्यमार्गणाग्रदानपकर्णमूले १सकृपवनपंप्रतिवाक्यमस्मैनस्मैव
सेष्वधनुराहृतगात्रवोपि ८१ ततेगगमणलटतोस्रममोह्ववीर्योमैत्र्यामसतत्रविवि
योज्यतमित्यवादीत् वधोन्मेषग्रजनुरप्रतिवद्धवेगोबाणोयमाशुकलमांगतिय
हृद्येते ८२ तेनार्थितोमुहूर्तरूपाश्रितजातिहृतैर्वीरोविचार्य्यविरकालतनपोस्तुपेतां

७३

यातस्मैवपरिहार्य्यतनोस्तमोवंसंचित्यतेस्तमुमुचेविविघ्नितंतदग्रे ।३ तस्यामुमो-
वनमिषोरधिमन्यमानोगत्वाम्यविग्रममगाविवयिप्रतस्ते भूयादिदंदशरथात्म-
जमग्रमेयवीर्यैर्नियत्नस्रषिंतरयांबभूव ४ तस्मिन्नातेतेरणकृविःमरुत्सैतिकान्तो
कोत्यातदैवशिशिरेनवपल्लवश्रीः श्रुतर्द्दितोकशिशिरानलनुःप्रथर्थेवप्रेवसंत-
तिलकाघतिमर्गहूतं ५ प्रश्यपथिवत्स्पतिःकतितियामाःस्यमल्लुभाप्तणकारिके
मगुष्य प्रविशदवतिजेदलाणोन्तकास्येरनुमकदामममचंद्रिकामयोध्यां ६ वनमा

रग रचंदनसारसुद्रवशुद्धसौरभपेशलेकमनीयकांचनकंकणादिसुभूषणांचित्रयाकुले
दृ ललितालिसंकृतिमंजुलस्वरमूर्छनारसिकगीतिकामदलेनधैर्यविशालनोर्मनोहृतकस्म
७८ नोज्वलगीतिका ॥ ९२ ॥ श्रीरामादिग्रन्थवेशनमहोवैवाहिकोत्साहसंग्रहगीतदत्तसु॰
74 शर्मपानकवरीयस्यस्मतीर्थेङ्कृतो: सर्गः श्रीरणवीरसिंहरचितः ॥ ७७ ॥ दिष्टसंसेवा। मु
स्मिन्संद्वीरामकवेः कृतावुपगतः संपूर्णतां सप्तमः ॥ ७ ॥ इति श्रीमत्महारा॰
जाधिराजजम्बूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीश श्रीरणवीरसिंहविभुना ॥

दिष्टश्रीकृष्णदेवशर्मणःपौत्रांतगीतपुंडरीकग्रप्रसिद्धसर्वालवंशावतंसश्रीदुर्गाद-
त्तात्मजनन्दवेणीदासकृतौरघुनाथगुणोदयेमहाकाव्येश्रीरामादिमिथिलाप्रवे-
शवैवाहोत्सवायोध्याप्रवेशादिवर्णनोनामसप्तमः सर्गः ७ ॥ श्रीः
श्रेयोदद्यात्सरामस्सलव्यमर्वकलस्यमः तस्यैवारम्हःप्रशांतात्मापूर्णेन्दोरिववारि-
धिः १ तदास्त्रमित्राकौशल्येनस्सुभेक्षमुपस्थिते श्रुकस्मान्निमिलितैःभूतांयथैर्भीन
गमेद्रुधैः २ जयश्रीजगतीधृष्णींस्वार्हमाज्ञायराघवं तेपीत्समाणोःवसरंतस्यतःप्र-

२७ षितेश्व ३ सपत्नीशंकमानाभ्योपलितक्षुलनोजरा तस्यताभ्याभिवादिशकर्णमूलमुपे
द युषी ४ सावीतविषयस्लेहाद्दशांतनस्योतगस्यतो निर्वाणायेवतस्यासौदीपस्येवोदतीन
७५ यत् ५ ग्रामेत्यस्यभुवोभारंभवत्वंभवभूतये विरेम्यन्कवतीमेनेताशुपस्कृतिमशियो ६
75 तयोः सलत्स्योरिवसाविमश्लिस्यतद्धियेः तत्रैकविषयाःप्यासीज्ञावनार्थीवजैमिनेः
७ नावलामंत्रितेमंत्रेमन्यतेकृतबुद्धयः विपर्यैतिलणादेववितहूमिर्द्धियोषितो ८
सर्वंगापीतिभूभर्तुर्निलिल्पेनितरांतदा मंत्रभेदभियाकिंवास्मागायेत । ९

७५

त्मनोभवि ९ मंत्रभेदात्समुत्पन्नेत्म्यमनं भूमन्तोऽशान्तेः उपायैरपि सामाद्यैरप्रतीकार्य्यमे
वहि १० उपक्रमे विधेयस्य विहतस्योपसंहृतौ मूलमेकोऽमहीशानां मंत्रो वेदविधेरिव ११
सविशिष्टस्य मंत्रस्य भ्रंशः संहितो मंत्रवेश्मनि विशेषात्तोयराशीशो गुरुर्विद्यामिवाद्रिभि
त् १२ स्वपदेश्ववणाश्चादेशा मेरा जीवलोचने अभिषेकेसमिच्छामिग्रवेपदिरोचते १३
इति श्रुवाणं काकुत्स्थं ततेवं सप्रतिसांप्रतं पलत्वत्कृत्विवात्मोपि राजस्मूलं यतो जगत् १४
इन्द्रायते त्वत्कुले च प्रतिकूले च मायते राजते योहिता वारेमश्रियाराज शाहभाक् १५

रग धर्ममेवाश्रमन्तः सन्त्राजानः सदैवसनातनं सदैत्तःसर्वसंपत्तेरिहलोके परत्रच १६ महा
६ यानज्ञायते चीर्णैर्नियमेनानुवासरं विगान्तेचीयमानोहिपरमाणर्मसीयरः १७ गा
७८ ङ्ग्यश्रीमरितोहेत्वर्धर्मोलोकावनात्मकः राज्ञोजह्नुतनूजायाहिमवानिवसंमतः १८
सधर्म[redacted]स्याश्यनगतोहृद्देदैवतःसमंपदः शशीसर्वकलोपेतःश्रेरेमेवपयोनिधेः १९
धर्मश्रवृत्तयेराजाभवेदस्यतमोद्दिषः विनिघ्नन्निरमुदितोदयन्नेनोंशुमानिव २० स्व
स्तिकर्माणिराज्ञोऽयततन्नवैनैववार्यते नदेवतृप्यतेराज्यंयजुर्मीरहतोविनम् २१

७४

क्रमविक्रममूलत्वात्तस्मानतिसिद्धयेपुरा प्रह्लादोवुद्धिनाभाव्यंतेनाप्यासवतागमे २२
मनयोविक्रमन्मूमिंभुंजेतेक्रशालीविरे केशरीवाविराद्येतिकेवलंपौरुषंश्रयन् २ ३
वलवानपिसन्नद्धोवुद्धिमानपिगृह्यते प्रशान्तः सोपिवैर्गैणाश्शूरोःनद्धश्चवांजसा २४
प्रकृतागमसंस्कारैरज्ञातमपिमन्यते नोनाथकपदायामः पुत्रैरत्नमिवेशितुः २ ५
तिष्ठतिसंस्कृतेराज्ञिदुःशापापिसंपदः संभृताविमलेलोकान्तरस्यापश्चवांवुदात् २६
मपश्यन्नपिसंसागेराज्यश्रीविनयादिभिः गुणैर्नैयेनसंस्कुर्याद्राज्ञानेष्टपृथिवीपतिः २७

१७ सहायान्साधयेत्सर्वैः सकार्यप्रणयादिभिः दुःसाध्यमपि प्राप्नोति ससहायो हि भूपतिः १८
८ उदात्तसत्त्वं सम्पत्ते सत्कुले च प्रियम्वदं सदागाननमद्वैतं मित्रं हंसमिवार्जयेत् १९
११ किं मित्रेण न हितं श्रुते तत्र यत्नोऽन्याननयः स किं योऽर्थं कृत्वा स किं स्वामी यो न सम्पृणुते हितात् २०
सत्येकृतविद्योऽपि वाजिविद्यां समभ्यसेत् तां विना पंजरोद्धो विशुकसार्थस्य पोषकः २१
विक्रमविषयेत्स्यासिन्सक्रमं शिक्षितेति हूयैः जयत्यसतीत्वत्र ब्रह्मान्तोजसायोऽस्त्रसाधनः
रत्नानीयत्नतो ग्राह्यं पाणिगुणसम्भावयेत् प्रकृष्टो नित्यशो गोगस्लोकेनाप्पि नोच्चलेत् २२
७७

तेजोःवरोधसमतासावधानःकशाग्रेय दिक्कानर्हुप्रलोंविघ्याशुंचलोग्रांस्त्रिपातिको २३ ४
वल्गाश्रेदेपद्धरधीराःप्रसाधयितमुम्मिकाः वीथीश्ववल्पयेद्वाहंमुखेस्मिन्हंमहीपतिः २४
मलोहमार्गेगात्मनमार्गेयोतंतमंकिते तेजनःफेनांकुरस्पामसननप्रीभिर्विवर्तयेत् २५
परीक्षणेपदीयाव्याक्रमानांवाहनेःपिच मेंद्रमद्रमगाख्यानामपिगंभीरवेदिनो २६
मत्तेमदोन्धवंमाव्यमपिमध्येमहामतिः मातंगमाश्वपैत्रैवमदितोपिमहीपतिः २७
ग्रश्वमविघयाश्रुकोःऽप्यश्रुकोःस्वागमेरयः वालयत्ताविनोदायजन्मवत्सश्रतांप॰

रा॰गु
६
७८
78

स्थि ३९ शास्त्राभ्यासं प्रकुर्वीत विजये स्मर्नगाधिपः येनांजसा जयत्याशु शत्रुंसंग्रामे नावसीदति
४० सदा विक्रमिणा भाव्यं नित्यमर्थान भीप्सता स्वगानिवस्वगेहेषु राज्ञापि विषयांतरे ४१ १
प्राप्यते परमा संपत्तेनोद्यापयतातिमान् नयाम्नतापतेनापि हरिणाश्रीरिवामरान् ४२
शत्रुनिःशेषरूपो नीत्या सविद्यो बुद्धिमानपि स्वशंकनीयः शत्रूणामाशीविषइवाविषः ४३
शत्रुघ्नानं न वेदस्या निगृहीतात्मवोखिले समनंतरमायत्तेसिंधुरत्नानमार्थ्यतां ४४
शास्त्रादिविषयाधीनं न कुर्यादात्मवान्मनः स्वगोभशालभामस्यमंगौतै राज्ञपीडिताः ४५ ५

७८

योनंगेनापिकामेनसंजीयेताजितेन्द्रियः कथंगृहस्तमात्मानंगात्मसन्नह्यात्मजयेन्नृपात् ४ ९
कामःक्रोधेमदोमानोलोभोहर्षश्चभूभृतः षडंतरंगोरिषड्वर्गश्चेदसम्यक्कृयोजितः ४२
हृतार्थानिंद्रियाराणीन्निगीयेत्मादसंविना निर्विकल्पेनयोगेनयोगीवपृथिवीपतिः ४ ६
कुर्वंत्यात्मादितेकर्मसमदास्तैःत्यनोदिताः आत्मनैवात्मवंधायथगावोक्षेदंयथागजाः ४६
यथावस्थितिसंरत्नत्यर्माथौकाममाश्रयेत वातपित्तेकफधंसिभेषज्यमिवबुद्धिमान् ५
प्रजातविद्यामहृहृसंयोगोपरिणीपतिः निरंकुशोमहात्मापिवनदंतीवनश्यति ५।

१७ क्रियंते व्यसनायालं दुर्हृतैस्तैर्दुरीहिताः साधिताश्चापि कुर्वंति व्यंजनानि फलोद्भवः ५२ श्ला
दू घनीयानन्यगुणान्सर्वान्दूषयन्त्यवनीपतेः व्यंजनस्य दुराचारः कालकूटनिषेकवत् ५३
१४ वरौषधवन्यस्यैवैर्यो दुर्विदग्धोन्तलावात् तत्रागोत्तरं नैति नीलीरक्तश्चांबरे ५४ य
79 याथैवालेपिमतो तदाश्रेयस्करो भवेत् तस्माद्रूपरागीणहेषी न चेत्प्रभुः ५५
तदात्विके मूलहरे कदर्ये पृथिवीपतौ प्रत्यवायस्तथा लाभः समवायो न कस्यचित्
श्रुतोऽधर्माविरोधेन प्रयतेतार्थसिद्धये यः सदार्थानुबंधेन तस्मादर्थस्य भाजनं ५६

७४

यत्नेनापचितं तीर्थं तेन संभावयेत्सुधीः सविनश्यपत्यशोषेणामयुल्लभमिवात्मनः ५८
ईदृशानोऽपियोदृष्टिं तद्धेतुं ज्ञात्वयं चरेत् भवंति भावनात्तस्य स्वस्य सा ग्रान्यसंनिभाः ५९
प्रमादीज्ञातसारोऽपि स्वपैरैश्वमन्यते केशरीव मदैः क्षुद्रैः भयैः श्रान्तपदक्रमैः ६०।
कृतोपदेशां शास्त्रपियानाश्रयं ते श्रियेऽपिताः शयालमेणापमिव संपन्नाः शास्यापंक्तयः ६१
उपायेन विवेकिनस्तं मृदुनाणुमाश्रयेत् कंपयन्नेव सहसा छिन्नमात्रशल्यकवानिव ६२
मधुदोहदयां उत्तानम्नोऽगेनिदधत्पदे शनैरपीडयन्मूलं मधुपाश्ववभूरुहम् ६३

१७ श्रत्नुरत्नतियोरत्नात्रदत्नात्मानमग्रतः राष्ट्रं विवर्द्धते तस्य सचिरं सुखमश्नुते ८४
ह वालानाम्यंतरान्नेभ्यस्तेभ्यो रक्षतानवन् सस्वादुफलमश्नाति मालाकार इव द्रुमा
८ न् ८५ उच्चावचेभ्यः सर्वेभ्यः कंटकेभ्यः स्वलयं रतन्नेले ह्वंगोथी मानानामनूलेयतोः खि
80
ले किंयं कोष्मसनक्षु किमसमाप्रतिकारितं क्रतोदोषांत्तु वाह्लीवत्स्योनित्यंविवि
नयेत् इर्वलस्याक्रमेधायदयाद्दानं जनेन्द्रपः ग्रस्संतत्नलात्मापितोवेहरानमादहे
त् प्रयोक्तोपभवत्तो राज्ञादंडकोधाक्रकारिषु तेषुतूपशमोनित्यंमुनीनामेवभूषणं ८६
८०

यस्यात्मशक्तेः सदृशौ न स्यातां क्रोधसंमदौ सोतिक्रमत्मगौ नित्यं स्वसत्त्वमेवजीवति ॥
दंडनीत्यामिव त्रय्यां त्रय्यामिव विवेकवान् वार्तायां तत्र वद्धूयादानिविलिकोनराधिपः ॥
सद्गुणानां गणस्वखाम्यं त्रिवर्गग्राममभूषितो सेवेन समयापेतां गीतिं नीतिं नितं विनी २२
३षशक्तिवलाधानैं गानामेकं रसायनं सर्वांद्दितामपथ्यं मिषाङ्गुणमवतीभ्रतां २३
यथार्हं स्वपरं ज्ञानात्मो स्वषड्विंशद्गुणं त्वयं त्पृयते सुपदं सद्भिः श्लेषादीनिव सत्कविः २४
सत्रिवर्गं च षाड्गुण्यं त्रिवर्गपरमैः सह योवेत्ति वस्तथा युक्ते स विजित्यपरांश्चिरम् २५

र गु केन्द्रगा यासंपीरितज्ज्यपलद्वाणीसदृग्लवाः सद्विषोवशायमाशुयथा वैतंस्मिकोद्विजात् ॥२९ ॥
२ दीपस्येवमद्वन्यलेमहलस्सनपेत्नयात् दशांशाणतदेवालंभोक्तेनत्स्नेहस्संपदम् ॥३३
८ रिपुं येत्तणाभिन्नः स्वांगारंघावकोभवेत् भोगीवविनुत्तोयायीनिहृत्तः परवेश्मनः
81 सुर्यविन्नाडमूकांयमन्नाद्याहृतिवारकः भवेद्दत्साहृवांलीर्थंयुक्तवारोप्यथिर्दपः ॥ ९
कुर्य्यात्स्वडरपिडुर्गातिसंपन्नात्मायुद्यादिभिः स्वयंतसंश्रयेनत्रनराडुर्गेनराधिपः ॥८
सन्मनुष्यमहाकोशंवर्द्धयेद्वर्द्धयन्नपि कोशंद्विराणभूरिविप्रयोनृपः सोधिकोभवेत् ॥८

८१

प्रायः स्वल्पविभूमीशः संग्रहे सैन्यकोशयोः । अन्नकाष्ठतृणादीनां कुर्यात्संग्रहमण्डले ८१
सकोशाः कृतविग्रहाश्च संतद्वीराः सहस्रशः । शक्नुवंत्यंतरायेन्नाद्यान्तेरान्नमयःश्रमात् ८३
नलयंत्राणि कुर्वीत पर्वताग्रेपि भूमिपः । नतिष्ठति तृणं येन विना यज्जीवनं नृणां ८२
अन्यथापि भूभृतसीम्नः समीपेषु स्वदेवले । स्थापयेत्सर्वमन्नादीन्तत्तत्राविहरतः ८३
शुभः स्वास्याहनस्ववेः संगी प्रकृत्यं गोपि वाकृट्टः । हृतास्येपि षणाहोः स्त्री चाकृते
नोपि चारटक्क ८४ बलमंहलिसन्नाहोवर्मवातपि सर्वदा । भवेच्चत्वर्वीये राजा राज्ञः ।

रघु
१८
८
82

ह्नेविचक्षणः ८७ यथार्हवर्णैर्विन्यासामंतस्त्वल्लोटयशिषां सोऽभितोशीलविशणाः
नयेन्नीतिपटीश्रयन् ८८ इतिसर्वगुणोपेतेरामेराज्यार्पणोंवरं सोण्णाद्यास्त्वभिषेकाय
मेभारंकुककमाचिरं ८९ तथास्यहिंवचस्तस्मेनिशामश्रववशिपं प्रतिवक्तुंसमंचायदः
शास्मेऽवसंरदद्दौ ९० अथसोपिसमेमामंश्रेमंत्रिणाग्रेनयोर्द्वयोः उवाचविनयोपेतां
गिरमर्थगिरीयसी ९१ गुरुणागदितेपुत्रकेमधुनालमुदीरितं शिक्षितेनापिशिष्येण
तत्वजिज्ञासुनाततः तथाप्यर्थप्रकाशायमेवमेतत्प्रयोजिका उपासत्रसमस्तानां

८

मान्येवावतिरस्तितः ९३ पतद्भवःकृतेरर्थमन्येत्वमसवागपि साभिसंधिःसद्दोपा॰
यासेनिद्रासास्पतिर्यथा ९४ समेयपिसमुत्पन्नमुत्सादहतितिजांकुरे श्राहृत्यसर्वतो॰
रतेदहितातपवाततः ९५ प्राप्यपुष्टतमेप्रज्ञावारिसेकंसमन्वितेः सहकारिभिरा
हृद्धैःसफलायोपकल्पते ९६ अतोविनिश्चितायेनतेपुरात्मविधीमता तस्यसा॰
ध्याभवेत्येवभविष्यंत्योपिसंपदः ९७ कथमप्यकुर्वतोनात्मस्वल्पंवाःप्यकिमपुरु
षोरोहतस्तलंनात्मवपुषीह्वापरात्मिको ९८ पुनीहयेवत्रयीशूर्वंचतत्रैदयतापदं

१७ नरेन्द्रेण प्रबन्धोयं कृतिनैवार्थसिद्धये ९७ यद्यप्यातो यथयत्नैर्बललक्षणाख्येन नाहृद्यं लभ्यं
द साध्यनुसंधेयाः सूक्ष्मधियो योगविचक्षणैः ९८ सर्वस्याः स्वार्थमग्नत्वेन्यास्तस्याल्लाव्यर्थमत्र हि
८३ तथाप्यागतस्तकोपायैः साध्यमार्गेतिसूक्ष्मये ९९ यातत्वे साधिकानत्रकापरंपरयाः
83 पिता साताह्यपीटस्वं सिद्धे तत्वरीयेलभते त्वयं २ एकोपि भिद्यते भावैरात्मा शंभुः
शिवैरपि समनोभिरिवानेकभेदः कोऽद्भुको वाद्वितैः ३ एकाश्रयानपि बहून्दुर्जनाः
प्रतिरूपकैः भेदयन्ति जलानीव कुल्याभिरिव कार्दकाः ४ संहिताश्चेन्न भिद्येर

८३

न्त्रिताःस्वोच्छ्रुरोधसा आपश्चाग्रयंतेतेसर्वेतम्नतत्समाश्रयात् ५ मित्राणीवप्रियाला

पाश्च्याश्चविशोषिताः स्वेपरेनप्रतीयंतेतेरिपवोवद्धरूपकाः ६ अतःपरीक्षणीयौतौ

सर्वतोदितमिच्छता मित्रामित्रौस्वनिर्णीतौस्मरतात्मजनाकृति ७ कृत्रिमःप्राकृतः

अपिसहजस्त्रिविधःस्मृता तथाद्वितौयोमित्रेचामित्रौस्यातांनचादिमः ८ उपायैः

प्रतिकार्यौतौसहजोरिर्नशक्यते प्रतिकर्तुंप्रवर्धद्भिर्विधुदभ्रिरिवांबुदैः ९ सपत्ने

पिचसापत्नैःसापत्न्यश्रीःसदाक्यतेः श्वेतीनांपृथगभावेसपत्नीनांतदुःसहा १०

रा तस्मात्त्वमसशत्रुघ्नो भरतोप्येतमर्हति सुयत्नादीक्षितिकैकेय्याः स्वमिज्ञायाश्चापिवाक् ॥
८ प्रभोः सर्वविदस्यास्य शोरोयदुदितं गुरोः सेयं चिरादधीतस्य ज्ञेयाशुभ्राणि कैवमे १२
८४ नाविचार्य्यं किमपि स्वयं चोक्ता वभूवुरपि कोधनैः श्रिया कर्म्मणी प्रतिविधानमन्या
84 या मे त्वं वंपस्मिव निर्गते जले १३ जनयन्ति भयं स्वदाक्षण्यारम्भमात्मनाप्रपि संस्तताक्रि
याः गतयो विनिपातयन्ति हि स्वरितां स्वचरिताः स्वरोपमी १४ न स्वामान्यज्ञानान्कवि
दपि विना तेन विद्विषो प्रवृत्तिर्वस्तुनो ऽपुनरपि निवृत्तिः कृतधियो ॥ स्वयं दृष्टैव स्त्वन्यापि

खिलयतोमुहुरतिमतिः कदाचिन्नसंशेतेक्वचिदपिविपर्ययस्यतिलकं १५ अपिदृष्टा
धिगतेष्वकृतमप्यलंविपरीत्यतमसाधुनतिष्ठति नविषयेऽन्यगिरामनुवर्ततेध्रुवि
मपवविचारविरुच्यते १६ प्रगाकृतारंभमुपातकर्मणोविधेरनुष्ठानमनुष्ठितंतवेय
विशेषमात्राविनियोगसंपदंप्रकुर्वतेकर्महतेऽत्रमेधिराः १७ विशोभतेसोऽखिल
कार्यवर्गमेत्वनिवृपितोगैरिवपंचभिर्जितैः महीपतीनांप्रकृतिप्रमादकःस्कंधेरिवा
त्माश्रितवृद्धवर्त्मनो १८ अनेकधाकृतैस्सदाबलेनयत्नाभिनिवेश स्वसंक्रमसत्केकः

रग
८
८५
85

यीभियेवतस्युगात्मभिः १९ श्रासनान्युन्नतानीतणायैवैतेगाश्रितानीतिदेमानिदिक्

क्रमात् योतुम्कोपिनिसंभवेन्नोविशेन्वंडकालेकथात्वमदीयस्यका २० संयुतः

सोन्तर्मैर्मेत्रिभिःपीठयेतत्रभूमीमते श्वेतगाविश्पतद्रयकैःमानिलोःश्रिर्धयापाद

पे २१ नौश्वतिगावरांशिवरंमंदिरभूमिमतोर्विशदे श्रप्रतिशाहमतोहिपदंमं

त्रकृतैर्दपतेर्भगितं २२ श्रनुपेनमतैर्विनिश्चयोःपुपलब्रमचतस्यसाहिता क

रणीयविकल्पवारणंकिपदामस्यवसर्वलाभता २३ फलंमदत्काण्येमसिद्धिरेति

नोतत्प्रयोगेणविनोक्तमादृतं उक्तंतितस्यार्थविदोऽपिनीयतेशिलामहत्त्वैर्नयथैक
दारुणा २७ तमस्मात्मपदेऽभिषेकविषयेमंत्रेणाराद्धोलसत्दुर्गादत्तसुशर्मपानक
वीपुत्रस्सतीर्थ्यक्रोः प्रष्ठश्रीरणवीरसिंहविभुनाऽऽदिष्टस्समंवासितनश्चंडीदासक
वेःकृतावुपगतःसंपूर्णस्सर्गोऽष्टमः २८ इतिश्रीमन्महाराजाधिराजजम्बूकाश्मी-
राद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीकंठकृतेउमपथ्येरत्नांतर्गतपुंडरीक
पुरप्रसिद्धस्सवालवेशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मजनतव्यचंडीदासकृतौरघुनाथगुणे

रघु
८
८९
86

इत्येमहाकाव्ये श्रीरामराज्याभिषेकार्थं नीतिनिरूपणो नामाष्टमः सर्गः ८ ॥
श्रीः पौरप्रियस्याभ्युदयोक्तिरासीद्राज्ञोपि सोपक्रमिरावणस्य विज्ञेपरं नोपगतापित
स्मात्मस्वैकमाल्हादयदाशुपौरान् १ तेषामत्यतो वचांसिप्रियमदेवमभेयतयामसर्वगये
त्प्रभाणि स्वांगरूपथापीति मृथानमेचे स्त्रीषोपि नैवार्द्दति सर्वगामी २ तेषांगिरोत्वे
भविताभिषेको रामस्य संशुश्रुवुरागताये तच्चेतितेभ्योपि निशाम्य हर्षात्स्वाणुःप्रेम्णा
नपदामहर्षाः ३ तच्चोत्सवःसोतिविजृंभमाणो ध्यानोविशङ्किः परिशुश्रुवे तैः वे

८९

श्रोदयपर्वणिवर्द्धमानप्रभ्रस्यनिस्थानश्वांतुगाशेः ७ तन्मंयगाकेकथनायगुप्ताः
प्रासादसिंहद्युतिमभ्यकरोद सेनगृविकानिद्गगाणस्यकुञ्जादेवातदेवाग्निशिखेवरु
द्धा ५ सासर्वतस्यंदनसारसिक्तांगुलांवितानैर्विविधैरयोध्यां वीत्पावगुण्यापिक
नोभिषेकंरामस्यराज्ञैस्तवरितारशासाम ८ सेनप्रत्यनत्तेतमपिप्रसिद्धेनावस्तावतेजः
भुविमेयराजे तदायन्नतत्वंप्रतिरुद्धमंतः सास्रीविधीवोद्धरमुद्भवाम ९ संजातदृष्वा
पितिशम्पतत्स्मातहाकायकुलोरगराजदृष्टा श्रोत्रेमुद्भर्मसौगामग्रविज्ञामोहेम।

१७ ह्रीचानश्चानंप्रपेदे ८ भूषणानितितिह्मानिरेजिरेतन्मुवौषधिपतेमुपाश्रयं वज्रमौक्ति
८ कमयानिभानिवारोषणाद्भुमरदितयुतेस्तदा ९ पंचबाणवशगोऽवनीपतिर्वीरुधाम्
८ मिपतिंतांतथाविधां तांचमामुदमियाययथाऽकोशाद्धीरुभूमिपतितांतथाविधाम १०
स्वमतीवरूपांविपन्नगीनतुतिःसीममहाविपन्नगी उदपश्यदसौविपन्नगीग।
छु१२ दितासामतदाविपन्नगीः ११ सा येस्तामितापीहतेर्भ्रमरताम्यामितापीहते
कोविदाम्यामितापीहतेतिर्ह्रुणोम्यामितापीहते १२ तयामसंभ्रतस्वरैः।
८

प्रमादितामुद्धर्मैर्द्धतरूपेणासन्यसंगरेणापस्युराप्रतिष्कृते वरद्वंयंतदेवसातिकोपना:

पुनः पुनर्वहिस्वकारावक्त्रनो यथोरगीरमायुगं १३ नवसैकेनरामसम्वासंवनेनिर्वि

वेकाययाचेचतर्दिकामा: निर्दयानेननिर्द्दैहतामात्मनोनिधेवलैकशोभामविष्य

फलो १४ सकैकयीकृतपरितापशांतये रघूत्तमस्तामभिषेकसंभृतिं उपेक्ष्यामा

सतरामयोध्ययापरोपतापायमतंनभावना १५ पितुःप्रसन्नेनयथागमेमहीदत्तं

पुराप्राप्यपातभूतले रामोनिनार्द्दामपिमाक्ष्मरादंदेगच्छाटवीभूपतिदेशमादरा

१ग्र ते ॥ सोऽवकृत्तनरणार्हमंसं वरे वल्कलेसकविकैकवीकरात संगृह्य सदयविद्वैः
८ स्तनतिर्विकारकृतविगाणितैर्जनैः ॥ नत्वा रामः पितृपादौ च मातॄः सर्वा गच्छन्नुच्यते।
८८ स्मात्तगच्छत सेनाः नेनाप्येषपञ्चाश्रयात्तश्रुतलापवंतेनोविचक्रेःस्यविते ॥ यामस्या
88 सेसंविरहं तीनवभोगाः त्वांतर्हीनाद्रुममपीघस्त्वबभूवुः तन्नी भूतं भोजगुणाम्यांबर
ला संयांग सन्नायेवाल्वगमत्नावनिजापि ॥ इयमवतिहृतापिवारितातोस्रम
शरीघविशेषकोमलांगी परिजनगाडकदत्तभीतिलोकाधिपितिर्हिकेकयभूः।

८८

सिपालपुत्री २० स्वादेशाणपुत्रजातनूण्वविलसमंतूनिभृत्यापयः दौमाणिक्तितिपे-
नसंभ्रतिकृतेदत्तानिनवपोटदौ लिखित्वत्रिवप्यतिरामपदकेसीतापदांतर्हिते सोथ
नमुभुवोयवल्कलधरः सीतानुगोलक्ष्मणः २१ प्रवत्रमस्मात्पितरेश्च सीतयासलक्ष्म
णोदर्शितपितृभावनः सदेरकारण्यमगात्पयोध्वोविशत्ववीरोनुमहात्ममानसे २२
नटादितिनीशेपिफलोन्मुखेममनेहृतात्मजन्यात्मजनविप्रयोगतः विमृशपश्यापंपरम
मकेवलेवपुर्विसर्गोक्षममस्तनिष्कृतिं २२ ततोभुवमस्तमितेनांचकमेःतौकेहि-

१७ घोसमस्तमितेनो घोषितसकलक्रमाग्रोतमसोसंख्यासिवानसकलक्रमारो २४ भ
८ रतेसहस्रासमिताब्दमात्या: कृतिमारिसहस्रासमिता: जननीसहस्रकलानेमौले
८५ गनायथनसहस्रकलाने २५ समुपागत: सनिशमप्यपिब्ध: शमनेतथाविधम
89
भूहिमुखे: तिजमालोचनतपासततोपिचकेकयाधिपभवात्मभव: २६ प्रतिलो
भितोपिमुहुर्तूर्निलयासत्पश्रियार्थ्यगमनेनरुरो: सुगमेनवानिजकनिष्टतयावि
निवारितस्वसमुमोदभरशाम २७ प्रवैरदिगग्रहतिमित्तकयाम्बितयायियाम

८५

परिवेत्तृतया अविज्ञविवावादिन्धृतेरादिशान्नतमेवतेप्रतिगिरिस्यमुखे २८ तातासि
तातनाततोऽतीतस्ततसत्तासितः सततः सततः सेतेसेततेतेसेततेससः २९ ससेता
त्समातेत्वमायात्ससेनसदस्यः स्वसानुस्थितेतोसदस्य निदेशाज्जुरोःपाण्डुकामानिदे
शाऽग्रयाचेयिकामाःऽवैतेस्यायाचेत ३० पकात्तरपादः ददद्दाददद्दादोऽदातेत
तोऽतानतोऽतितत्वत् यथाऽयथैयथैयाथीमानःमासिःसमासयसौ ३१ तातेततेतता
ऽतेजनातेऽतोऽतोऽतितोऽतितनत् नतेतेततततातैतज्जातोऽतोऽततततेजनत् ३२ श्रि

१७ रमाश्रणिपायतयोर्युगलेप्रययतन्नथिदैवतमेतदिति ३२ नंरिपुरेप्रविविशुपयथातल
८ मावमतस्यहृदियामिकवत ३३ मातुःपापस्यात्मनामेकहेतोरज्ञातस्याप्यात्मभूमीवि
९ हारः भ्रातृजैर्वैस्मागमेवितथस्त्रायष्ठितेनूनमेतच्चकार ३४ हविरुग्धमलता॰
स्ववनस्थलीक्षपगतेभयेतेभरतोग्रजः जनकजनामहितेतानिरवर्तयद्धनफलैः सरा॰
मैरिवसाधुजनः ३५ सवनस्यतिमात्रमेकदाविनिस्त्ववनच्छायमुपेत्यभूमिजायाः श्व
शयिष्ववनश्रमादिवांकेसविहायाहितलक्ष्मणोविशंके ३६ वसोजौविददारकांतन १०

90

त्वरिक्ष्वेदेशभूमीभुवः पौरोभागपमिवाचरन्नितितरां मैंदिद्विनोराघवः काशांत्वमनु॰
मोचतत्वमततयांसेवोषितःसर्वतो भ्रांतोप्येकरदेशोव्ययेनमुमुचेतस्मात्मतस्मात्मनः २७
मविविंचित्यगांतिविधेःपुनर्भरतस्यागमनेविशंकयाच अजदादतिमन्निधेःस्थलीवि॰
ततोतांप्रियकस्त्रैनैःप्रियां २८ अथाःतिथेयीकुशलेशकोशलापतेस्तनूजोनिवस
त्रवैनौकसां कुलेष्वसावापतदद्विणादिशंसवार्षिकदैखिवतिग्मदीधितिः २९
तमन्वयंतीशुभमेशुभाननाशुभेनतावाभयराशुभावात्मके सदन्वयासावकृशापि

१७ वारितापघोयिनातेवगुणानुरागिणी ॥८॥ तदंगगागेणमहगंथिनाटवीसमर्पितेनो
८ रुधिया ॥ नुसूयया प्रकाशिषुष्पलवकोपलनमयुञ्जलातयासर्वेगुणानुसूयया ॥९॥ व
५१ नच्छायरमे ॥ स्तपोभूमिनातामहार्षीदकस्मात्राणेविरायः भवत्राववस्मागतोवारि
९१ वृष्टिमयेपादागमेभास्करस्येवभौमः ॥१०॥ पुरःसाध्यमेवाहणंभूपर्वेइप्रभातोमकेका
यमुग्रंवहंते नमालोकरागमोपिसत्यंशगासंप्रकुर्वन्नुवाचेतितैसौमित्रिमाराता ॥११॥
जातामाताकृतार्थावरमतिरघुनाकेकयीमध्यमामे पशंपतीत्वामनायामि ॥

५१

वसद्दितमृगीनेत्रजिलोचनाभ्यां पश्येममां वेपमानां जनकनृपसुतां रत्नसोंके विषः
सो पत्नीमेवीरबाताहृतनवकदलीदोलनामाक्षिपंती ५५ रत्नाकोपैर्वरामोदिः
तमतिरभसाहत्मणोऽङ्गः सदोघः संरंभो भ्रातृराज्ञावतिसदिभरते राज्यकामेमतिहु
ङः सांकेतेनास्तपस्यो रसिनिशिततरे सायकं मूलसर्गे ग्रावग्रावैः वनीधैविरवि
भूतकृषाजं भमेदीवववज्ञे ५६ नमशास्त्रवर्यं विज्ञुष्मनाववमर्थश्रद्दोनिवञ्ज्ञितः ।
इतिनायमस्तुद्धगंधतोनश्वाहूषघतेकिमाटवी ५७ सतत्यैतततः सीतयालक्ष्मणेन

१७ ःनयोऽवस्थितिः पंचवटग्रामसीम्नः अनन्यामनुष्येथ ततः स्वयंकृतामिवादेशतोऽङ्कं भ-
८ जातस्मरविंध्यः ॥ ४७ ॥ सरसमसमीरसमूढपरागाविहंगविहारविशेषितभागा पंचवटी
९२ शिशुपल्लवरागात्कस्य मुदे न सदा कृतविरागा ॥ ४८ ॥ इति वदंतमनंगनिपीडितातमत-
९२ लेपुरुषादपतेः स्वयमाः अभिससार ततः स्वयमेव गौरी मलयजातमिवातपतापिता ॥ ४९ ॥
जनकजांतिकपर्वतमाह्वयो विगदितात्मकुलाविगतत्रपा इति स देवमदोः शृणुणः स्वि-
याः किमपि पश्यति यन्नतदातरा ॥ ५० ॥ कृतदारपरिग्रहोस्मि वाले बलिनं भीरुभज स्वमेः

९२

तुजाते नद्गणेनलिनीदलायताक्षेतवताह्यपनदाकटंकनाहं ५१ मातज्ञोरसिमस्श
माश्रुगेनविद्यापंचेषोःप्रचलितमानमाःनभिज्ञा भावेतङ्गदितगिरोजगामतांणंश्रु
णींतीनडुपतिवद्धपाणिशाली ५२ मान्याधालवकिमिदार्थ्यदामदासीभावेनान्यदपिग्र
राःश्रुणोलमेव शसुकापुनरुदयातमेवतेनस्त्रीनूपाद्ममनुनिवारितेवहत्या ५३ सी
तायाश्रितमनुपतिहृतीगुनलांसेंभंतलणपविटखैसोममभावो नित्येःत्वामधिकमता
मिवानुपेतश्रेयोकालवमलेसमुहृशःसपत्नाः ५४ नमनुभविष्यामिफलमपुवैवम

१७ चिविद्धितस्मिन्नजातसंवशुंप भद्विगिभव्यभयगाभवलेषेन्वितत्तिमास्तपदस्मृतिमा
८ त्र ५५ कंपवंदगायस्तुपवगेकेनिर्विशतीनामितिनरलादो पशपलिकघादित्तितना
५३ यंसामूर्पणावोथ्यासमवगुशासीत ५६ तांवमधनिवशाहिकृतेतिसंप्रविशपविद्व
93 नामिरकार्षीत लक्ष्मणेलवनतोवसिकर्णीनउनेनगाहितोऽतिविद्रूपं ५७ मालः
स्याषकृतिभयानिकापितस्माद्धेतृष्णद्विगुणीतमेववक्षिदाने प्रेगल्यांकुशामदृशा
त्यमित्रमैतोमनेभाविवसमतर्जघन्नभोगा ५८ उपक्रमेरक्षुतमस्यपात्र ।।

५३

पानकानने प्रसूठवीरभूरुहद्विरौनवंमदर्शयत । त्वरायमामस्तष्वगणाय भूषणायपि-
कोलसद्विरूपणाः निदर्शनच्छलात्ततो मनसिप्रियौ ८० हृतालहनमुखाः वयवांताम
गैतेः श्रियमूरगुराने यन्कच्यादकृतांतविशेशिनेष्यामामसतदेवमहमद्वं ८१ निशा-
चरालेतसदूस्तपोः प्यथतमेकमेवप्रतिषेधयमारुवे प्रयुप्यमानेदहरणः समीरयते
सुमूर्छभिरलेकमपिलवेकथा ८२ प्रयुक्तमप्याशु त्वरेणाहृषणंविधातकामेनकि-
मप्यहूषणं तमसवलीकेदिसनेनवैलततसमिद्धवाणायलगोलकेप्यने ८३ त्वरो

१७ हमित्ययारश्रणः स्वयं त्रिशिरस्कामरुद प्राणांते रामबाणाग्नौ प्रायश्चित्तमिवाकरोत् ९७
८ मनुष्यानभयान्मा पिपिशिवासंवादनोत्सुका गृध्रच्छायानपञ्चाथः सत्वं सद्यः पवादि
९४ नी ९८ दूतानामपाहृतांतगाराणां सामान्यभाजना प्रभूदनमगोचराधराकबंधवेधुरा ९९
94 शत्रुभावपिवंरश्यानं नेश्रयमाशर्मतरुः प्रहृतिमम रश्चुणाश्रुगानछरत्नमाममभवतः
स्तूर्पणखैव केवला ९९ नासाकर्णविकर्तनान्त्वसरयपेमामपदानोवपाहीरा।
णां वर हषणात्रिशिरसोंतत्स्त्वर्द सैन्यतयात् निष्क्रम्यादकुलेजनाश्रयमपि ।।

९४

ऋत्वाततोग्ग्वाणोमेनेमूर्द्धस्याछवेणानिहितंवामेंपदंपंक्तिशु ९८ एकत्वंजनंते नु
न्नानेननुनन्नेतोननानेनोंऽनतोनुना नानेतेतोन्ननानैनानानाननननानन्तु ९९
हिर्वेजनं ममैनोनाममेनामननामाःऽनमनेनमे मानुमाममनुनामेनेनाममनाम
तिनावमे ॐ त्रिर्वेजनं नोदेवाहानवाहादिविर्दमिदमनेनादिदेवाह्निनेना न्नो
नाहानोनदीनादवनिदवदवाहावदेवान्नवेन्दोः नोदेवहंह्लिनोवामदनदमनवि
हेवदेवाहुनाहावन्देहैवंददानेनदननवमुदेमाननवान्मेवमानं ११ ऋष्हर्वैवेचि॰

रा अभृताच्चमृगणातिगृढमारीचपदेनरक्षसा यथात्मनाप्रेषितचारुचर्मणारघूद्वहो
दे दूरवनेःपवाहितः ११ प्रलापमानेनमयाविहन्यतांविचारयन्नित्यपितेनयानमः
५५ नचास्तितत्किंमृगपात्रभूषणंतयाविधस्याःस्वहननेमदीप्सितं १३ ममापिकोऽ
95 मोघशरेणताडितस्त्यजन्नमन्नद्युतरंद्रुतावह यथात्मजेलक्ष्मणोहितिनिस्वनंनिशः
म्यसीताततमुदायपत्ततः १४ मरावणोलोकविरावणस्ततोतिलीयशैलोपवः
वात्मरूपधृक् नहारमेताधिजवेनजानकीनिनाय्मार्ह्नारिवैंदवीकला १५

५५

सराममेलक्ष्मणाद्वार्थ्यंपुत्रकप्रजल्पतीताभितिसंतिशृतितत् जटाघुषापितणाविन्न
तोःध्वनिविद्याणसापुष्पकमाश्रितोगयो ॥१६ क्रमस्यसर्वंच्छंजनेनजटाघुयउक्तिः ।
कःखगेःवाद्रिविद्याजंफान्नेदेडंदणातियैः दथन्नोःपाःफभीमायैर्लवाशोषाः
सिमाःहृदू ॥१७ योलक्ष्मणोयाममसतामसीतांनियोज्यचापेगुणितामसीतां कुदृक्ष
माथोवसतामसीतांददर्शशालामितलामसीतां ॥१८ वनेवनेनुपतिसौवनेःवने
नदानदाःश्चेषणातन्यसौपयौ इनाश्रताचाशुनतोःभितोःभितोदथादथानोसजटा

१ग्र नराग्रुषे ११ चतुःपादयमकेष्वव्यपेतमादियमकं यथा स्वमन्त्रकं समुपेत्य पः
द लिलिंसमासमानेपिरणमतोन्तरां विधाविधायात्मवतेगेनिधायतेविलूर्विलूनेस्व
९९ पदेनिनायमः ८ तदेवमध्ययमकं यथा मदङ्गनेजवतोजवतोदिनेगुरुकवे
96 यवतेयवनेदिने श्रमिणानेस्ततः स्ततनत्रयं पाश्चितमेदननकदनकः स्थितः ८
तदेवान्तयमकं यथा श्रयतस्मगुचेर्गिरिणागिरिणानिदनसागपगाशिनाशिना सवितः
समासमावभौवभौसमसंभावनकेःकपोकपो ८८ तथैवस्तयोर्यमसिमनोमनोरथंजये

नयेह्वाः ह्वितयोस्तयोर्व्यथात् ततस्ततस्तस्वभूस्वभूस्ततः शुगाशुगारोरिववालिवालि
ने ८२ ससमेयसमयेनममंससमंनतुजनदातुजनदारदयेरदयं उभयतोभयतोयस्मिते
स्मितंनटवधीरवधीटतुतंतुतं ४४ त्वायात्वायाचवैमैवीरएमततमतयोर्वर्द्धमानार्द्धमाना
तारातारायिपास्मारतपतिपतिताः भूतयोः सातयोः सा सग्रीसग्रीववाक्यादतिव
लवल्लनैवैकोनवैकोनवैरेर्भोडुंतागेतामवेडुंसमदयदयनमारुतीमारुतीरे ८५ सहमा
सहमारीव्यतनवोततनवोः टवीः विविन्वंतोः विविन्वंतोयुस्तेतनाडुयेस्तदं ८८

१७ द्विपादयमकेष्वव्यपेतमादियमकं यथा मलञ्जानलकीहृताः सवगाः सवगाश्रयि
ह वीतविनावीतविनाशयाविघ्नमासत्सुरागताः ८७ तदेवमध्ययमकं यथा श्रीः प्रवि
५८ तेषूत्तमवोदन्मानसंयातितानापातितलघुच्छकेषु केषूत्तमजागमनेषितेसंभाव्यतां
भाव्यमुपेत्यचिते ८८ अन्तयमकं यथा शङ्कानतकुलगोत्रेशरदसंपेनेकदाकदा शु
पुङ्गावमतोवाच्यास्वाभिरयोस्वमतामता ८९ वंशास्तुसहपदसवगाकुलपतेहेज
टायुर्धीवीयोभ्राताज्ञातानामशरणाशरणमुपगतस्यात्रसर्वस्यशातात्रेहेहृदर्शी ।
५८

वनदयितनमोघस्यकस्यापिनाम्नासंपातिःपातितारिश्रयितततितिरितिप्रारूपदीक
पीन्द्रं ९१ एवमाहृत्यापिकेशुश्रूषितेयथा हृताहृताभूतनया॰॰नयान्नयान्मताम
मारामममताममताममता: वंयंवंयंमोख्यतयातयातयाञ्जतांञ्जतांदृशुमिताममिताममिता:
९१ आहैवैकरूपतायामर्षितञादियमकंयथा मातृमानाववशिष्टादशास्यालयेस्मा
दृमानापदत्रायतस्येशितुः मातृमारीवतेनस्वयंरोपितामातृमायावलिष्टादिस्मवै
शितुः ९२ तथैवमध्ययमकं निशम्यसंपातिवचोनतेनतेसमाहृतासेनसदोन्नते

१ गु न्ते सपक्षयामाः विलसोनतैः नतेहंसैरेवपद्मागणतेनतेनते १३ तदापतेयपतेस्थिय
६ स्यमाकृतेकृतेनेप्रगाच्छतोः च्छतोमधुपेस्सालेविश्रिताश्रितायतेः हलंच्युताः च्युताल
९८ नेन्नकादशादशाननेनेहृष्ठणस्थितेस्थितेवडुकृष्मानवेनवेः पदे १४ पतन्सर्वमस्मवहि
98 ताः वृतेरभ्ययेतयमकंदर्शितं अथचतुर्थपादेभ्यस्तस्मादियमकंयथा लाणवारि
यः पयोनिधेस्तामोऽढप्रतिकूपिकायहः लाणलाचरमज्ञमतितेतालाणलः शापथ्वैसम
रतमे १५ तदेवादिमध्ययमकंयथा समुद्गमुलंच्यसमुद्गयासतामशोकवाटेयां।

समशोककर्षितां निशाचराणां॥ भांसनिशाचरीकपित्तनस्यलेलतांसततनस्यरोदत ९ ९
तदेवांतयमकं यथा किमाद्दायतच्छोकवह्निवनौकसद्दाहेनिद्दाहेतितांमावनौका
निशम्य॥ गिरःक्रोशंतांकावनौकायतोगवणेमंसमात्याःनौका १० तदेवमध्य
यमकं यथा ममममनोभ्रमणषकिमुच्छिलोनदद्दनोऽभ्रमयंनततुम्यस्त्राः सदसितनो
भ्रमतीतितिहिभूभृवोभवतिनोभ्रम ए शुचोनलः ११ तदेवाद्यंतयमकं यथा दा
हणाग्निरितिनातिदाहणाणकर्मणोवदतितेविकर्मणः सोमिकाद्युवरस्यसोमि

र ग कामगृह्नीहृतुमतोऽभ्रमगृह्नीः ११ नरेवमध्यांतयमकं समस्यमिहकियंतंतिष्ठ।
द मामानयंतंमधुपतिमृषिवेशंदेविशीघ्रंतवेशं विमस्राकुकलिदेशंयाम्रियातेऽस्य
११ देशंस्वमतमगातिविशेषंप्रत्यभिज्ञानशेषं १० आदिमध्यांतयमकंयथा स्ववेग
99
वास्मानसवेगतोऽसवेस्नुतमपाङ्गःकस्ततलतोःस्नतः विदग्धलेकोऽपि विदर्ग्धः।
कोविदोऽमदर्शयद्राममदोऽसमसोऽमदः १२ त्रिपादयमकेष्वव्यपेतमादियमकं।
यथा ननयामतंप्रद्विजमाशुनयोननयानिधायपद्धतिंभूमिभुवः ननयामिनी।
११

शवरितस्ततदाः मतसंगमेमनाभिमानभृतः ॥ ९२ ॥ रामारण्यगमनानुज्ञागमथराघवोह
तिशैलसनुर्गोदत्तसूनुशर्मणानकवरीणवत्सतीर्थेकुरोः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभु॰
नादेशस्थसंतवासितबंडीदासकवेःकृतौतत्रनवमःसंपूर्तिमायात्सर्वम् ॥ इतिश्री॰
मन्महाराजाधिराजजम्मूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीकु
रुक्षेत्रमध्येरेवांतरगतपुंडरीकपुरप्रसिद्धस्थवालवंशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मज
नवबंडीदासकृतौरघुनाथगुणोदयेमहाकाव्येरामारण्यगमनभरतागमनो

१७ ताः॥ इति हयग्रीववधाख्ये दिवर्णनो नाम नवमः सर्गः ९ ॥ श्रीः महार्णवं तत्र दि-
८ व्योन्मत्तां गतं महार्णसं दीप्त दिवौकसां गणं तदा समीताप रिसंगमोत्सुकस्तदा न
९ चाटः सगरः प्रतीक्षितवान् १ ऊतौः पतनात् रूपयाः सवेगमाः ऊतो विकर्षितस्तवाभि
तो वरं वलोत्कटास्सवितो भटाश्च वयं ग्रुपुत्तापि मुदं समवन्धुः २ तमम्बुपङ्क्तिः
तमघां वभूव गतैः सचिवैः समयां वभूव न केवलं तैर्भुवि संबभूव दिवि पि संवाय मघांव
भूव ३ वललवोद्वीचिसमहत्त्वधर्मां महारयां वेगविभिन्नभूरुहां सवाहिनीं वीरमभगी

र्योयथाकृतस्वतोरेमतिमस्विभूस्तद्वा ४ किमुविरंशुविरंहविरंवचोरघुपतिंस्वपाः
तिंस्पतिततः इतिमतंस्वमतेविमतेमनाकवनमोवनमोःवनमोवदत ५ मारः
मतरितिमारयिवंयेमारकाथपरिमारयमेतो मारमेस्वतलमारलिकमारमा
लिमतिमारमवंधीत ६ विभीषणायग्रयेःदणायविदतणायश्चियमदणाः
य मनावणायतितिमीदणायश्नीत्यणायलवलद्गणाय ७ मतेनमाकंमवमा
पिडगंमांसमनमारोणनमाकणोःकणाव किमानमातोंद्विनमामभेदनास्त्विन

१७ साक्षोवनमारवानपि ८ यदारक्तहृद्दोहणान्तुंरीदशाननस्यतो तदातदाकपीकः
८ पीस्थ्येरोःस्थ्येनतांनतां ह्मेनिरेशितैरमोघवीर्यरामसायकैः सरास्त्रभावर्णांवर्णांव
११ णेतणेद्दतेहते ९ ततोदशास्यस्यपट्टप्रबोधनेथनेनसंतर्ज्जितमानसोध्यगः समेत्य
१०१ कुंभकर्णमेशपालकंसमस्तवंजागरंणावकारते १० धुवंमे रामानीकंलंकोपांतेवि
लसतिवरमतिविलसतिवरमति सीताविनंरामकोडेवरकविरमतिविरकविरम
वति ॥ स्वयंप्रणयापूयेनयस्यामतिमतिजितजितरतिरतिमतुमतु ताभूवेकावीसो

१०

हेगादतिदतिविधिविधितितिरित्निमयमय २ रवनिर्धूतदेवौघपशणलंकांशृणोष
किं अशोकवाटिकायांत्वंप्रतिशालमभंधुति ३ सदामवर्णैनविभासमानयासः
मानयाशंविनमद्विशालया विशालयाः मेस्तयपासमालयानमालयाघ्यहृताव।
नौकसां ४ सदावबाधेत्रवेगैरिवास्तपैः सदावबाधेत्रवेगैरिवास्तपैः सदावबा
धेत्रवेगैरिवास्तपैः सदावबाधेत्रवेगैरिवास्तपैः ५ नववेनववेतरिभातरिभा
वितनेवितनेतनवलेनवले नवेरनवेरपिशुनेपिशुनेमतदामतदामिषतांमिषतां ६

१ग ततविविपपरारामममन्यन्यकाकागगननववनानाततत ज्यज्यनाजा ललननतता।

८ यायाः४ स्तस्तम्यम्यमामाक्रक्ररमममनानाननववावा ७ जितानकिंविश्वजिता।

९१ समाजिताजिताभवेकेनजिताविनाजितं जिताम्रस्याविजितापुवाजितानवाजिता

सामजितानवाजिता ८ स्तनयाःस्तनयानीनासीनासीनंगकेप्रयातेयाते यायाया।

यासतिनाभूमीभूमीदिवोवमेतामेताम ९ वलेनदमितेमितेकषमतेमतेसवक्रलेः

क्रलेर्भुजभुजः कपिदितिभुवांभुवोज्वलनताः१नतातवप्रोः प्रोधिज्वलति १० १०२

एवमभाषमाणस्य रावणस्य पुरः पुरे सुग्रीवस्तिष्ठतोः कस्मान्मे कुम्भं गामिवापतत्
२१ अथ गोमूत्रिकया सुग्रीवरावणयोः पुरा युद्धं सुकंथमैरावणागुत्समासादङ्क्तेर्वि
विचैःपुरासिक्यभाजे सुकंथगौरावणमुत्समासादसतेस्तविचैःपरारिक्यभाजे २२
अथ गोमूत्रिकाबंधस्वरूपम् अस्मादेवाभ्यागतिचचमपि ॥

सु	कं	थ	मै	रा	व	णा	गु	त्स	मा	द	ङ्क	ते	विं	वि	चैः	पु	रा	सि	क्य	भा	जे
सु	कं	थ	गौ	रा	व	ण	मु	त्स	मा	द	स	ते	स्त	वि	चैः	प	रा	रि	क्य	भा	जे

१ १
८
१२
103

प्रयाप्यगतेस्वरूपपथ्या ध्रुगमम् विरंभितेदिव्ततनोरुहृद्दृदशाम्पनाम्भोजेय॰

घोघतोरणः शिलागशैलैः परिहेममञ्जैरैभयानकोवानरराजरत्नसा २२ शिला॰

म्र	लिं	ध	मै	ग	व	ण	मु	त्स	स्रा	द
ञ्जैः	ते	विं	वि	भैः	७	र	स्ति	क्य	भा	जं
स्र	कं	य	गो	रा	व	ण	म	त्स	स्रा	द
स	तैः	स	वि	भैः	प	र	ति	क्य	भा	जं

विर्हाणीकृतनमुञ्जरोमहीरुहाप

विहापरिखोमहीधरैः विम

हिंतामननमतेगणाधिपा २१

थिकोपतः प्राहृतभीमकर्मणाम् २४ विविधमानैःतितनोद ॥

१२

शास्येष्ववेशजेतानस्ववेशजेता हतोधरामेप्रथमोयथाहुः सद्भिस्समारादसद्भिस्स
मारात् २५ स्ववेणश्चालितोऽनेकोवेणवैर्वाघात्यनेकशः स्ववेणमोचनादस्य·
वेणस्तत्त्वारवोऽभवत् २६ हनूमानेकपवाजौततश्चसंस्मृतरावत्रसैः राज्ञसैरा·
वृतोऽनेकैरेकैकंविजघानह २७ महीमहीनाश्चमहीमहीधरापराः परंपरां·
शाप्यपरंपरांगताः गताश्रवत्वंश्रवमित्यनुश्रियाश्रियापरांघोत्वपशान्यथीरि
ते २८ समुद्रहन्नाशरवाहवापंसमुद्भिपन्नाशरवाहवापं दन्तोभिदन्तोभिण

१७ स्वग्रगोपालंकाकलंकाकलकोग्रगोपात ॥ २९ ॥ तेनानीतानीतातेनालोकेयामेया
६ मेलोके कीशाकीशाकीशाकोशानुवै: मेनामेनानुवै: ॥ ३० ॥ तत्रस्तस्तत्रसमदागजा
९४

त	त्र	त्र	स	ग	जा	र	वे
स्त	स्त	म	दा	गं	भी	दि	नः
भ	ग्रो	थ	रा	वीं	न	क	र
रु	कं	क्र	प्रे	रैं	द्र	खु	तैः

164

गंभीरवेदिनः भग्रोरुकंथराःक्रप्रैर्वीनरैंद्र।
करखुतैः ॥ ३१ ॥ गजगतिस्वरूपम् श्लोकात।
गोपणादिकागजगतिः तत्राष्टरास्रवानेदाः
तत्रचरताः ॥ नदीस्रवाः दशास्यमाहिता।

१४

पङ्क्ताननवान्यासभास्वरा २२ तत्रातत्रस्त्ररारक्ताः सवानन्दानदीनदाः दशानन
स्यभावान्याह्वितासभापगास्वरा २३ गजगतिस्वरूपंयथा विलोक्य रामाहतमा॰

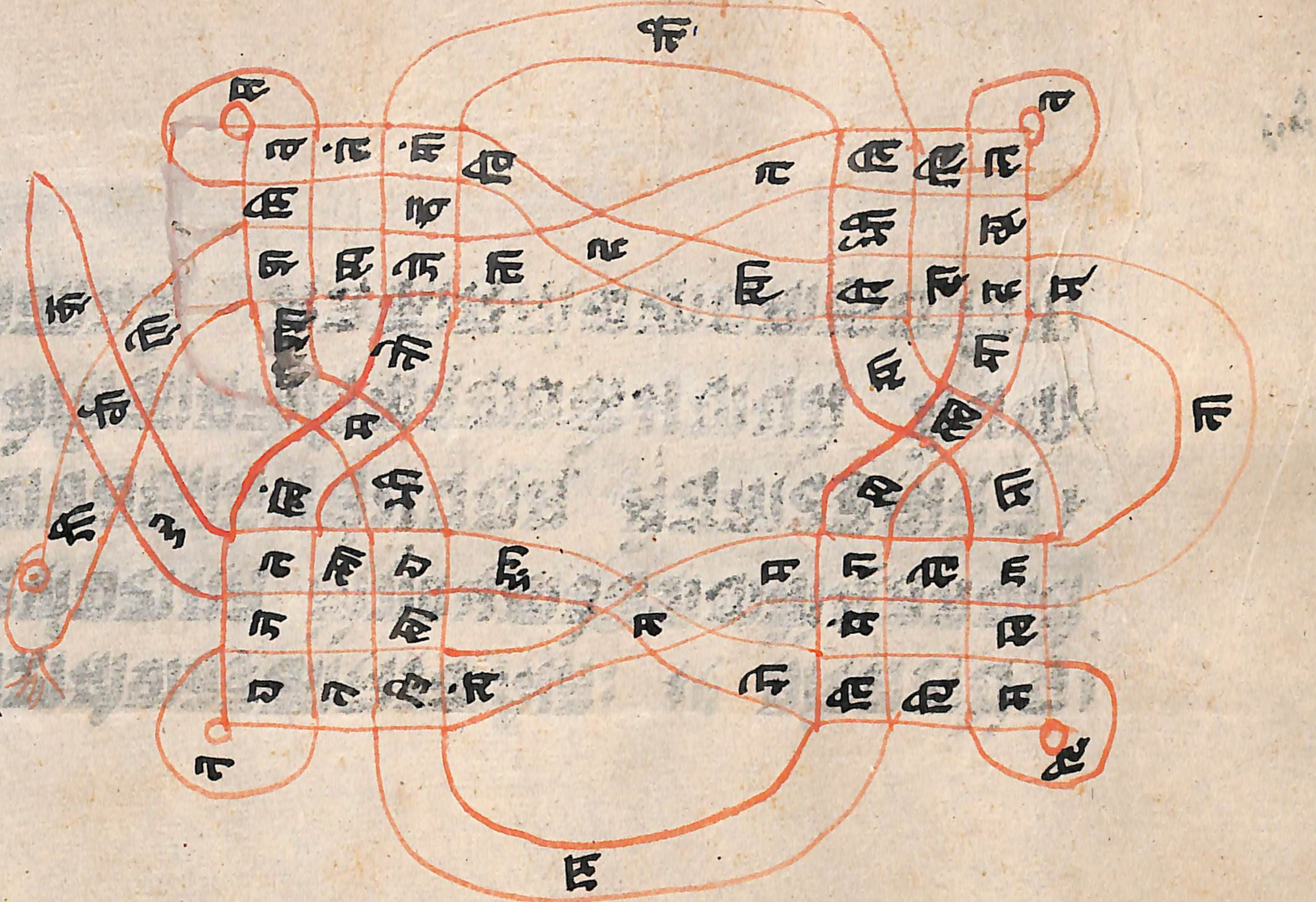
त	त्रा	स्त्र	राः	स	वा	न	न्दा
त	त्र	र	क्ता	न	दी	स	वा
द	शा	स्य	भा	ह्वि	ता	प	क्षीं
त	न	वा	न्या	स	भा	स्व	रा

त्मनेतोविलेवलंविषमोःपुनर्हन्त्यतिश्रमे
ननश्चतच्छोणितमाशुभूभृवेसमाधिकंरा॰
मशिरोत्सादर्शयत २४ तदुपवीद्द्यधरा
ननयाविशाद्भिमतन्नूतपस्यातिसिरत्नतो

१७ ग्रपिपराभवतोऽच्रमस्मत्वराविजनटया ःः जटयेतिनिवोधिता २५ भवंतितेमदा
८ देहाःपतेर्भक्तिर्भवंतितेविपूर्वयापतेर्भक्तिः सदादेहाविपूर्वया २६ अथ
५५ 105 नागवंधश्लोकः गीर्वाणेशस्यजेताहततनिखिलवलव्यूहमाखस्यरामंति
रमविश्वायभीमश्चशाशमिवमवलंमांविहस्यारिदाहम् नागास्येराममत्वे
त्रिनयनधनजनस्वंमनोजेहमानीनिभीरिस्पस्वमागास्वमर्दिमियितिरोमङ्गपर
मानङ्गर्वाङ्क २७ ॥

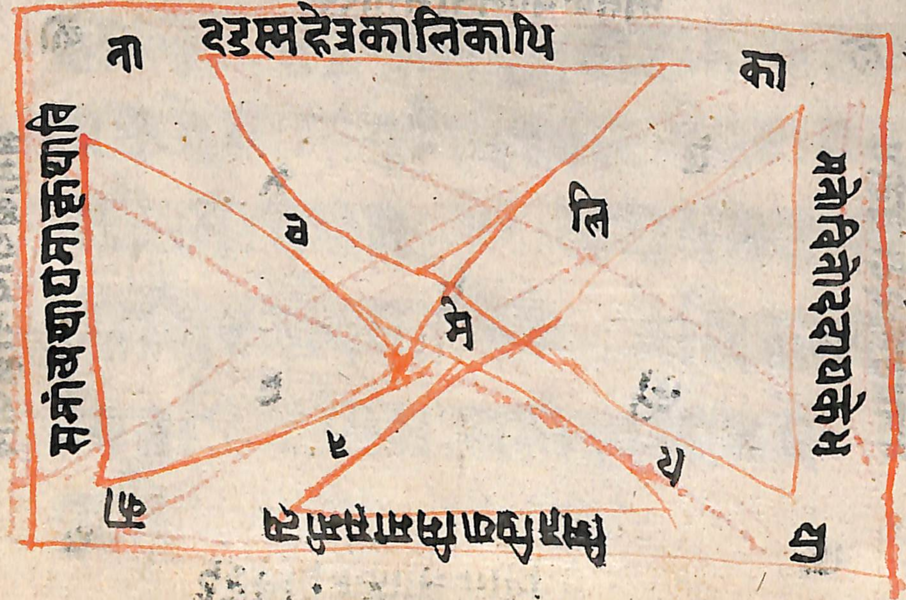
१५

ततश्चिगाहृद्धकलेवशंवरा
प्रभृतमेवपल्लमरव्याघोऽन
दत इतीवरोषाञ्वारदश्रव
सुतः समेचनादस्यपतु।
मेहृमेहः २८ वमौमेव
स्मारंभांसिसोधिविस्फार

१७ घन्यन्तुः कीलालवुडदोज्ञामीशाहृद्कालश्वाभितः ३९ मोविजदायेष्व।
ट छकवेयामास्तुनिवेशपादर्शीयदागात् नोगणभृमावेवशयानोभृततयायै
८८ 116 पंक्तिमवालतत् ४ः श्रयचतक्षामनवंथपयम् मेचनादइस्लहेत्र।
कालिकाथिकालिमे मेलिकामनोविनोद्दायकेभयायमे मेथया
जितप्रियामिमांममीत्वकानमे मेनकाममांव्ययायमाक्रुयाविना
यमे ॥

८

अथचक्रकामसनस्वरूपंयथा ॥

इदमेवचक्रकामसनचित्रमुपरितन
रेखाचक्रयथोगमंतरेणाङ्गमरुद्ध।
यत्नामचित्रंभवतितस्यस्वरूपं
यथा ॥

२ गु
२ ८
१०

सभयमभौयरागीसतविशिव
गणैर्दलितततनु पतित्वमना।
भुविविदयेत्वमद्रोखमतित।
या ७। भातिस्ववर्णपश्पम।
गात्रिभालगनासास्यादरपंक्तिः
७८ वक्त्रछायाविलसतितया।

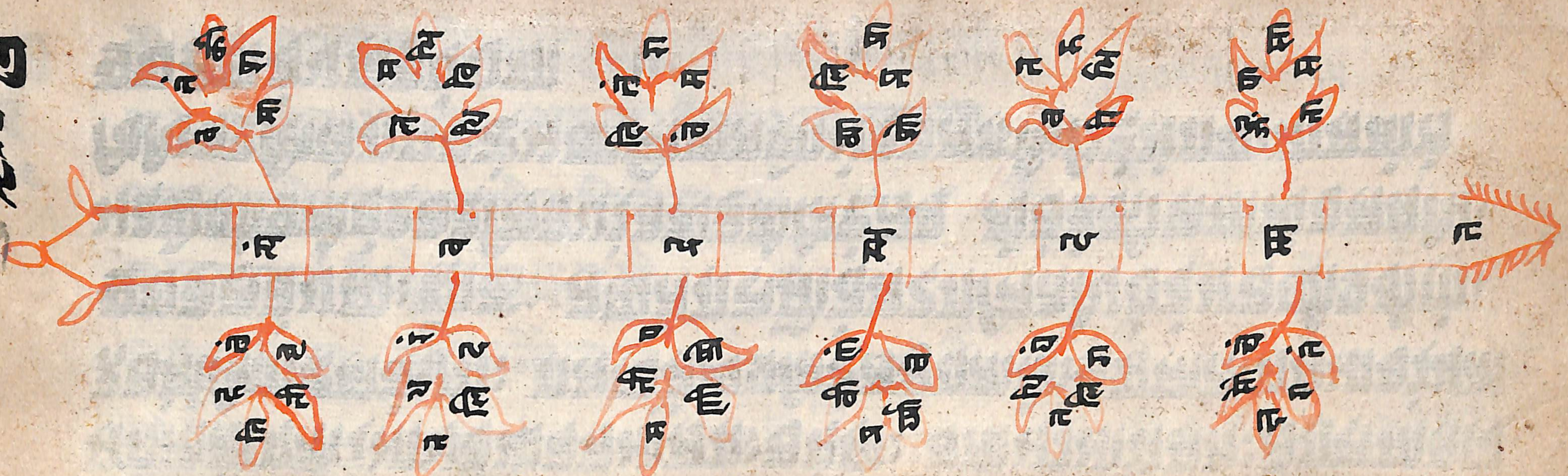
हृत्तश्रीरप्यधिकरुचिरा भांत्यंगानिप्रवृद्धस्तभयोः शंकांकांविस्मजनकजे ८ २
भवतियदास्यंद्युतिमत्करकांतिस्थापिचरणयोर्विमला यस्यभवेत्सविराग्र।
र्विज्ञेयश्चेत्सुशोभ्यार्थ्याः ७७ हृत्सत्वनेः पिकस्तभयोरपिद्वयोः वाङ्कद्वयीश्च
भमतिस्रुप्रभावती संदृश्यतेचविलसदंगयष्टिकाशोकंजहिह्वलराद्दि।
तेवचोमम ७५ कृत्वातद्विरसुपधिप्रयोगहीनामालोक्यापिचसरसं।
स्वयंविशेषात् श्रुंभोदध्वनिसृत्केकिनीवस्माभूत्सुश्रीशतिपदमाप्रहर्षिणी।

रागु
द
१८
108

हा ५९ स्वागताभिमगिरिमार्द्दे मित्रांनी निश्चली
कमनसात्रभवन्मा यद्दालोकिरघुनाथपदा
ब्जगच्छकोस्पनगनोहृदिनेना ५०
सथ्यसवर्मोस्मिवंपस्तोकहूयी
पुगावढूस्थः ननोवनोकस
स्तोनेनेः भिनः ससमासन

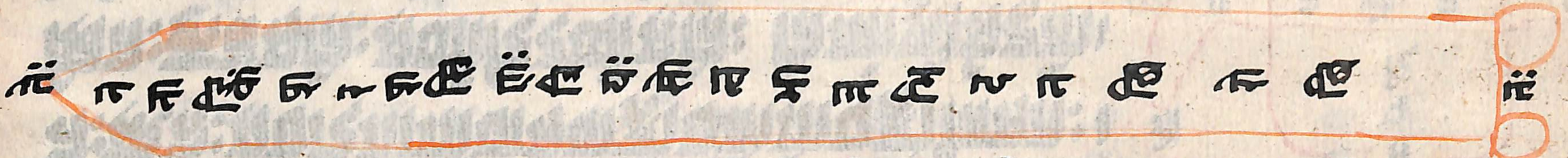
समंतात्केमतारंभाभवभावनभास्वराः चर्मस्थः वताभरंभाममसतः स्वरात्तसामव
ङ्कवर्मांकितहृत्तवंधराः रामस्यैतत्प्रतिहृत्तमुपयतात्सेऽभुश्चसातः समभावरंभता
अथहृत्तवंधस्थःश्लोकः नम्मतेरात्तसौहेमदगलितनिपिथंदंभवर्णाप्रवीणं॰
भक्ष्येणाप्रतीपंदवदलितथरंवत्यहृतीतिहृत्तम् त्यंवंतंकीशमात्यंवलमभि॰
विधिवद्वतिवंरामवल्लभव्यालिश्रामशोभंदवत्तस्फिरिदंमंगयामासतांते
अथहृत्तवंधस्वरूपंयथा ॥

अथनागोन्मादकगरुडवंधस्यपयंयथा॥ स्वस्ततोस्यत
नःस्वस्तःसपदिगोगोपानपाङ्गोपगोगोपङ्गोतिमतः।
स्थितःकृतमतिःसर्प्यादिदर्प्पासतिः॥ तिग्मांशोर्भद्रतो।
पिवंधनमरेहंरस्यतेत्याद्धतेरामोवंधहरःकृतत्रक्त्रसि
तिःश्रीणोपगोपातिगोहु॥ ७९ त्वमविभ्रमकारिणावणे
गरुडाः॥लोकविलोपिकामति॥ उरगाल्लमेनत्यगोधित

१७ त्वाणदास्वक्ष्मिवाभवत्रयोः ॥ गुह्यगरुडध्वंथस्वरूपंयथा गुह्यगतिविचेविलो
८ मानुलोमगन्याशावेथपघम् तेननाद्भिःशारशस्त्रिणाविचयः सोत्वभात्रभिद
॥ नच्छिरोच्छितः तच्छिरोःछिनदीभिन्नभात्वसोःपत्रिणाञ्चिशरशंकिनानतेः ॥
110

सलत्मणेकोत्नमिताग्रलत्माणामहाश्रयत्वेनकृलोकमाहमः भजोपयानेहयि

॥

रेक्षितेशयेविशायनिद्रांगमितोःस्त्रचाद्रुभिः ५२ ततोःत्तुंगंकोपपरिस्फुराधरोऽ
णायकुंभस्त्रवसंदशाननः प्रबोध्यमस्रैषयदत्सवानयोनिगृह्यलंकामविशाल्कपी
श्वरे ५३ ततःसुतेनार्धमुदंचतास्वसुःसमानतेनाःकारिमरामसमाहृणोतु किमीर
शाजीवतनोऽपुनर्यथागभीरंकाद्भुतोगरिकोगिरिः ५४ सनिर्हृयेनाःसमयेप्रबोधि
तोपियेलिमामेवमितीपिवानयं शयालरेषोतिदयालरागतंशरैःसनिद्रांमहती
मशीशयत ५५ अपोपेःपणतन्निशाचराःस्ववमानाःस्ववकोटिष्टुद्वताः रजसा॰

१ग निकाराश्वानिभृत्वलिनात्सुधियिरापगामहते ५६ हतप्रवीरोपितनोदशाननोचः
ट लक्ष्ममाधायमनोमनोरथं जयेद्यमेतेद्विभयेननात्मनोव्यपेनवीरोःस्वलयेपिश्रु
।।। चेति ५७ नमागतेवीदशनिवर्णयाद्यवेलमग्रहीत्समस्तमाशुलक्ष्मणः श्रवन्मदे
।।। मत्तमत्तेगजानिपिण्डंस्फेतेह्रशावःध्वधितोयथाविरं ५८ प्रहस्ततोरपितत्रपारस्पांक
रटितोरिविगणवणतरोपवितन मपदिलक्ष्मणमापविभीषणात्सजतिवंधुरपिच्छल
रोषिणं ५९ श्रपितमार्ष्णमनार्ष्णितमंगुलैर्विनमितानतनुःश्रयमंशरैः ननिमिवाः

।।।

विदधत्स्वरूपाचाऽऽङ्गवृत्तिनादृशि सैव समर्हणा ॥ ९ ॥ नेजिह्वां समपिलीयं क्रौथसंरक्षलो
चने लल्पलोमोत्वयाशक्त्यास्वयमांतरयन्तदा ॥ ९ ॥ ग्रयशक्तिं वधस्य श्मोकेयया ।
वेदज्वालानलाभं वदति मृडस्सैभ्राम पिलोग्रपतांतैते: मोत्वशक्तिं नभस्मि हृदयगात्मे
रचणाचापिरोचे वेदासंवीत्यरामातुजमितिनमुधामानवारोग्धमे वं वंधौ नोमान

रग वैयक्तिकमिदमधुनामुष्टिंवेधादमुंचत ८२ अथशक्तिवेधस्वरूपंयथा ततःस-
२ तेनोरसितोडितोभ्रंशंमहीध्रकल्पेनकृपावलीयसा तयाहमिज्ञाततनयोविचेत-
११२ नःपपातहाहेतिपदैर्वनौकसां ८३ महत्त्वतोमाकततनल्पवेगतःकरद्वयेनाशुति
112
पात्यशाववणं क्रियाग्रवोकेशिविराघलक्षणां ततःसमंतदृपतन्महोजसा ८४ त
मागतंवीक्ष्यरघूद्वहोरणात्रिमीलयंतंनयनेतिविव्यथे विदोपिसौभ्रातृमलेनक
र्षितितयाविधेःनेहमिकस्यमानसे ८५ अथयातिविवेशगातस्वन्यागत्याशामः।

११

रावणयोरन्यर्वाकयोःस्थितस्त्रोतंरमयया तमसामतमोतंसंमतंकेतत्वणाल्व:
ते तेल्वणात्वतकेतंसमसंतंमोतमसामत ९६ अथगतप्रत्यागाविंश्लोकांतरोत्था:
दकं यथा नमेमशास्त्राभंजितंद्धोवगांतेनायेरकोयुक्तिशक्षःदगानां सामानद्धो:
युद्धविधानमातांधीरापत्योमर्वत्वर्वाधिभासा ९७ अथप्रतिलोम्येनान्यःश्लोको
यथा साभाधिर्वात्वर्वमत्योपराधीतामानयाविद्धयुद्धोनभासा नागादक्षःशक्ति
युक्तोरथेनातंगांवद्धोतर्जिभक्त्यामसमेतं ९८ निपात्यमोमिचिमथ्यावदान्नितिहत

१७ स्पदेवैर्दूमितोऽपुनाविधिः गतः स्मृतिं नन्तु सोपघायिकोऽनुजस्य तस्थोऽन्वयथाहवि
र ष्यति ८९ क्विवेशालंकोपिशिनाशितं पतिः प्रलापशूर्ण्णमविद्दत्रिनापतिम् वदं
११२ तिलब्याघ्रकपांसकोटयोयघ्यातयोवाचमनर्गलं हिते ९० गतेष्वज्ञेनमाकृतिमी
113
कृतोऽग्रघ्यातैर्गिरेः स्वंगमनुनाथवेगात् सदिव्यौषधीदीप्यमाने भ्रस्तातशशस्तान
तोराघवस्यनुयातात ९१ प्रथमहीषधयेद्वनमतानीतं महोदयाचलशिखरं ।
तदेवचित्रंप्रभुकविनामांकितं तत्रस्थं स्मोक हृदयंगया महोदयस्तदाश्रीमः ।

न्मारुतेःकाणवल्करे रेजेवीद्यत तद्विद्वंकस्पारेर्नंमनोःनमत ११

जेद्रूकामविद्रारिनाष्यराणश्च्त कीरोगनेनिर्ध्येयाख्यत्तावेःशि

त्वरंसुषेणातदियंलागार्चेका श्मीरजेःभालेवीरवलीरुचे

नकत्तमस्पान्माकृतेराक रोजांतेसोरदद्रासयस

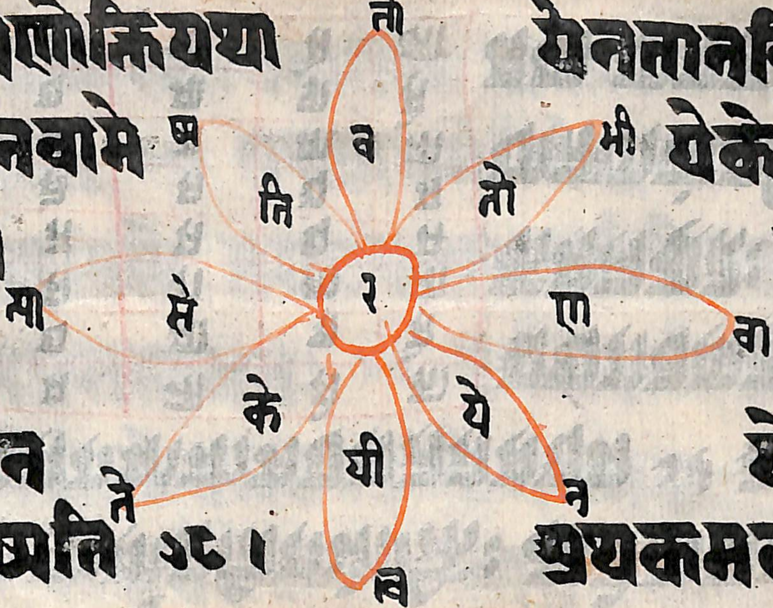
वगिरंसंजीवनीलंहरेः १२ ध्यपर्वतशिव

रवंधसत्ररूपंययथा। श्वनसत्तदानीतमः

१७ हैमेषधोदितैः प्रधानशिष्यैरिव तेन मार्गणैः अपाटि लंकावनितागलोरुहं विला-
८ पभाष्येऽतिशालमादरात् ॥ १४ अथ युधि यमेऽविते करभमीक्षणागोचरतोऽपिनमुप
११४ 115 नीयराजभवनप्रतिहारभुवि जयजयजनस्वनार्थमिदमदस्वयशुभ्रज्जलैः स्तुत
इति संश्रुतायजनैरैस्तपुलस्त्यभवः ॥ १५ चर्चरीकमिवायलोकश्यंतरामवश्च-
ष्यिनी चर्चरीकविशोभितोयमरावणकिमरामकः चर्चरीककसहहस्त्रा-
शुभविष्यतीतिकृतश्रवाश्चर्चरीकसमानननुतिरब्रवीत्स दशाननः ॥ १६ गत ११५

प्रत्यागतनात्यारावणोक्तियथा येनतानविवादेनोदेवामेविदिः
तानते वातनमारनवामे येकेतेवानरमानवाः ॥
कमलबद्धपर्याय कमलबंधयेनरावणे
प्रतिरामोक्तिर्य था रवतोवरतो
भीतोरणवाणरथेन ये रथीत्वधीरकेतेः।
केरसत्यामेरतिष्ठति १८। श्रयकमलस्वरूपम् ॥

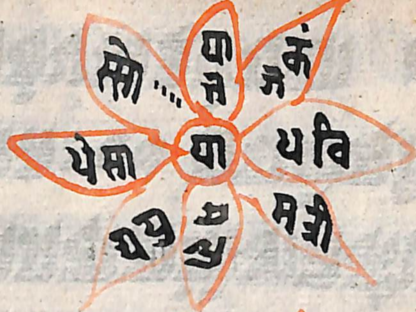

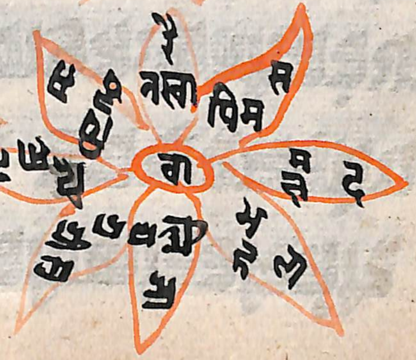
२ ग अथसर्वतोभद्रेणलक्ष्मणंप्रतिरामोक्तिः कासेनाममनासेकासेशामायय
८ माशसे नामारासससरामानामयसन्तन्तसयम ७१ अथसर्वतोभद्रस्वरूपं ।
११५
115

का	से	ना	म	म	ना	से	का
से	शा	मा	य	य	मा	शा	से
ना	मा	रा	स	स	रा	मा	ना
म	य	स	न्त	न्त	स	य	म
म	य	स	न्ते	न्ते	स	य	म
ना	मा	रा	स	स	रा	मा	ना
से	श	मा	य	य	मा	श	से
का	से	ना	म	म	ना	से	का

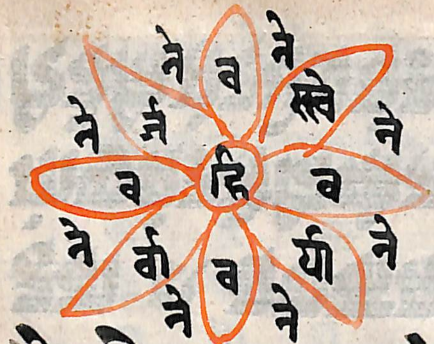
अथरावणकृतकमलबंधपद्यंय
कमलबंधः कमलस्यपत्रेषयथा ।
यातयाकेंजविधयायाधविद्वीमदा
मया यामदाशुशुपेसायायामाये ।

स्तोभ्यपानया ८ अथतत्कमलबृहत्सबन्धंपंयथा अथराम
कृततत्स्तुतिकमलबृहत्स्थः स्तोको यथा वा नतैः स्तापिममः
वावामदत्तमदाह्ववावालिजायग्रसग्री वावाहितासापिम
हवा ८ अथकमलबृहत्सबन्धंपंयथा विजंभितेरामद्दि
मांसुमंडलेनिमीलतिदाड्झिजसैन्यपंकजेवदैत्यदेवान्य
दिवेतिमंदधेप्रचंडवंशाशुरिवाभितोज्वलन् ८ अथता

२१
८
११८
116

कमलबन्धश्लोकः वहिस्वेहिवहिर्यांहिवहिवाहिवहिजीहि ।
वनेस्वेनेवनेर्यानेवनेवानेवनेजीने ८२ अथबृहत्खड्गबंधोय
था मम्मतद्विजंबीन्द्राणवणोगोमूत्रगन्याउनः श्रेणीववंधम
श्लोकोयथा मन्नवंधमयद्गामवाणकीलालवेगतः मववंधामदाद्गाजीवानकीह

म	न्न	वं	धा	म	य	द्गा	म	वा	ण	की	ला	ल	वे	ग	तः
म	व	वं	धा	म	दा	द्गा	जी	वा	न	की	ह	ल	वे	ग	तः

लवेगतः ८४ अथगोमूत्रि
श्रेणीवंधखड्गबंधोयथा ॥

अथवानरेन्द्रकृतव्योमवृद्धपर्ण्योयव्योमवंधस्यपद्यं तांतांरामक्षियपड्डुतराव्यो
मगामेजिरेतांवालैभीवैरत्नलविटपैरुल्लवावानयावाः केतांधामह्वयपडुथरा॰
भीमगामेडरेकेप्रालैरावैस्थत्नरविटपैरुल्लवावातवाप्राः ९५ अथव्योमवंधस्वरूपं

	तां	तां	रा	म	क्षि	य	प	ड्डु	त	रा	व्यो	म	गा	मे	जि	रे	तां	
वा	लै	भी	वै	र	त्न	ल	वि	ट	पै	रु	ल्ल	वा	वा	न	वा	वाः		

	के	तां	धा	म	ह्व	य	प	ड्डु	थ	रा	भी	म	गा	मे	ड	रे	के
प्रा	लै	रा	वै	स्थ	त्न	र	वि	ट	पै	रु	ल्ल	वे	वा	त	वा	प्राः	

१७ यथा स श्रेणीमृगणामकामविशिखैरामर्दिता
८ मायतां सश्रेणीमिव संभृतां सविभुतामाज्ञाय
११२ कौलार्थिनी वक्रेवक्रमतीतिनायविपिनाज्ञा ।
117 यातिवा मैत्रदावेयज्ञे स्वरभास्वरे रवचन्द्रयातां का
मिनीकाव्यं ॥ ८ ॥ अथ चक्रबंधस्वरूपं यथा श्री
रामस्वामिनं हंयायरवर्णोघमशाश्वतमुर्वे हृपयं यथा

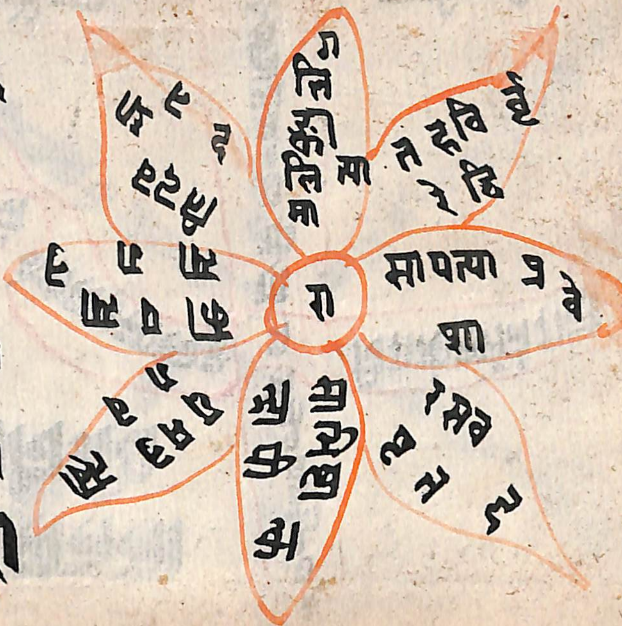

११८

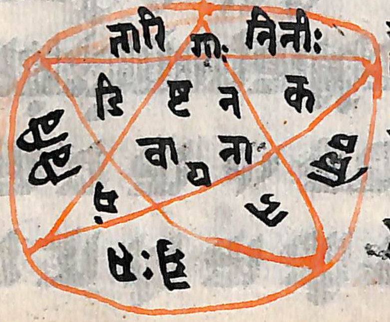
रामो मोचतैरेः शौरैरथिविथिमामेसहदौरैरलंलंकेशस्पललना
ववकमविरान्संतर्जतं राद्वसं संदग्यारिग्रीवथेनविजथे
नेयातितस्मिन्समोमोदीवंथवं हवाणममलंचापं
चमत्कारयन् ८७ सामसमीद्देसहद्वामवाणाभि
ज्ञापरश्चियं सामसमीद्देसहद्धामवाणाभिज्ञा
परश्चियं ८८ पुनः सेनांसममास्वामस्पदर्शी

२७ यत्रिजपौरुषं विकीर्णेर्नेतिलिनीवृन्दं कूटालिगतिसोदि
८ शात् ६९ अथ यत्नवंधस्वरूपं यथा अथ कूटष्टहार्थं
११८ गवणाविहितनलिनीवृन्दपर्य्यापतद्वंधस्यणायम ॥
114 मालिङ्कालिगत्याविहिततनहविर्द्वंहिरीत्यापसाराः
रासापत्याश्र्वेशावसरररसवद्दनछाभिसारा ॥ रासा
भीष्टाल्कपीत्लाभ्रभयययथमनुत्वावगत्यापकारा ॥

कायस्मानुगतस्मावदतिततितिदक्ष्यानदक्कालिमाग ९ अथनलिनीवंधस्वरूपंयथा
अथप्रतिदिशावर्णानिवद्धनलिनीबन्धदभेदिकपि विविडितचक्रबन्धस्वरूपयोयत्तद्धेयथ्य
पययथा गानन्ताजयवाशिहनकताथमवाहगाः नलिनीःकपयोजन्तुःसमेविविडि

ताशिगाः ९ अथविविडितचक्र
बंधोयथा अथमुरजबंधस्यस्वरू
पयथा से ना की श ऊ ला

से	ना	की	श	ऊ	ला	प	ना
पि	ना	की	श	क	ला	प	ह्ना
का	म	की	श	क	ला	प	न्ना
का	म	की	श	ऊ	ला	प	ह्ना

२१ प ज्ञा पि ना की श क ला प ह्रा का ग्र की श क ला प ज्ञा का ग्र की श ऊ
८ ला प ह्रा ९२ ग्रथ गुरुजवेधस्वरूपं ततः सापेक्षितातेनरात्मानीकिनीश्वनः श्रुभि
११९ ममंरयेणापवार्षिकोयमस्तानदी ९३ मपरमतजभवलगैछंदोत्तैरेवयथा समानिनी
119 मानमिरीयंसोमिमिरामवराशिसेतेनांसरसःसमागमे समानयन्मानिजनेनमानितामसीमिलः
न्मानभरानतानां ९४ सरिगमपधनीतिषड्जादिसप्तस्वरात्तैरेवयथा सारिमागथम
नीथमामससासमगानससमासमानना राममधमगारिमाथिमानिनीसापपापपरमाथमतपं ९५
११९

तिष्ठंस्संस्कृवरविन्दं नरयुग्मतिभिर्हितिमृष्टिभिर्विभिदुर्हृतिं इयुग्ग्निस्थलिरुरुयुः
तिंपुत्रिमृतित्रिपि ॥१६॥ लेकाशान्तेपशुपतल्लतोगावगाम्सोक्षिः शंकामैर्चलंकाकं ।
कोकेकेकागांकांक्ष कोतिशांतिंमेवंतेलंवेलंतेमांतेसे ॥१७॥ सर्वदैत्यैकलवं शेवे
वैशैदेवेदैत्यवैषैः वैश्वमैत्रैर्नैत्रैः वैथैःमैहृदैर्वैदवैप्रवैश्वैनेकैरैदैरैहैः ॥१८॥ इत्याः
लोच्यतनतन्तांगोरथमास्यायमागुधं पिपितन्तानामवाणाभ्रोमपतेगाइवाद्ववत् ॥१९॥
स्वरथंगाममानानाथरथंमेत्रंशंदरः ग्रभेयवमेणामाहेप्रेषयत्स्थाणायानदा ॥२०॥

१७ गमायरथं दृष्ट्वा मातलिः शिपाद्गूढेन पादेन रामं प्रत्याह सदा ते राम संभूतिः गूढानि

८ पदानि संभूतिस्तेसहामम गाः नेमरादामसंभूतिः सदा राम भूमसेतिते ॥१॥ रथं समारु

१२० ह्य ततः सज्जेचं संदेशानं मातलिनाश्रुणीतं देवैर्दैत्यैर्त्रिदशाद्दितासैर वापि विमलिनक्र

समीपवति: ॥२॥ सत्रेभेद्रमिवायातं तं विधूतमहाकरम् प्रवेदयत्नदद्वामोमुगारा

जद्वेत्यलम् ॥३॥ निस्तालवंशया समत्सरेनाकसदोनुकामुकोवृषांकल।

व्योकवरोवलोत्कटः प्रवाथयाजातमदस्तवायुनास्त्ररामवाणान्मतपा ।

१२

फलोन्मुखे ९४ इतीरितस्तेन सरोषहुंकृतिं वहँस्ततो मेघवदेकपवसः व्यथामजा
नत्रिजशीर्षकर्तनोद्भवां दशास्योस्मितमभ्युपाद्रवत ९५ सतस्यवामेतरदोषिड
मेदोथगात्मजामेगामशंसकेशवे स्फुरत्यभीहांनिचखानखेडवत्सणास्समत्वातद
विष्टमात्मनः ९६ गमाशुगोपिगतितर्जितवातवेगोरत्नार्थिनोस्हदतितेनविमा
र्हितेभ्यः भित्वास्वपेशहृदयंहृदयंगमेतत्वक्षुद्धेविवेशवनवन्हिमिवोरगेभ्यः ९७
भ्रशानेस्वशनेत्वस्यमानवादस्यमानवः वदंतमिदमत्वाहृपदभंगेनजावयं ९८

१७ निरोष्ठम कर्णाघर्षेणुगाढस्मजातेःस्मार्थैरविंतितेदिदर्शोपिघतेश्रीच्छंनगादेघनरा॰
८ दतो ९ स्मराविस्मरणांश्रेयोमगारिवरणायवः श्रराणिस्मरणोणोठविषयोवास्य॰
१२१ सीदृसो १० अथप्रकृतिश्लेषः मतस्वगोरवाण्योनेमोनसंभारस्मकृतः सोदीया
सोमसीयांसः स्वपराश्रीमहोनुदः ११ अथप्रत्ययश्लेषः तदालयशारण्याशास्तु॰
णीरोनर्गतानुपि रामवाणाविशेषेणाहारिणोहारमंतरा १२ अथविहगतेः॰
भाषासंस्कृतचित्रम माणवानवलोमानाभिकण्याङ्गवलाद्भिरः ।

१२१

पद्मीक्वाकीगलापामीमित्रोऽप्रङ्गुत्वद्जातवड़ ३ वभूवतमलेगुह्टमन्योन्यमि
त्रिजल्पतोः नयोर्द्दिविषदःसिद्धाविमेगाल्कुर्वतोर्मद्दत ४ प्रहेणास्त्रेवाचयाव
चमाजेर्मीर्गैर्मार्गान्विभ्रुतोर्वितयोस्तत प्रनोन्यमात्मपराभूतिभीतेः सर्वारंभोवद्धे
मानेवभूव ५ गजयोरिवतत्रविक्रमयतिहारेणामहाबलीठयोः प्रभवतोरिरं
भिणोस्तयोरविशेषोविजयेंतराश्रयः ६ उभयोर्व्विविधक्रियाप्रतिक्रियपासंग
दितेःस्वराम्हैः समतेवरद्दष्टिशादाम्नविसेद्देविहितापारत्रेमेः ७ प्रयडस्मा

१७ द्रकोपतोःस्वपःस्वदयःकीलकूलोपकल्पितां मुमुचेस्तनशल्पदीपवक्षशालश्रीमदि
८ तायविच्छिवे १८ अर्द्धचंद्रवदनैःशिलीमुखैस्तांविभज्यकदलीमिवताणात आ
१२२ शयासद्धनिशाचरेशितूशघवोःवनितलेन्यपातयत १९ ताममोघपतनां
निपातितांवीक्ष्यवृद्धरूपयाधिकोऽज्वलत शुष्ककाष्ठरणामेचवेधेचरात्रिविंका
रहविषेवपावकः २० प्राप्तकालमवलोकमानलिः प्राहराममममयुनैववातसं
पतमुज्ज्वाहितमेखनिघ्नौर्यावदेषनचवेोरवेलया २१ विच्छेदयनसमधाशि

१२२

रोपिसोद्भुतगुणस्तदेवंशातशोःछिन्नतदा मुमोहमायेतिनवीक्ष्यविश्वसेभिदंस
संधानमिवैंद्रजालिकः २२ ततोथतुष्यैकधनुर्धरोपियाविसृश्यपतद्वालमिषुंस
संदधे श्रुगालिनादनमलेगभक्तिभिःश्रियाविपेगानलशांतिभेषजं २३ मनुप्रा
युक्तेनचतेनदुर्मतेःशिरांस्यवितत्रुणावेदनान्यपि महेषुणाकृत्तफलस्यवान्यया
महाफलानीवपतंतिरेजिरे २४ शिरांसिदूरेपतितान्यपिद्विनो दशाननस्यापि
दशास्यलोपमां विसृस्वस्वनांतिमनोमिपश्यतांगुणस्तदाश्रागिवसंधिशंकया २५

१७ प्रथमुदितमनोभिस्सर्विर्णांमनकुलानिप्रबलरिपुविनाशाद्भूपलब्धोदयानि ग्रह
८ षतमथपालीप्रार्थितेराघवाणोरैःस्वरभिक्रममवंशैराघवस्योक्रमृद्धिं २९ विहित
१२३ 123 विद्युपकृतंरामममापच्छामसमस्यशमुलपविद्याणात्मातलिलेख्यकीर्ति दशावद
नकलेवख्याहताः पश्चिकेतेरथमुदितमहाश्वेशाक्रपार्श्वैतिनाय २० सुवितमा
मथिगमविभावसोः श्रियतमांयतमांगतिकोवशाम् श्रियमुदास्यरिपोस्त्ववि।
भीषणोममसुदेः मुदितमेरराघम २८ प्रियविभीषणमूर्ध्यसतानिलप्रभव

लक्ष्मणाभूतनयान्वितः निजभुजाहृतपुष्पकमाश्रितः सममयात्समयात्स्वपुरीमि

ति २९ चित्रकृतमपरत्रवीत्यतेनेकसर्गरचनेनयाप्यले तद्गुणोत्थइदमिद्धिवि-

त्रकोनाप्यवन्नपरसर्गकारणं ३० पाथोधिप्रतितोयिसाधनदशग्रीवार्तिसीताप्ति

गुरुडगोदनसुशर्मपानकवरीप्त्रप्सतीर्थेऽक्षरेः सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्ट

स्यैवास्मिन्नपुरीदासकवेः कृतौ हिट्पामः पूर्तिं सवियोगतः ३१ इतिश्रीमन्मा-

हाराजाधिराजजम्मूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीज

२७ ह्लदेवमध्यरेखांतर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धमवालवंशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मजन:
८ स्यचंद्रीदासकृतौरघुनाथगुणोदयेमहाकाव्येसेतुबंधेनरावणवधसीताप्राप्ति
१२७ विभीषणाभ्युदयरामविजयादिवर्णनोनामदशमः सर्गः १० ॥
124 श्रीगणेशायनमः प्रयस्ततेनसमीद्यमहार्णवैरवगांगुणाविलपदेगतः द्वा
रिरुवाचवचोःवनिजामिदंखनवराज्ञवराघवनृपध्वक १ विततवाङ्घ्रिवालिरु
दालिकापतिमिवाशुपिपासुमुपस्थिता हसुत्विपशपपतिंपयसामियंस । १२७

मलयामलयाद्रुपकंधतो २ जलनिधिर्नवरोधमसमुच्छलज्जलविभास्वरउड्डदन्तार
कः सदतिसेन्नलसत्स्थितिमापयोः स्वजकृतेजकृतेशरदेवरं ३ जनकजेः स्वसदत्व·
सिप्तलयाकथितमीदृगसाविति सत्तया मधुरिपोरिवयोत्र भवेत्तमःसकतमः
कतमःप्रतिपादितः ४ सुमतिसर्वजगद्विहितस्सवेसुरहरोःखिललोकधरादि·
भिः स्मितितोःस्वकणाद्धयसैन्तरेससुदितोसुदितोस्वपदात्मना ५ मतिगुरोःक
पिलेनरसातलेसपदिसेंक्रमितेक्रतसैंयवे परिखनद्भिरिलांजलसैर्दिनोदय

१७ कृतैः पक्षुतैः प्रमुदायितः ६ त्वदधरद्युतिविद्विषि विद्रुमे प्रसृतमूर्मिभिरूर्ध्वलतानन
८ म् त्वमिदं शंखकुलं कथमप्यतः स्खलतैः खलतैः स्मविलोकय ७ स्मगतिगोत्रभि
१२५ दोभयतः पताकितितिमस्तोधिकपल्लपरिग्रहाः श्रृणुभजेति शराणपमंगुरस्मादयि विहृषे
125 यि विहृषोत्तरकांतरे ८ पवनरागविपद्मटिनीपयः शिशिरकोमलशीकरशीत
लः दिवसयौवनजातश्रमं शंखंहरतिते रतिते मनयौवने ९ पथिकदंतुरस्तो
मकृतां करदामममनोधिगतीरजुवर्तते तवयथा हृदयं हृदयंगमे समतयाम

तथागतमिदं वदे ९ तटलमालविश्रैभित्कालिमान्वितमनंतरत्नद्भिविताषितं मा-
करसर्पमहाश्रमितुर्गमं ममवैममवैद्विसितुमंते ११ अयमकृत्रिमयाब्धत
याश्रियंभजतिरत्नमुखोकरतांतया इतिमशोकगतेलमगाथतोप्रकृतितोःकृति
तोःस्वतमाधवत १२ वयमिमेविनतकृविमानतोमलयितोरमितःमुदितामम
अपिमृत्नैतयोविलशुक्तिकानियतनोत्पतनोदितमौक्तिकम १३ ऊरुऊरंगरः
श्रीतलागुलिलेःध्वनिपराभवतःपयसांपतेः श्यमहद्धयगाधरकाननावहस

१५ तीक्ष्णमतीहविसर्जति १४ इत्थमेतमथयामस्य पुनाभिलेभे उज्जनदलादिमनक्षितिपार्थि

८ वैः शुचिपथ्यालविनिवहनवोटजैर्विलसिताः लसिताशुतपस्विभिः १५ इहगवेषय

१२९ ताभवतीमथापतितमेकमितं भुवि नूपुरं नदतलांघ्रिविगुरुस्मरकादिवगतंत

मौतनमौनमदृश्यत १६ अथयुगं शुभहंसयुतौ दृतश्च तसमास्यलमिदंतादि

मानतपल्लवैः नहलतास्तवमार्गमुपादिशन्न च नगिरं नगिरं शगदिंवलमाः १७

मञ्जरिमाः सविविवर्णशिशिरापरे स्मदतिदत्तणदिग्गतिवीतगैः नदपहारविशिष्टन

१२९

णोऽजराः शशाम्रगीशाम्रगीतनयेपिमां १८ श्रुद्दमिमां लतिकां भवतीं लनद्धयसमं

ल्लवकानलसख्यमां नवधिपापरिरिक्षकहाथितल्लवरदेवरदेवरतामला १९ इह

मयास्तुहनेननवंपयोविरतमेकपदं स्मसमोविधः प्रथमहरनमाः प्रकटीभवन्

मधुरिमाधुरिमाल्यवनोगिरेः २० अपिकथंचिदिहस्मरतामयामनसिमीहतवाति

विगूहनं स्मभवमुक्तानितान्यतिवाहितान्यपिहितापिहितानिविनात्वया २१ त्वम

वपश्यपकिलानामनेननतेस्मरतनुं संप्रतिसंमतमेऽङ्ला सहचरीवचलाक्षविलोचना

२ग
८
१२८
128

तुभवतीभवतीमभिपंथिका २२ प्रतिहिताभवंतीप्रतिगोदयाफ्फवममृःशिषमाय।
स्तपंक्तयः त्वमभिदेहिगतिप्रवराटशंस्पाग्रविदेग्रविदेषिरगर्वना २३ त्वमतुगोद
मिदंहविधायतेस्मरस्मिन्नस्मरतितन्मगयामहे चिरशाषिष्टदलाकमुपागतोरहसि
तेहसितेनगतस्रमः २४ प्रथमगात्मिमुनेर्विमलाश्रमोजलमलापगमायमहीतः
ले दिविचरत्रिमनाकरिवर्तनात्रिपतितेः पतितोनहुषोभुवि २५ इदमुदंवि
निपंचमखांबाभ्रशोभवतिनामविहारिमतंमरः मदुमदंगरवोउपदंतराशुगति

१२८

नागतिनापिमयाकृतः २८ अविविद्वांऊरमेवमशैश्वरत्मचवता:ऽत्रमसमायिमयादि
व स्हृतिपंचम्हरालिवरत्रकेमरामितोगमितोरितिवंधने २९ कृतभुत्नांपरमुज्ज्वल
तामघंतपनतमनिराहृतममलकः तपतितीदणमतोयमपीर्छ्यनेः हृहृसतोहृसतो
हृाऽसोपरः ३० वनमदःशरभंगमहृशर्मणाः स्तनुयेनसमाहितशुष्मणा समम
हृपिवतसमनमापिमाहृमनुहर्मनुहतनमातनूः ३१ धवमुदेतिसमीरुमसमाग
तेपुनरदो:ऽततविउपदेनुमा समुदयन्तिरमीभिरतोऽंड्वैदेःस्वजनतिकृजनिकृटस्व

२ गु दीतय ३० भवतिपशपुरोधिगतापितेसमसरिद्विषयाविषयाटशोः गिरिकुवोच्छ
८ लितांतरितामुवःस्मरतिहारतिहारलतेवसा ३१ ममसुदेषतमालवशोस्तियक्कि।
१२८ 128 शालेयनमयाऽत्रसुगंधिना नवयवांकुरपांडुरगंडयोश्चिरचितंरचितंनवभूषणा।
म् ३२ इदमतिग्रहभीतिवशिशितेतोह्लसितसमसमपुष्पफलेग्रहविपनमविभु।
नेरथिकोह्लमसमहततंहततेनवरांडजनम् ३३ निविडमूलभुवोतंरितासु।
वो ऽवनिभुवोऽत्रसमाधिम्ऽतोऽप्यमी ममसलतापामादधतेमनः किमित।

रेमितेरेतरशिल्का: २४ वरारवेसवटोपमुकल्लयागरहविश्रमणायग्रार्थितः ल
सतिमारकतोपचयोयथास्त्ववितेवितेज्ञमणिः फली २५ सीदिवंयमनोस्मिं
विकलवराभुविभगीरथकीर्तिविश्रिया सगुनगागतायहृदाशुरासमतयाः मतया।
श्चतिमावरा २६ तदिदमेवनिषादपतेःपुरंभवतियत्रमयाविहिताजटाः गदित
मङ्कवतेतिचमेत्रिणास्वमितकैस्मितकैकपिसोपतं २७ समरतेत्रसदंत्तरमागते
समयतोऽश्रुतवालमिवात्मभूः ततरंगभुजामरयूरियंसरवमारवमाहूयतीवमां २८

रघु स्समतिमेघतैयैवमहाश्चिंयेमप्रतिदास्यतिमेगरस्मायवे उपगतायनिहत्यखिलादिका
८ न्समवंतीभवतीमिवललाणः ४९ इतिपरस्परवादिनिराचवेमपदिहरसमर्थितमे॰
१२५ तिकः स्यपुरोगुरुरुस्वकृतिस्थितःशुभरतोभरतोर्वकरोस्यगात ५॰ वितरिता॰
मपियांगुरुणाभजश्रियमितास्तुवोकमितेतया व्रतमतीववद्वन्यसिधारमाशु
तिपदेतेतिपटोः यमियत्समा॰ ५१ दशरथात्समभवीतितिकृत्वसुडुपयादवा॰
गत्यसततस्यद्वाम व्रवततारविमानउदीतितः स्मयतयायतयाशुदृशाजनैः ५॰

१२५

लसद्दूरभुवापुरतोऽद्यतत्पद्मपुलस्त्यभुवोऽक्रमवापथ्याकृविराजितताऽस्मवातरत्न
हरिनाहरीनाथकरेकरं ८३ गुरुमुपास्यतदर्चपरिग्रहोऽन्तरमुदस्फुरदस्यजनताध्यपा
त. तदस्तिभक्त्युपोढमनूदकेलभरंतेभरतेविनिमूर्हति ८४ स्मृतमहर्षिसमर्च्य
णाकोगिरालसदुद्दंतनियोगमहार्णया लपनरोमसमूहहिरण्मोग्रहोत्सजदिनोऽज।
हिनोऽलमतोऽयया ८५ श्रमलवं परयंल्लवगोष्ठरोममरणोग्रसरश्वविभीषणाः वि
गदितावितितेनमलक्ष्मणोवमवलंमवलेच्छनतामतो ८६ तदनुतेनसमंसमः

१७ जेष्ठशंनन लघुदाक्षतमेनमसीमिलत॥ हरिजिदक्षमहाद्युतिनोरसामसदृदयामुदया॰
८ न्ययवाख्यतत्॥ ५७ लवचमूपतयोपिनिदेशतोरघुपतेर्मदतिर्हरिणोगजात्॥ न
१३॰ गपतीतिविवाहकरुद्भतदानवपुषोवपुषोदितशाक्यपः ५८ रघुवरानुमतोऽभज
130 दक्षयाऽधिपतिरप्यथमानुचेरारथं तमिहरघपाण्डरोऽधिकमापिनामपिरथैरथे
रिवश्रूयते ५९ पुनरसावपिमावरजोलसत्कदलिकेतमुदापसमीतया सगुहविा॰
विपयामसनद्धितंमतधाशीतधाशीवनसंधिकं ६० शुचिमिवापहृतांजलयेर्जलाद्गव
१३॰

तामथच्छूपवतोहृतां रघुवीरेणदशाननन्दुःखितोःवनिभवोनिभवोभरतोःनमः

त ५१ जनकजापदमग्रशिरस्सतःसदनुवर्तननृत्यधुतात्मपं नदितैरेतरपावन

तामगाद्भयतोभयतोघणातामपि ५२ हृदिचिन्तितनष्टरोगतमंत्रिगणालङ्कृतरं न

पवतर्मविलंघ्यमः सतिरिष्टकृतोऽपकारिकेऽस्तुपवनेपवनेनष्टरोःवसत ५ ३

श्रयितैतेपिदशांतरमाश्रयापगमतोगजदर्शनतोपिके २२ शतःस्वमतीश्वसा

तराज्ञपगतापगताङ्कुरकेलते ५४ श्रयतयोरुभयोरुभकावपिपदष्टरोःपत

२७ तोसमपश्यत्तां नचक्षुतावपितेः क्रूटशेममैतोस्तततनयैतत नयोपयिकस्तवात् ५५ व
६ पृथिवी स्वशितास्वनवज्ञाणानस्य स्वमात्मजयोः स्वमतातयोः नजननीद्दुतवीरज
१३। नुः स्त्रियोप्युचितमंचितमंडलवर्त्तिणाम् ५६ प्रपिविदेहपतेः ततयावधूस्वरण
13 योर्निपतात्मभयोः समम् प्रद्रुमितीपमदीर्घकुलत्वणानिपतितानपतितापशता
वहा ५७ पतिरसौ प्युचितानवस्तव्रतेः तरदलेख्याविपतिपयोर्निधिं प्रवदतामिति
तात्रुपतिश्चते स्वचरितेचरितेनमहानुजः ५८ प्रणतमूर्द्धि शुभाजननीतणनवस्तम

१३।

नैलैरभिषेचने रघुपतेरभवन्मुदितेष्वताः प्रकृतयोऽकृतयोपितदुत्सुकाः ५९
निताम‍रमहारिपौरवधूहृदेन ननीमवमुघशोऽहिमकरानिशप्रभासिताखिलभूतले
समागतवति श्रिये सतां दृशाणमुणानिकामतिनिरूढफलशालिनी तदा बभूव पृथ्वीदृ॰
शा ६० सकलहृदयाह्लादिनस्मिन्सभावसतवप्रदेशमयसमदोत्साधानसंगतेशुभ
शेशिनि यदखिलमिदंलोचितं सवभौ जगदाशुतद्विलसतिदिमवंशीतांशोसमा॰
कृमसमीहिते ६१ जगाङ्गागताःपौरपंक्तयोभवतिकौशलाण्यपमश्रियो इति स॰

२७ भाजनं राघवेष्वनः स्तवमुपागतेताः परस्मै ॥ ९८ ॥ दीव्यद्भूषणकयानस्त्रिपुरविपनाख्य

८ नाथयोध्यागमे दुर्गादत्तसुशर्मपानकवरीपुत्रस्य तीर्थैक्कोशः सर्गः श्रीरणवीरसिं

१३२ हविभुतादिष्टस्य मेवाक्तिनश्चण्डीदासकवेः कृतावुपगतः सत्पूर्तिमेकादशः ॥ १ ॥

132

इति श्रीमन्महाराजाधिराजजम्बूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्रीरणवीरसिंहदेवाः

म्नादिष्टश्रीकृष्णदेवसमर्थरत्वान्तर्गतचण्डीकविप्रसिद्धमवालवंशावतंस ॥

श्रीदुर्गादत्तात्मजनन्दचण्डीदासकविकृतौ श्रीरघुनाथयशोदये महा ॥ ॥

१३२

काव्ये लंकाप्रस्थानपुष्पकविमानारोहणंतत्रस्थेनालापसमुद्रादिवर्णनभरतसं
गमायोध्याप्रवेशादिवर्णनो नामैकादशः सर्गः ११ ॥ अथ द्वादशसर्गस्यारंभः ।
अथ स तीर्थसमुद्रसमाहृतैरमलकांचनकुंभकृतालयैः शुचिभिरम्बुजलैरधिमू
र्द्धतः कविवृषुर्विदधुर्यदभिषेचनं १ श्रितनृपैः प्रभयापरयापि यो विकसद्वेऽपि
कमं तनहृदात्मनि अधिगतस्य नृपासनमस्य सा छविरसौ विरसौ हि कवाशिषं २ ।
अथपुरंमे अथ सममानिशाचरवानरैः सममलक्ष्मणसभरतचामरः भरतदत्ता।

रग्र सितातपवारणेणाच्छतिरेवेतिरवेज्ज्वरयेस्थितः ३ वलगुतस्ततततोरणाशोभितांविम
८ लसैसौधशिखोद्भतलाजिकां निगमघोषसमेमंगलनिस्वनैः समुरमाशुरमाविशाङ
१३३ ज्ज्वलां ४ गृहजनेनमुदातिविभूषितांविमलरागनवांवरभूषणैः समनुदुपेतर
137 थांजनकात्मजांमृगवधूरवधूतपिकाःनमत ५ शुचिरमाविततेननिदर्शिताः
ज्वलनगेवजनागपुनःस्वभात विततिरेवधूतवनानुसृणयाग्रतनुरातनुरागः।
मुरुशुभम ६ समुपवेशणविशेषपरिच्छदेष्वधिकवेशमसमर्वसहजनात ।

१३३

सपितृसभ्यविवेशसदंगुरुदृक्कृतनिजनातिजनाथसलोऽभ्यरत ७ सद्गुरिराजगुलत्स्यः
भवादिकाल्समसदाचरदात्मविविंतनैः लसदतिर्वचनीयगुणाश्रियैः स्वरमतैरमतैः
स्वपरिच्छिदैः ८ उपगतान्समुनीन्वदिहत्वयाद्रिदिवतोविधिनाभ्युसभाजितान् ।
समुदपृच्छदरैर्निहतस्पृतज्ञतिजयैर्निजपैर्नृपमादृथत् ९ प्रतिगतेषुचतेषुधि
शर्मिणोविदितपत्तगतीन्हरिरात्तमान् द्वितिस्वतास्वकरोपचितानुसमतस्कृतिभिस्वेतो
ऽतिभिस्वेतोविससर्जतान् १० स्वरिपोरस्वमिः सदृश्यणकंघ्रुधियदाश्यहल्लेस्वयमाहते

१ गु सथनदायगुनः श्रीणिनायतस्य रहिता रहिता हिमसतांकृतिः ११ समममैत्रोगुरुषार्थैरः
८ नीयकेसममभवत्सयथावरजेष्वपि तिरस्कमातरश्चापिसमानधीरतनयानयानपराधि
१३४ मनेतथा १२ समवतापितस्मानपितेनसविदितलोभवताधनवानपि सकृतवा
134 नपितेनवितिन्नताभयमुदायमुदासतदाजनः १३ सममयेष्ववहन्यविधाय
तहवरलेयरिणीसतयांकराः समुपभोगसमस्तकयाश्रियेवसमतोःसम
तोःरमतोडुवा १४ मणीगृहेषुपथ्येष्मितमैहिंयंसमनुभावयतोरभवन्नयोः ।

यदनुभूतमनायतिदंडकेषुसुखमासुखमायममाणयोः ५ सुयविहाररवनोपम
तेतयालसितगार्थ्यरसेनरीरंमया स्वगणेपितसितयववैनेनथासमुदयासुस्था
त्रिजसुखिया ६ उसमकांतमुदंवितसुलसन्नवदलैर्ललितेकलहंसजितेः पर
स्वतांमलयानिलमंजुततसमधुरंमधुरंजितमेतत ७ विहरतोहभयोर्मधुमाल
कृहिहितधुष्मसमापतिमंडला परमशोभतसाथिकचंपकैः समितमामितमाव
वनीवनी ८ प्रवलतोसुमदानुवनेयनुर्मधुरयाचतराणमनेकधा स्ववमते।

१७ करसञ्चसवाञ्चोरसविदःसविदःसरसोःस्थपत ॥१९॥ उसक्षसमस्पद्विगंधवह्वासमंह
८ रभिरेहलतादाहविकिंशुके इतिधियेवग्रानिदधेश्रियाशुहरभेःहरभेदशवाधया ॥२०॥
१२५ सकुलमैककचैःपिकमस्फुटदितिकह्वांबसनीवनलवद्दैः गणिकयाःःमदया
श्रुतयाप्रितैःह्वविभवैर्विभवैशिकमंडले ॥२१॥ कटयुताविरह्वानलभर्जिताःह्व।
मनसोःत्रगतामकृतैववताः मधुमह्वोवधिमेव्यमधुव्रतकुलतयालतयानिजया
स्वजन ॥२२॥ वलतिचारुचलद्दलमाधवीकविरुणध्वरमाशवमनया ॥ ।

१२५

भ्रमरगीतिरगाद्गलितपोषध्यामसमलयामलयावलमारुते २२ जगतिगंधवहेनस
मृच्यतासुरभिणासुरभाविहंगधम्मन मगाश्चातिविकृष्णनकोवशोमृगमितोयमि
तोपिमनोभुवः २४ हरतिकस्यमनोनमनस्विनोनवरसाललताम्मनकोरका प्र
मदयेववशीकरचूर्णिकामकरध्वाकरयाननिजेशया २५ कुरवकेमधुपंपिकमा
प्रकेसरवसृष्टयतोयमभूत्मथोः समपवाक्चगुणोन्नतिभाकलतोःनुसममयसम
येचिनकोत्सवसौ २६ अथग्रीष्मवर्णनं क्रमदतोप्यतिकोमलमित्यलंतदपैरोरितिसे

२७ स्त्ववतेवपुः स्मरातुरशोऽस्त्रविविलित्यपिकेशयोन्मदृशिरीहृशिरीषमदर्शयत् २७ इदमि
८ तीदमितिश्रुतिवल्लरिश्रवणापितैतीऊसमसुविवीचया उपरतोभ्रमतीमवलोक्यतामस
१३८ समभूत्सममभूमिविहारतः २८ विकचदंतरकोमलकुड्मलासमसुपेत्समसमाधिम्र
136 तोऽप्यलात् हृदिहृवाप्तिकतापितपाटलास्युविरसंविरसंभ्रतमंगता २९ चतुर्भिः
कालायकम् प्रत्युदितापितर्दिंगितविततमाशाशिमुखीसमसावीसहृपारभिः अथ
मिथोजलकेलिविधत्सयामतरसातरसासरघूमयात् ३० विमलनीलमणि ।

१३९

स्फटिकाश्मभिर्विरचितोभयकूलकचान्वितां रविसुतामलसूरपराह्वितत्रिपथगाप
थगाढकचिश्रियं २१ विशदवारितया विशदीभवन्नलविलोकनविभ्रमचेतसां स
मतिपातनिकष्टरणामिव ॥ वसुदृशां सुदृशांजयनैस्तनैः २२ विहरति शति नर्मसु
तिविश्रमिति प्रियमतीव तदंभसि योवते स्खलनमर्पितचंदनकेसरच्यवनतोवनतोस्थि
तशायदो २३ इति कालापकं स्वशिशिरोरुमयंदिशमुष्णिमामिति यया विहतापम
वाम्नयात रविस्तताप ततोपिकमापदां भुविकलाविकलाप्युपकारिणः २४ त्व

१७ रकरः कृपयेतिशनैर्निगद्यविदग्धयोगिदमलत्वपरं त्वतः अथ नमोऽन्तरमेतिमहामहीध्र
८ दविंतेदवितंपरड्गीमं २७ रघुपतेस्त्वरयाभूमिमिमंनतोगतमाशितहतयतदनुस्मृतिं
१२ मकदिहत्यारिवंक्रमणाच्चलंविरमथीतमथीतमिवेत्तते २८ अथवर्षा अथयु
137 गमम नमुपलेभितमोथशिरोगृहेमरमपीनपयोधरमंडिता परिलसच्चपला
यतलोचनाजनकजानकजानमहोत्सवा २९ विदधतीकविरेत्तणविभ्रमाधि
करुविंचीतार्थमिववस्थितम समुदमेकपदंपरयायाश्रियाश्रुसमगात्सम ॥

१२०

गानसमुत्सुकं २८ स्मरनिवारितधैर्यमस्यशिमन्मन्मथस्याभिमसमारविरंरुषिताप्रियं पततिमे
प्रतिसमाहितंप्रियानभ्रमसिकिंभ्रमसिकिंतमुद्धृत्यजेत् २९ चलज्रंहेभरसमकुसितांवरा
प्रतिचलेत्सवलोकयवनेप्रियं विघतिरामभितोधरिणीसुतामनुवकानुवकानतवे
वलो ३० सधनुषासधनुर्हिंगुणोःस्वनायदृहमाल्यवतोपितटंवभौ सकिलतेन।
वृतःपरिवर्धितोविलवतेतनुतेनुनदारिसं ३१ स्तरभिहूर्णविधिघ्हितृणीभवत्सहज
सोरभशोभिमुखांवुजे शुचितमस्तरशामपहायतेनमदलीमदलीढकदंवुजे ३२

१ग्र
६
१३८
138

नृपथवान्नृपजान्नृपतेर्वपुःशलिकुलेनिवयमिवयवदस्याभि तिनिमृतास्यमिदाशकिमा
श्रितंनृपतयापतयाल्वपिनापतत् ८२ इहकदंवकदंवकमुच्चकैः शिलिकुलंम॰
वधूदिनमुच्चकैः वपलवातककाननमुच्चकैः रमसमभातसमभावसमुच्चकैः ८
यनतमोः विरकोतिगुणाश्रभागतरवीडविवेकरमाश्रयाः इहसपंकशमापथि
वासवाः खलसतोलसतोक्रूतिहृत्समाः ८४ अथशरद्गुणोने अनुभवेतमुदायतिवा
र्षिकंस्वावेमवाषशारजबललताम् इतिनिवोधयतीमहतामपिखसमयोःसमयोगि॰ १३८

तयांचते ८५ नक्षतिरण्णतिवैःस्मिहक्षिप्रियंभवतिकारणमग्रदयोत्रियं उदयतोमधु
रोपिमनस्विनामकलहेकलहंसगवोःभवत् ८६ यदकोकलहंसकुलेकलेमुडु
रलेलितिमामभिशैशवे वयमिनूनमशितत्तविंजिताद्नुगतेश्नुगतेतदर्शाय
तु ८८ प्रियतमाप्रियभूषणमुत्सवाःसमनसोनरसप्रणाःक्वचित् शरदिशा॰
लिगणोनिरवरत्तयारसमयःसमयःसुविदांमतः ८९ भुविपयोभुविदौप्तिया
मिनीश्रायपयोदभवेस्वकरःस्वयं परमितैवमहःकृतमानसोरविरलेविरलेकृतवा

१७ त्नमः ५० उपगतेन्द्रविमुक्तपयोधरै रजकधौतसितांवरसाम्यता स्वसितता च मता
८ पिविनाप्यनेधनवताजवनातिविसर्जने ५१ शयिगतोप्यतिशाम्यजिविन्मयापगुरि
१३९ 139 षेप्यवसन्नमगजनः कलमपालिमगीतिमुपस्थितस्तवरयातरयागादितेन कः ५ २
विषमपचमंगंर्धिमकत्परस्तरस्तहतगते स्वकिताश्वमदकलोलसितास्विदयु
शियाः परममूरममूर्जमतंगजात् ५३ सितपयोदपटाजरतीः क्वचिद्गतघना
वरणाः क्वचिद्दतन शशिमुखीः शरतापगतां वरामयुवतीर्युवतीश्च रसादिशः ५४ १३८

सकवितांबुजनटकस्मीरदेशाःसितगाकत्महसाःशारदंतवाः समचलोकपशारत्मदिः
वीसलोःदितिभुवेतिभुवेसमदर्शयत ५५ अविरशाणसमुद्धतसङ्कतन्मणिकृतेः
वद्रिवःसललंतिका इयमपशपदितोहमसेवमाःतिमिषतोमिषतोत्तिशुकावलेः ५९
अथहेमंतवर्णने इतिपरस्परनातरिंसयोर्मुदितयोरपिशारदंसंस्मृतिं समनुभू
यहिमोष्णविशर्मणोसमुदयान्सदयांतरवेश्मने ५६ हिमवतीभगृहयसीमपि
सरितमेघमकत्परिहेमनः इतिमियेवजनोमिथुनीभवन्निविशतेविशतेन्तरम

रगु ग्रति ५८ सविद्युतान्मृतनोर्नकिमन्यदास्मरयतिश्रतिर्हंत्वमिवोपगतः श्रहत्तयौवन॰
८ सोऽभवनस्तनमरणतेरणतेजनताधिकः ५९ अनुनयंतमथिश्रियमानतेचरण
१५ योर्नमनागमतापितं तमिहदैवतयासहमेत्यिताश्वयमितापमितापिदितत्पदं ६०
140 वतस्तुचावपियास्वनिमेषणोविमिचितयोऽपियगामिताः समाः हरणमिवागमयः
न्यथवाद्रमावरजनीरजनीरपिदीर्घमनीः ६१ भ्रमतयामक्रतःश्रुदतर्जनामहृपतं
गुलिदर्शनवंचना प्रपिगातेऽष्टभुजांतरदुर्गयाविमतयाऽऽमतयाश्रतितर्जना ६२

१५

अथशिशिरवर्णने विद्रुवतीमपिकांतमितोवहिः श्रुतकृपेतपदामलिनीरवैः अ
रमयंस्तवधूमिवहूंकृतंनामशिशिरेशिशिरेणनभस्वता ९३ तदिनयोगवियोगवि
पांडुरैरिद्रतपारगमांतरितप्रियैः परमितातिपरस्परतुल्यतामसमितैरसितैश्चरह
शंसुवैः ९४ कुसुमकेसरचूर्णलसल्लतावलिरिवालिकदंवितमन्मथा धवमि
वाचरितंस्वहशामिरूसफलिनीफलिनीततिरुत्थिता ९५ इदमयुक्तमिहाद्विमद्रा
रविर्भवतिकालवशाद्दवलोवली तपसिकोनसमेतिशमंप्रियेशमवतामवता।

१७ रुचिर्जितः ९६ प्रथयुगमे इदविदानतिषेधविधावमूः किमुलवंगलतामधुपाः
८ मे मलिननारजसेतिजदाप्सयाम्हमनसोऽमनस्मोदलतालिनः ९७ प्रविदितात्म
१८। तयाभवनाधिकेमपलिङ्कदलतापितयाभवत् दमनमल्पदशोऽवमरेपियत्मति
141 जनैःतिजनैःसितदात्मले ९८ दिनकरोवनतांतरयाह्वियोरिलिगुरैवमदोदयतः
कृती भवतिचेद्करोऽल्पकरार्ध्यणोमलन्नुतालन्नुतालमपिह्वयं ९९ प्रियपराकृतम
यवपुशितांतरपदादिवचेद्मुखीमुखे उदयदिंदुरागाद्तिमातिनीजनमनोनमनो

वित्समं त्रिकः ७० श्रुधिशोगंसफलायतिशार्वं रंमहत्वमनेकविधंमहविधंद्वयोः उदय
देवुजवाङ्कचटस्वनोःऽनुभवतोभवतोषाणामाकृतः ७१ श्रुयपयाम्हविसंकलिताते॥
वोत्सवपरं परयाधराणीभुवः श्रमचीकमतानुमतोःऽनवः समस्गायोमस्गायातन
योज्वलं ७२ श्रुयमस्गाया स्वकुलिवागुरिवाप्युस्मरात्स्वपरोनवनाधुविवाभणा
शितवनामसस्यविभावनानवरयावरयातविलसणा ७३ वलशारस्यतिपात
विनिश्चयाचकितसमस्यिंगितवोयिका परभयालसमस्तारिंयिनीश्रमतया॥

१ग मतयातमस्रगाह्निता ७४ विमतपांथतितिरोधवतीलसद्गुरागवेंधतिपानवरावतिः ।
८ गतभयावलिसंचरणाधिकास्रगवयोगवयोदयभास्वरा ७५ उचितवेषभृतांहृदय-
१५२ वल्लाननातिकुशलाःशरवीतमहाभियो श्चलिरवोपधितह्नुतदेवताकविरगीकवि
152 गीतितिषिविणो ७६ विपनमेतदुदीर्णमसाविशङ्कवयसिंहवयोस्रगमंडितम्
प्रथमनीतिरसैोस्रगयाम्बुदेविजयतांजयतांऽवशालितो ७७ जनकजाकवरीव
णतल्पतामुपवहन्मिशविंननस्रगंतयोः समसद्वनलमेणभुजंगांगणमस्रगारा

१५२

गगाजरवेर्ष्मया ॥ १८ ॥ अथस्तवोपगतेनवदनेनसमान्वयविवर्हिंहचाशरपांडुना श्र

नुदितादरदोद्दृढशंसितानामुद्दामुद्दामसरणोत्सवा ॥ १९ ॥ श्रीरामावतिनाथ॰

नारसमञ्जरतश्रीवर्णानासूलमनुर्गादत्तसुशर्मपालकवरीश्वरस्तीर्थंकुरोः स

र्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्टस्यसेवासितस्त्रीदासककवेः कृतावुपगतः सूर्ति॰

र्स्तवेद्वादशः ॥ १२ ॥ इतिश्रीमन्महाराजाधिराजजंबूकाश्मीराद्यनेकदेशाधीशश्री

रणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीजगदेवसमय्येवोत्तर्गतपुंडरीकशर्मसिंहसमवालवेशाव

रघु तेमस्त्रीदुर्गादत्तात्मजजनत्थवंशीदासकविकृतौरघुनाथगुणोदयेमहाकाव्येश्रीरामाभि
८ षेकपुरप्रवेशादिषट्कलत्रगयाविहारजानकीगर्भधारणादिवर्णनोनामद्वादशःसर्गः १२
१४३ श्रीगणेशायनमः यस्मात्सर्वमिदंभातिशुक्तमात्मरस्तोमया तंबालार्कमिवालंबेश्री
143 शंब्रह्मार्थसिद्धये १ पाषाणोयत्पदस्पर्शाद्दिव्यास्त्रीसतनुःसती बभूवभविनामद्यौरपि
तंराममसमाश्रये २ काव्यंचिकीर्षुःकिमपिरघुनाथगुणोदयं वंदेदेवंतिमङ्गलंदेवाःपुत्रे
प्रत्यूहशांतये ३ यदत्तयात्मचैतन्यंजडंयद्व्यतिरेकतः प्रतीयतेजगत्साम्बोवागीशं

१४३

वत्सर्वदा ४ ययोःसत्तपसोद्भूतंवपुरेतत्मदन्वये साधनंसर्वसिद्धीनांवंदेतौपित
रौगुरू ५ यायापिकास्यधन्येववद्धादेव्याज्ञतेहटात उपांत्यमेत्तरारंभेतौस्मितौमातरंगु
नः ६ मयियेतिकृपांचक्रुःसतीर्थ्यैःकतीयसि तानश्रीशिवसहायाख्यानहंनतुप
टेभजे ७ सन्तिश्रीरघुवंशीयवंशेऽस्मिन्नृपचंद्रमाः श्रीमद्गुलावसिंहोभूत्तीराख्यावि
वचंद्रमाः ८ शशासश्रीसमस्तद्वासोजंबूकाश्मीरपूर्वकान् विषयान्यस्सनातीतोमति
मानयकोविदः ९ श्रीमान्संसोऽरमःपुत्रोरणवीरहरीश्वराट् तन्माल्लेयाधुनात्र

१७ न्मवन्तुर्वैर्न्पामलं ९ गुणान्तोगुरुभक्तश्चगुरुवेत्तागुणिशियः गुणैर्गम्भीरधैर्याद्यैः
८ समन्वैःसमलंकृतः १० तदासायात्मजामात्यमित्रभृत्यान्तथाप्रजाः वंधूनारंजयन्त्या
१५५ तिशशाङ्काङ्गशीवयः ११ शुभमतःश्रीमहाराजपदवीराजशृजितो वर्धतेनुदिनंस
155 पक्षुलपतेविधोरिव १२ स्थियासंवर्द्धयञ्जंतूराजधानीपयाम्रतं देशान्काश्मी-
रगिलगिलदीकादीश्वशालियः १३ स्थियायियावयशमाशेषैर्दायार्द्धदयारभैः व
लैर्ध्येघ्याधिकःपातिषर्वतोष्यधिकाधरां यत्राकार्पनयासार्द्धयस्मिन्सर्वज्ञतोन्मके ।

तत्कृत्स्नमिवात्तत्वमपि स्वप्रकृतौ स्थितं ॥ विद्योत्साहमदाचारशीलशौर्यार्जवादय
पि समं तान्साधुकर्माणि ह्यहिंस्यानानियद्भुवि ॥ येनात्मने शुभस्तद्धि ह्येष्वेषः सद्गुणः
शालिषु श्रीमत्प्रतापसिंहाख्यो यौवराज्येऽभिषेचितः ॥ गुणैः शौर्यादिभिः सर्वैर
नूनोऽप्यात्मनः स्वयं ऊर्वन्नणुचितेकार्ये स येनेत्युत्सदिश्यते ॥ पार्थिनीयजनेयोभि
ज्ञोविज्ञोऽप्यन्यत्र पागमे श्रुतः सनीतिसाहित्यशास्त्रसंप्रतिसाध्यतां ॥ यस्याग्निरेय
याकालेयावहिद्योपयोगिनां उपयोगो न कस्यास्ति द्वीपस्य मनोपि च ॥ सा

१७ वीतर्थाभिर्भिदैर्वैर्मूर्त्तिनिर्माणणाच्छलात् हृदयेर्याष्मनेष्मियेत्ये विद्वांसस्त्वाश्रयार्थिनः २२
८ पूर्वं दशरथोःपात्रो नरपस्त्वं हंशजो मैथैसौ इति ते याद्विगीशाप्रापकपवाश्रयःस्मृतो २३
१८५ स्वरागाचिंवरान्नूनंभीताःकलिमलिम्लुचात् किमत्रेताः पुराण्यद्रीन्मिश्रिगुल्लेदशा
185
ननात् २४ अपिप्रवर्हितंब्रह्मांकुतंमन्येनुवर्तते योध्यनस्त्रक्रुद्विक्रुतधर्माङ्गः
शासनात् २५ प्रवृत्तिस्थानुवृत्तिर्हेस्यातोयस्यानुशासने मेरुकस्त्वतगस्यापि
विषयेपाणिनेरिव २६ अथातोधर्मजिज्ञासाःनेनयोक्ताथशासनात् ॥

१८५

कलिस्थानेकृतादेशोध्रुवमत्रापिवाटिवत् २७ सांतरेपिविधेयार्थमुक्तसंज्ञांतरक्र॰
मैः सत्वयद्विधेयेनित्यंस्याद्यथानेपिनाववत् २८ विघ्यापिनयेनापिविहृतंस्यग्रहणे
नच नव्यशास्त्रेद्दृयातीस्याविख्यातोयोधुनावनौ २९ विद्वद्भिःसर्वदेशीयैःसर्वशा
स्त्रविशारदैः कृताकाशीपुरीयेनश्रीजंबूनगरोपमा ३० एकदाचिंतयच्चित्तेःवक्ष्य
तोरहसीतियः सर्वहृद्देर्निदानंनविहृतैवनचापरं ३१ यथायेनस्वचक्रेपिविद्वां
सःस्वस्त्ययामया तदेवनवरितंप्रातर्यथाकामंविधीयतां ३२ इहलोकेपरस्मिन्वाप्र॰

२७
८
१५९
146

सामान्यदिनैषिणां सदसद्धस्तविज्ञाने शास्त्रमेवविलोचनं ॥ २३ ॥ तेनहीनोनरस्त्वंधः का
र्य्याकार्य्यविनिर्णये ॥ श्रुतेश्शास्त्रादिविज्ञोपिनोपुरस्सममपीद्यते ॥ २४ ॥ शास्त्रैवचक्षुःप्रमास्था
नेभूतंभव्यंचपश्यति ॥ मान्योपिभूभृतांतेनविनाबालतरणाश्ववत् ॥ २५ ॥ शास्त्रेणाव
र्द्धतेबुद्धिर्विद्याशास्त्रेणवर्द्धते ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्त्तव्यःशास्त्रसंग्रहः ॥ २६ ॥ संग्रही
तेपिवेदस्मिन्नभवेदस्पृतवद्वित् ॥ तस्मुखेवांतगालदपभेदिनंलदपभिलिवत् ॥ २७ ॥ स्त्री
याश्वान्नाःस्वदेशीयाःशास्त्रिणोधर्मशास्त्रिणः ॥ दैवज्ञाःकवयोज्योतिर्विदोमंत्रार्थवेदिनः ॥ २८ ॥
१५९

स्वरज्ञाः शकुनज्ञाश्च वैद्याः पौराणिकाश्च ये । शस्त्रज्ञाः शस्त्रचटका ये च शस्त्रपरीक्ष-
काः ३९ शस्त्रास्त्रचालनज्ञा ये ये च युद्धविशारदाः । जलयंत्रप्रवीणा ये ये च दीयंत्रादिस्था-
पकाः ४० गजाश्वविद्यानिपुणा गोखरोष्ट्रविदश्च ये । लोहादिसर्वधातूनां रत्नानां प्रति-
विभाविनः ४१ भूमिभेदाकराश्मज्ञा ये केचित्सेतुमापकाः । शिल्पशास्त्रेतिकुशला
ये चारामकलाविदः ४२ बीजवापनतत्त्वज्ञा ये ये तत्कालवेदिनः । तत्तद्दिनसमया-
भिज्ञा ये ऽन्यविद्याविशारदाः ४३ यतस्ततः समानेयास्मांल्लोकार्चनालये रक्षुना-

२७ यपदेशानः संस्मरन्समुपागतः ४४ तत्रागत्य समभ्यर्च्य देवान्सर्वान्दितेरतः यस्मादाग
६ तान्सर्वान्विदुषः संबोध्येदमथाब्रवीत् ४५ यथाबुद्धिर्यथाशास्त्रं भवद्भिरुपागतैः
१५१ विद्यासंपादने यत्नः क्रियतां कार्यतामपि ४६ एवमेव समाहूय लोकान्संबोध्य तः
157 स्थितान् पाठयन्त्याति येन्यर्थैर्भौरसानात्मजानिव ४७ विद्यया वर्द्धते बुद्धिर्बुद्ध्या वि
द्या प्रवर्द्धते भवेद्धर्मार्थसंसिद्धिस्तयोः संवर्द्धमानयोः ४८ धर्मात्मकर्मभावः स्याद
र्थः सत्कर्मणो भवेत् धर्मार्थाभ्यां महत्वं राज्याद्राज्यमहद्धितस्तु विद्यया ४९ विद्यायया नेकाः

१५०

सुहृभेभूमिस्तोहिते भवतोनीतिविद्यैकापगातहृहिकारिका ५० विनाव्याकरणं
नीतिविद्याद्ययानजायते कर्तृकर्मक्रियाज्ञानंयतःस्यान्नीतिवर्द्धनं ५१ प्रस्तुतमे
नकिंतस्यानिर्मातरवनेरिव प्रकृतिक्रमयोःक्वापिरहस्यासादितमंतरा ५२ प्रतवि
नक्रियायुक्तिभीतिव्याकरणोपिनो विनासत्संगृहीतांरकन्यकेवपितृगृहे ५३
ग्रंथानांनयनीभावोनीतिवाधारसाधने किमनेनभवेदस्याज्ञलालःऋहतेत्यटे ५४
कर्मादिप्रत्ययाद्भूतभवद्भव्यपदार्थधीः सम्यतानीतितोशुण्यकाव्येनेवसकारणं ५५

रा ग्र सद्वृत्तं सरलं मम गुणालंकाररीतिमत् निर्दोषं सरसं यत्स्यात्तत्काव्यं बालबोधकृत् ५ ८
२ इत्यालोच्य विदधे तन्मममन्दं विदुषामदः तथा तत्कर्तुं मा शक्तोऽयं यथा बालोऽपि विद्धेवेत् ५ २
१७८ तदालामपि मत्वा नो मनोवाक्कायकर्मभिः करोमि किमपि स्पष्टं छेदो मे दोऽपि न तथा
154
५८ यद्यप्यस्तीरतहृद्वत्रयी वापि लघुत्रयी तयोः सापेक्षकता न्यमध्यत्रयं तरे ल्किदं
५९ नन्वदार्थाव नो क्लिमिर्मकथं नापेक्षिता तयोः मध्ये सादीव सरसा सती सापेक्षयोः
ईयोः ६० भविष्यत्येवममयेतयोरष्येतदंतरे उदितत्वाद्यथा २२ लोकः १

शाच्यवाचोश्चभावतः ९१ इदंमसद्दयास्वंगीकरिष्यंतेतथैवयत् परेपिमन्वतेत्राए
महतोमेध्यमोमिति ९२ संतियद्यपिकाव्यानितथाप्यस्यविनिर्मितौ हेतवस्ताश्चमो
दीमिरघुनाथगुणास्मृतिः ९३ गिरांदेवीसदाभक्त्ंशुद्धयेस्वगिरामहं उर्वैकाव्य।
सदाराधेरघुनाथगुणोदयं ९४ गुणाःश्रीरघुनाथस्यकलीराशिपयःसमाः का
हंवाल्पगतिस्तत्रयद्वहंसाःसशंसयाः ९५ ईदितान्योःमतस्यापितुस्तरोदंतवीदं
कः केवलायाःसरस्वत्यापल्वलस्यैवटिट्टिभः ९६ सोऽन्तमंदेहवांस्तस्यतुलेच्यामे

रत्न
६
१८५
१५९

भविष्यति तितीर्षोः समहापोमेदिदिभस्य वपद्विराट् ९ अथ बालानां गद्यचूर्णि-
कोत्कलिकादिज्ञानार्थं गद्यानि अथ मकलजनमनोनमनोचितमनोरमाऽनुभाव-
भावभावितभावविभावानुभावहावहारीतशुकशारिकशारणशाणातितिनितिसि-
मयूरमार्तंडमारीचक्रौंचकारण्डवकलापकोकिलकपोतचक्रवाकसारसचको-
रबातकचटककलविंकोतमकपोतपोतकपोतकीप्रभृतिपिघविहंगममालिका-
ऊरंगकेलिरंगभागिंगमाणावातश्रमीस्वश्रमेयपद्विशावराजिप्रियप्रियकशिक्षा-

कशशकसिंहशार्दूलसरभशेरभशलकभल्लूकव्याघ्रगोगवयगोमायुगोधगंडक
कौंडमार्जारलीसवंगनीलवीललांगूलमुखमहिषगोमृगविशेषवाराहश्वच्छन्दक
वनविशालजनुकुटजलवमूलवाहसंघातसंसेवितानुदृष्टिशालिपदाःभितोविरा।
जमानातिमानातिमानानुलववर्द्धमानमलनीकृतकर्दूरपरागगंजकांतिकम॰
नीयनीरधरसंसर्गगुणिताऽनेकविधलतोञ्जितोकपदोभयकूलानुरूपपरितः म॰
मुच्छलत्येतद्रूतरङ्गभङ्गीविशेषितातितरलतापीतरङ्गिणीहृहद्धीविवलिससंतता

१७ त्रिवहविविधकुसुमकान्तीवच्चुच्छटाधतिनिम्ननाभिहृदरुज्जहृदनिविशदतिकुसम
८ विरोमालिव्यालिकोपलक्षितविकाशमानमध्याऽध्यात्मिकाऽनुभूतभूतिभावुक
१५. भासमानमानैनन्यकाठिन्योरुपीवराम्बुरुहरोमहर्षणागत्रिरीक्ष्यमाणान्यो
150 न्यसंमिलितगिरिगुरुमलनमाङ्गलाऽतिशविकाशमाननानाहमनोऽतिसंपत्ति।
समन्वितसौरभाऽऽकर्षितमनोहृन्निवाराङ्गनाऽनुसरतिसंपापादयन्ततिच।
नरचन्द्रीकचेटकानीतनायकनिवोधननिस्वनायितसंकारवम ।।

१४०

त्कारवाहतगाम्भोरुहाननाभाविकमव्यायतचञ्चलाचाञ्चल्यचमत्कृतिपला-
यमानमृगीदृशः ॥ कृष्णानर्घरत्नास्वादरसिकात्ममधुव्रताः ॥ तिविविचमररसविज्ञप
चकविशेषमितोकरीतिरञ्जितमृगमदमृगजालवालतिलकविशेषसंवर्द्धिताः भित्वा-
न्नतायतभूतलभालपट्टिकाः ॥ तिविशालसालसरलहिंतालतालशाल्मलितमाल
नक्तमालताप्लिञ्छतिंतिडीकजालतिलककदम्बजम्बूरसालसरीषसर्जकाञ्चना
रविंबिलीचारखर्जूरकरीरकंभारपीलुपिचुमन्दपद्माकपिप्पलपलाशशृगाश्वि

रगु यंगुपाटीरदेवदारुशमीरशमीशाखोटवटविल्वाःमलकवरुणाजीवपत्रजलवे
द तसवेतसांकोलकपित्थपनसांडुंवरास्तलीशिणीमधूकमालासेष्मांतककपि
१५। कच्छुकरमर्दकतककवीरकर्णिकारकोविदारनमेरुन्यग्रोधिकाविभीतकादिस
151 शुष्यगुच्छावलत्कविहृतावलीकेशपाशविन्यासरुचिरसीमाटवीसीमन्तितोपु
राविभाव्यमानसहस्रविषया १ सरसाधिरसालमालाप्रियालपालितनेपालपा
नूपपंक्तिपिक्ताःरुकोज्जीरमधुजेवीरजेवीरवीजपूरशृरिनाजिरांतमौल्लरमधुः

कर्कटकदलीकलापाऽम्लकुकलञ्जवनिकोचनिःसंकोचनारिकेलनारंगिकानिंबू
कनाम्रारंगवातामशृगचदरीकर्मारदाडिमद्रुनूहास्वादतृदमहीकाधिकोद्रुसिंवि
तिकासमृद्धसमृद्धनीयफलनिकर स्ववशीकृतवशीकृतशाङ्कंतस्वकृतिकृति ।
कुशलकुशलमधुकरमधुकरकुसुमकुलमरंदवैभवविशालचम्पकमल्लिकमा
लतीपनूतनमेरुमन्दारकुटजजातीफलकुंकुमनागकेसरकुरवकाऽशोकपा
टलाम्रातिकेतकीकेविकाशकुंदकुन्दवन्धूकमसूरमरवकमनतुलसीमही

१७ मद्गुल्ममल्लिकामालतीमनोज्ञामाधवीजवाजातीयूथिकलालवंगीजातपत्रिका॰
द मृविमल्लिगंगापत्रिकाविसंघ्यतनगरादिपुष्पपरिमलोद्गाररमणीयनरोपवनांतु
१५२ कूलपरिचारकपरीतोपांतप्रदेशा २ आगच्छदच्छानवच्छिन्नस्वभावशिशिरा॰
152
रतरसमीरसमुच्छलत्तीरतिकरनिर्धौततीरविराजमानकृतिकालमवचटकलश
संपर्कोत्थवेगरोधऊहापितमध्यतिद्विगुणोच्छामप्रवाहतापीतटिनीसहचरीप्रति
समयसंधौतावारणवसना ३ प्रतिहरिहरितमरकतोदलनलनामसंज्ञमुक्तोमी ॰

रकामकतरुणकमेहसरसस्फरभिशेणाशितपीतसितादिनानाविधपुष्पल्लवकाल्ल॰
रणल्लहिसंवर्द्धमानवर्द्धमानोपधानगुल्मगेंद्रकमहेशभावभव्यकुञ्जोपकुञ्ज्ञात
तरावनीशिशिरपुष्पहाशिलाशयनीयसंवेद्यमानस्थला ॥ ४ ॥ घनवरततापीसरित्तरु
ब्बलब्बीकरसमृद्धोछ्रितविततारामस्थविकसितस्थमनोनेकलतागुल्मतरुसमृद्ध
सम्यकेशीतलस्थगोधिगन्धवहवल्दनीयमानानागसमयसंवीज्यमानहरीकृतहृदा॰
धृगामसेनानायामाधृगावलीसंसेवितोपांतोहसच्छायच्छायावनीहृदयान्तिका ॥ ५

१७ अगाधनिराबाधनितांतनिरातंकनिष्क्रमन्नक्रचक्रक्रोडीरकूर्मादिघोरगणचारवे।
८ क्रममाणचञ्चच्चरीककमलमालामनोहारिवारिपूरपरिवारितपरिखातपरिखा।
१५३ परीतपरिवीतवैरिप्रभूतविक्रमाक्रमणभीतिभितिभव्यायताभितोभितोषकारि
153
कान्तिविलसच्छिलान्तपरिभावितंतातरोद्यंत्रत्रगोलयंत्रार्गलगवाक्षवीतणीघव
ङ्गशाः पट्टिशपरिघपरशुप्रासपंक्तिभासमानतोमरमुद्गरत्रिशूलमुसलशक्तिपरश्व
धशतघ्नीः परिशार्ङ्गवैणवादिवक्रकोदंडभुशुंडीखड्गवल्लहासचक्रक्षुरिका।

देपालीगाश्चमंयंत्रमत्वल्लवर्मैवाहतूणलोहावर्मांगुलीयत्राणशिरस्त्राणाणशाणाशिमे
काशमानवल्कलवारिद्रोर्वीहतूलवग्रन्त्रमज्ज्ञोन्न्वलगन्धकसर्ववर्वेलेंगालनालशूर्णं
शूर्णवणकयववार्जरगोधूमाव्रंतंडुलान्यधान्यमाषमुद्गमकोष्टकमसूरनीवारभार
तिलसर्षपकोसैंभान्यतैलविशल्यकारिणायैषथतदाघाकुष्ठमाशवादिद्रोणीदे
दीप्यमानीष्टाशाष्टापदविशिष्टाष्टपटलपरिष्कृतपटपरिवीयमानमहोन्नतशाका
रा ९ सद्मसतधन्वमगधमैथिलमत्स्यमालवानर्तत्रिगर्ताधकांगवंगविदर्भांत

१७
८
१५४
154

वैदर्भदशार्णाभीरमालववाह्लीककवनायुगर्जरगौडद्राविडशूरसेनकौशाम्बमद्रराष्ट्रसोमकद्रु
ह्यम्लेच्छकुकुरकोंगलपंचालपर्वतपांडुपारसीकप्रालप्रदेश(साल्व)कुन्तलावन्तकडुकाश्मी-
रकच्छभुगवल्लभविकटगांधारचोलचीनमहाचीननेपालकांबोजकीकटकाम
रूपकुंतलकोंकणकेरलकाहूषकेकयकान्यकुब्जहैहयादिनानादेशविशेषाग
तजनजितिगमिथुविविधवेशविन्यासकृविरोचीराजभानमहाजनप्रवेशनिर्ग-
मावसरप्रश्नमनामजातिपातव्याभिधानप्रश्नकुशलकवविधानुक्रमदिव्यग्रंथ १५४

गानेककत्तारत्नाधिक्कृतमहाभटभावनीयगोपुरमुखा ७ प्रतिद्वारिजलजातसि:
क्ताखिलमहत्स्यापत्यपंकात्यक्रमीममसंतानविलसितवितानविद्यमानतोरणसमा
नसंभवसंभाव्यमानकुंभादिमानवेदीविधानदेदीप्यमानसममनोभरसंदृतिशद्राय:
मानन्पुरनवववधूटीप्रयाणशैलक्षुवानिरंगितोतरख्यामसक्करासिकजनमनोम
होत्साहसंपादिका ८ प्रतिसौधसमधायस्वादलादीपोवास्वैभवविचित्रपाटवपदीत्य
मानगातिविशेषमत्संगलगानगरीयोविविभूषणवसनविराजमानसमानंदग्राम:

र ग
द
१५५
155

नवांचल्यमंदीकृतचंचलांसांगमौरभसंपज्जितपद्मिनीपद्मिनीविचित्रविचित्रविचित्रिता-
मशेखरशेखरिनीविशदहस्तहस्तिनीचत्रविंधमापिकानेत्रनीराजिततनककामा ९ नाना-
ध्यवहारसंभारसंकीर्णाजीर्णोदीर्णतररागरंजितानर्घ्यरत्नावलीधारणापरिमेयशो-
भासद्गुणशालिमहार्थनिकुरम्बपसविवसंभाससमानानेकारूपणवीथीविभासमानोत
गा ९ हत्यर्घ्यविशालशालांगनकनिवाससशालासमलंकृता ॥ स्वस्तिस्वस्तिकसर्वतोभद्र
नंद्यावर्तवैवर्तनविलाससलास्यमानमानतिश्रणनर्तकीमत्तभावप्रकीर्तनीयकीर्तिसत्कीर्तनकलाप

१५५

नेधतिगानगंभीरंछन्नाणमानमानेवेश्वरश्वसासामारसंवर्द्धमानप्रकारपारावारवारिसे
भारभावितविहारवापिकाविराजनराज्जिराजदंभोजराजिकाविनिर्गच्छत्स्वच्छमकरंद
पानप्रमाणपट्टीप्रवीणमानसमलिंदसानंदफेकारकार्ष्यमानकामुकीकलापकैक
ग्गावपूतवैर्ध्ययौरेयधार्ष्यमाणस्वच्छंदप्रयाणपंडितमंडिताजिरविच्छेदकावलीप्रभा
प्रमादसंभासितसौभाग्यसंपत्सम्मिलीषंडप्रमोदमादकवल्लविनोदमोदमानमधुलि
हमरालमंडलीमरालमल्लवनसंभास्यमानमनोजसंपत्तिसंपर्कतर्कितवितर्कतार्किक

१ ग ऊशलप्रवादशमात्संस्पृहस्पृहणीयाः ॥ नीयमानमदनीयमहिलामदत्वोन्नतिततरला
८ ताहृगणपतर्छिततनत्रुस्वमत्रुनात्रुनायमानायतमानोतः प्रवेशयतमानमानवसमूहसे
१५८ गेयवोधकविवेकवाक्कलाश्रकल्पितविलक्षणविशेषात्रुवांकुरितस्वकंसागतगृह
156 भाववाणीविलासैमैवास्तिकास्तिकशोभलिखानविधानमानमाणिक्यशिलासंवसे
यितभितिभासितांतरसमग्रमौथसंभासिता ॥ श्रीमज्जगज्जनजेगीयमानगौर
वाजंबूद्वीपतिलकायमानाश्रीसंवर्द्धमानानंबूनामराजधानीपरिस्थालंका ॥

१५८

गावमानायावर्त्तते १३ तोमधुनामधुनादिततनानामङ्गेराजसेव्यमानसकलशारण
चरणकमलोविमलीकृतवशीकृतकृतसदाचरणजगज्जनमनामुदिततरमनोवृ
त्तिसत्बुद्धिसदाचारसंभाव्यमानमानसविलासश्रीमत्प्रतापसिंहयुवराजश्रीरामसिं
हामरसिंहप्रभृतिपुत्रामात्यमित्रादिसंवर्द्धमानानंदः सन्नंत्रिसंभूतः सत्कुलोदित॰
धर्मप्रवर्त्तनप्रवर्त्तमानचेताः चारुचरितः शौर्योदार्यविलसद्गुणगणगरिष्ठः श्रीमन्म
हाराजाधिराजश्रीरणवीरसिंहवर्माः विद्यमानस्तेषामध्याल्ले १४ श्रीमन्नृपतिवे॰

२७ शास्त्रज्ञगणगीतेनकाव्यदेवादिपुत्रदुर्गादत्तमहाशर्मणानकवरीपुत्रसमस्ततीर्थेक्रुरोः ।
द सर्गः श्रीरणवीरसिंहविभुनादिष्टस्यमेवासितस्यचंडीदासकवेःकृतावुपगतः पू
१५८ र्तिंविदितकेलाव्यकः १५ इतिश्रीमन्महाराजाधिराजजेन्द्रकाश्मीराद्यनेकदेशाधी
157 शश्रीरणवीरसिंहवर्मादिष्टश्रीजकदेत्रमध्येरवान्तर्गतपुंडरीकपुरप्रसिद्धसवा
लंवंशावतंसश्रीदुर्गादत्तात्मजनव्यचंडीदासकविकृतेश्रीरघुनाथगुणोदयेम ।
हाकाव्येत्रयोदशः सर्गः १३ समाप्तंचेदंकाव्यंशुभमस्तु श्रीदत्तभयोः श्री

१५८

श्री ॥ सम्मतिरत्र महोपाह्वसखारामशर्मणः

अवलोकितमिदं काव्यं नरसिंहशास्त्रिणा सम
मीचीनतरमिदम् ॥

कीर्तिसम्मतिरत्र रमानाथशर्मा

सम्मतिरत्र जगन्नाथशास्त्रिणः

सम्मतिरत्र गौरीशंकरशर्मणः

सम्मतोयं ग्रंथो विद्वद्वृंदशेखरशर्मणः

कृतसम्मतिकोत्रहि चेद्युपाह्व भैरवदत्तशर्मा

सम्मतिरत्र हरिकृष्णव्यासस्य

सम्मतिरत्र पंडितवसतिरामशर्मणः

चंडीसहायरचिते रघुनाथगुणोदये
सम्मतिर्विदुषामग्रे कृता मोहकमेनवै १